

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ
KARARLARINDA İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN İTİBARIN
KORUNMASI AMACIYLA SINIRLANDIRILMASI**

İsmail HATİP

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Ömer ANAYURT**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
ANAYASA HUKUKU BİLİM DALI**

AĞUSTOS - 2020

ankara

HBM

**AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ KARARLARINDA İFADE
ÖZGÜRLÜĞÜNÜN İTİBARIN KORUNMASI AMACIYLA
SINIRLANDIRILMASI**

İsmail HATİP

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
ANAYASA HUKUKU BİLİM DALI**

**ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

AĞUSTOS 2020

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

İsmail HATİP

17/08/2020

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında İfade Özgürlüğünün İtibarın Korunması
Amacıyla Sınırlandırılması
(Yüksek Lisans Tezi)

İsmail HATİP

ANKARA HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
Ağustos 2020

ÖZET

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde ifade özgürlüğüne çeşitli sınırlandırma sebepleri getirilmiştir. Bu hakkın sınırlandırma sebeplerinden birisi de başkalarının itibarının korunmasıdır. Ancak itibarın korunmasının kapsamını tespit edebilmek için ifade özgürlüğünün yanı sıra yine Sözleşmede yer alan özel ve aile hayatına saygı hakkını da incelemek gerekir. İşte ifade özgürlüğü ve itibarın korunması ancak bu iki hak arasında kurulacak adil bir dengeyle mümkün olabilir. Bu adil dengenin nasıl kurulacağıın cevabı ise Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararlarında somutlaşmıştır. Çalışmamız Mahkeme'nin bu konuya yaklaşımını ortaya koymak üzere çeşitli kriterleri ele almakta ve değerlendirmektedir.

Bilim Kodu : 50201

Anahtar Kelimeler : İfade Özgürlüğü, İtibar, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Adil Denge

Sayfa Adedi : 97

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ömer ANAYURT

Öğrenci ORCID ID : <https://orcid.org/0000-0003-1657-3260>

Protection of Reputation as a Limit to Freedom of Expression in the Judgments of the
European Court of Human Rights
(LL. M. Thesis)

İsmail HATİP

ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL FOR ANKARA HACI BAYRAM VELİ UNIVERSITY
August 2020

ABSTRACT

There are various restriction reasons for freedom of expression in European Court of Human Rights. One of the reasons for restricting this right is the protection of reputation of others. Nevertheless, in order to determine the scope of protection of reputation, it is necessary to examine the right to respect for private and family life in the Convention. The protection of freedom of expression and reputation is only possible with a fair balance between these two rights. The answer of how to establish this fair balance has become concrete in the decisions of the European Convention on Human Rights. Our study evaluates various criteria to reveal the Court's approach to this issue.

Science Code : 50201
Key Words : Freedom of Expression, Reputation, ECHR, Fair Balance
Page Number : 97
Supervisor : Prof. Dr. Ömer ANAYURT
Student ORCID ID : <https://orcid.org/0000-0003-1657-3260>

TEŞEKKÜR

Bu çalışma boyunca yardım ve katkılarıyla bana yol gösteren danışman hocam Prof. Dr. Ömer Anayurt'a;

Tez savunma jürisinde yer alarak kıymetli katkılarda bulunan değerli hocalarım Doç. Dr. Yaşar Salihpaşaoğlu ve Doç. Dr. Mehmet Ali Zengin'e;

Anayasa Hukuku alanını sevmemi sağlayan, kendilerinden ders almaktan onur duyduğum değerli hocalarım Prof. Dr. Ergun Özbudun ve Prof. Dr. Serap Yazıcı'ya;

Çalışma süresince değerli fikirleriyle destek olan ve teze katkı sunan değerli çalışma arkadaşlarım Arş. Gör. Dr. Murat Erdoğan'a, Arş. Gör. Dr. Ahmet Ekinci'ye, Arş. Gör. Gizem Güner Yaşar'a, Arş. Gör. Serkan Nebi Yıldırım'a, Arş. Gör. Aslıhan Arık'a, Arş. Gör. Hikmet Berk Turhan'a, Arş. Gör. Ömer Faruk Kurtul'a ve Arş. Gör. Nurten Kemer'e;

Son olarak her zaman yanımda olan, sevgi ve desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen değerli aileme;

Teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

İsmail HATİP

Ankara 2020

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	x
1. GİRİŞ	1
2. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ VE İTİBAR KAVRAMLARI İLE BU HAKLARIN DENGELENMESİ	5
2.1. İfade Özgürlüğünün Kapsamı	6
2.1.1. Herkesin Ülke Sınırları Gözetilmeden ve Kamu Makamlarının Müdahalesi Olmadan İfade Özgürlüğü Hakkına Sahip Olması ...	6
2.1.1.1. Herkesin ifade özgürlüğü hakkına sahip olması.....	6
2.1.1.2. Ülke sınırlarının gözetilmemesi	7
2.1.1.3. Kamu makamlarının müdahalesinin olmaması	7
2.1.2. Kanaat Sahibi Olma Özgürlüğü.....	8
2.1.3. Bilgi ve Fikir Alma ile Bunları Açıklama Özgürlüğü	10
2.1.3.1. Bilgi ve fikir alma özgürlüğü	10
2.1.3.2. Bilgi ve fikirleri açıklama özgürlüğü	11
2.2. Kişinin İtibarının Kapsamı	12
2.2.1. Terminolojik Açıdan.....	12
2.2.2. Özel Hayata Saygı Hakkı Kapsamında İtibar Hakkı	14
2.2.3. İtibarın Korunması Hakkına Yapılan Saldırıda Dikkate Alınması Gereken Hususlar.....	16
2.2.3.1. Kişinin kendi eylemlerinin sonuçlarının itibara etkisi....	16
2.2.3.2. İtibara yönelen saldırının derecesi.....	17

2.2.3.3. Sosyal ve mesleki itibar.....	19
2.2.3.4. Ticari kuruluşların itibarı.....	21
2.3. İfade Özgürlüğünün İtibarın Korunması Amacıyla Sınırlandırılması ve Adil Denge	22
2.3.1. Hukuken Öngörölmüş Olma.....	22
2.3.2. Meşru Amaçlardan Biri Olma.....	25
2.3.3. Demokratik Toplum Düzeni İçin Gerekli Olma ve Adil Denge...	26
2.3.3.1. Zorlayıcı toplumsal ihtiyaç.....	27
2.3.3.2. GÜdülen meşru amaçla orantıllık	28
2.3.3.3. İfade özgürlüğü ile itibar arasında kurulacak adil denge	29
3. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ İLE KİŞİNİN İTİBARI ARASINDA KURULACAK ADİL DENGİNİN KİŞİ BAKIMINDAN GÖRÜNÜMÜ ...	33
3.1. Hedef Alınan Kişinin Tanınmışlık Düzeyi.....	33
3.1.1. Siyasetçiler.....	35
3.1.2. Kamu Görevlileri	40
3.1.3. Ünlü Kişiler.....	44
3.1.4. Sade Vatandaşlar.....	48
3.1.5. Yargılama Makamları	48
3.2. Hedef Alınan Kişinin Yayından Önceki Davranışları.....	50
3.2.1. Genel Olarak	50
3.2.2. Hedef Alınan Kişinin Medya karşısındaki Tutumu.....	52
3.2.3. Kişinin İlgi Odağı Olmak İstemesi	53
3.3. Yaptırımın Ağırılığı.....	55
3.3.1. Genel Olarak	55
3.3.2. Mahkemenin Hürriyeti Bağlayıcı Yaptırımlara İlişkin Yaklaşımı.....	55
3.3.3. AİHM'nin Para Cezasına Hükmedilmesi Durumundaki Yaklaşımı.....	57

3.3.4. Verilen Cezanın Orantılılık Açısından Fazla Bulunması	57
3.3.5. AİHM'nin "Sembolik Bir Ceza" Verilmiş Olması Durumundaki Yaklaşımı	58
3.3.6. Caydırıcı Etki	60
4. İFADE HÜRRİYETİ İLE KİŞİNİN İTİBARI ARASINDA KURULACAK ADİL DENGENİN KONUSU BAKIMINDAN GÖRÜNÜMÜ	63
4.1. Basında Yer Alan Yazı veya İfadelerin Kamuoyunu İlgilendiren Kamu Yararına İlişkin Bir Tartışmaya Sağladığı Katkı.....	63
4.1.1. Genel Olarak	63
4.1.2. Ceza Muhakemesi Süreçleri	64
4.1.3. Siyasi Konular.....	69
4.1.4. Diğer Haller	73
4.2. Bilginin Elde Edilme Yöntemi ve Doğruluğu	74
4.2.1. Genel Olarak	74
4.2.2. Bilginin Aleniyeti	75
4.2.3. Yayınlanan Bilginin Doğruluğuna İlişkin Gerekli Özenin Gösterilmiş Olması	77
4.2.3.1. Olgular ve değer yargıları.....	77
4.2.3.2. Değer yargılarının olgusal bir temele dayanması	78
4.2.3.3. İyi niyetle hareket etme	79
4.3. İfadenin İçeriği, Şekli ve Etkileri	80
4.3.1. İfadenin İçeriği ve Şekli.....	80
4.3.2. İfadenin Etkileri	84
5. SONUÇ	87
KAYNAKLAR	93
ÖZGEÇMİŞ	97

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

Açıklamalar

AİHM

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

AİHS

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

AY

Anayasa

bkz.

Bakınız

C.

Cilt

dpn.

Dipnot

E.

Esas numarası

E.T

Erişim Tarihi

İHEB

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

m.

Madde

vd.

ve devamı

§

Paragraf

1. GİRİŞ

Bu çalışmada Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ifade özgürlüğünün, itibarın korunması amacıyla sınırlandırılması ve bu iki hukuki değer arasında adil bir dengenin sağlanması konusunun deskriptif bir şekilde incelenmesi amaçlanmıştır.

Kişinin itibarı kavramı geniş bir kavramdır. AİHM, söz konusu kavramı özel hayat ve aile hayatına saygı hakkından türetmekte ve bu kavramın koruduğu hukuki değerle ifade özgürlüğü arasındaki gerilimi çözmek amacıyla bir dengeleme prosedürü uygulamaktadır. Çalışmanın hasredildiği konu bu iki hak arasında bulunan gerilimin AİHM tarafından çözülme çabası ve bu çabaya yönelik eleştirilerin değerlendirilmesidir.

AİHM, Avrupa'nın hukuk yoluyla bütünleşmesi için 1970'li yıllardan itibaren dinamik yorum esaslarını benimsemiştir. AİHM'nin bu esasları benimsemesinde kilometre taşı olarak gösterilebilecek kararlarından bazıları basın, yayım organları ile özel hayat ve aile hayatına saygı hakkı arasında kurduğu dengeyi esas almıştır. Bunun sebebi özellikle II. Dünya Savaşından sonra gelişen basın yayım araçları ile kişilerin özel hayatlarına daha sık ve daha derin müdahalelerde bulunulmuş olmasıdır. Bu durum kişinin itibarı kavramı ile ifade özgürlüğü arasında kurulması gereken adil dengenin önemini son elli yıl içerisinde büyük ölçüde arttırmıştır. Zaman içerisinde AİHM'nin yargısal pratiğini literatür takip etmiş ve kişinin itibarı ile ifade özgürlüğü arasındaki adil dengenin nasıl sağlanacağı konusunda çalışmalar yapılmıştır. Buna karşın İngilizce literatürde dahi salt olarak itibar ve ifade özgürlüğü arasındaki dengeyi konu edinen kapsamlı çalışmalar son derece azdır. Genelde ifade özgürlüğü veya özel hayat ve aile hayatına saygı hakkı konusundaki çalışmalarda ya da basın özgürlüğünü ele alan çalışmalarda bir alt başlık olarak kendisine yer bulmaktadır. Belirtilen alanlarda da konunun çeşitli yönleriyle incelenmesine ilişkin sınırlı çalışmalar yapıldığı görülmektedir.

Türkiye'de ise itibar ile ifade özgürlüğünün dengelenmesi konusunun gittikçe büyük bir önem kazandığı görünmektedir. Bunun temel sebebi ülkemizde özellikle son otuz yıl içerisinde basın yayım organlarının yanı sıra medya kuruluşlarının gelişerek çeşitlenmesi ve hayatın her alanında etkinlik göstermesidir. Fakat konu hakkında

Türkiye’de yapılmış ve spesifik olarak bu konuyu ele alan bir çalışmaya rastlamak mümkün değildir. Konunun AİHM içtihatlarını ele alan çalışmalarda sınırlı olarak incelendiği ve özellikle “kişinin tanınmışlık düzeyini” ve daha da spesifik olarak siyasetçilere yönelik ifade özgürlüğünü ele alan çalışmalarda belli ölçüde yer aldığı tespiti yapılabilir. Bu çalışmalarda da ele alınan konular ayrıntılarıyla incelenmiş olsa dahi konuyu yalnızca belirli yönleriyle ele almaları sebebiyle konuya bütüncül bir yaklaşım geliştirmek açısından bu alanda bir eksikliğin olduğu tespit edilmiştir. Çalışmanın literatürdeki bu boşluğu doldurması ve konu hakkında ileride yapılacak doktrindeki tartışmalara mütevazı bir zemin hazırlayarak literatüre katkıda bulunması hedeflenmektedir.

Çalışmamızda metodolojik açıdan, egzejetik yöntem kullanılmıştır. AİHM’nin vermiş olduğu kararlara dayanılarak itibar ve ifade özgürlüğü dengesi ortaya konulacaktır. Mahkeme’nin *Sunday Times v. The United Kingdom* kararıyla itibar kavramını değerlendirmeye başladığı söylenebilir. Ancak itibar kavramının koruma alanı 2012 yılında verilen *Axel Springer AG v. Germany* kararıyla somut değerlendirme kriterlerine kavuşmuştur. Çalışmamızın ikinci ve üçüncü bölümünde ayrıntılı olarak açıklanacak olan bu kriterlerin her birini tamamen diğer kriterlerden bağımsız düşünmek mümkün olmamaktadır. Aslında her bir kriter birbiriyle ilişkilidir ve bu sebeple örneğin siyasetçinin itibarına yönelik bir saldırıda aynı zamanda kamu yararına veya bilginin doğruluğuna da değinmek gerekebilecektir. Dolayısıyla ikinci ve üçüncü bölümde yer vereceğimiz kriterler esasında yalnızca çalışmanın tamamı bir araya geldiği zaman bir bütünlük oluşturabilecektir. Bu sebeple AİHM’nin kararlarını açıklarken yer yer tekrara düşmek kaçınılmazdır. Kanaatimizce bu durum tezin bir eksikliği olarak değil zenginliği olarak değerlendirilmelidir.

Çalışmamızın kapsamı AİHM’nin yaklaşımıyla sınırlı tutularak Anayasa Mahkemesi’nin içtihatlarına yer verilmemiştir. Bunun en önemli sebebi itibar ve ifade özgürlüğünün arasında kurulacak adil denge konusunda Anayasa Mahkeme’sinin kararlarının bu konuda ayrıca incelemeye değer özgün bir yaklaşım ortaya koymamasıdır. Mahkeme’nin kararları çoğunlukla AİHM’nin yaklaşımını tekrardan ibarettir. Dolayısıyla konumuz AİHM’nin yaklaşımıyla sınırlıdır. Ancak yerel düzeydeki tartışmaların, kararın daha iyi anlaşılmasına katkı sunacağı düşünüldüğü hallerde; yerel mahkemelerin ve tarafların savunmalarına da yer verilmiştir.

Çalışmamız üç bölümde ele alınmıştır. İlk bölümünde, itibar ve ifade özgürlüğü kavramları arasında adil bir dengenin nasıl kurulacağını tespit etmek için öncelikle bu kavramların AİHM tarafından nasıl yorumlandığı ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu sebeple çalışmamızın ilk bölümü ifade özgürlüğü ve itibar kavramlarının kapsamını ve hukuki olarak nerede konumlandıklarını açıklamaktadır. Ancak bu tespitler çalışmamızın kapsamı gereği, yalnızca Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) çerçevesinde, AİHM'nin değerlendirmelerini açıklamaya yöneliktir. İtibar ve ifade özgürlüğünün ayrı ayrı kapsamı belirlendikten sonra bu iki kavram arasında adil bir denge kurmanın imkanları ele alınmaktadır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde ise AİHM'nin itibar ve ifade özgürlüğünü dengelemek için *Axel Springer AG v. Germany* kararıyla ortaya koyduğu ve daha sonra istikrarlı olarak kullanmaya devam ettiği; günümüzde yerleşik içtihat halini alan kriterlerin kişi bakımından görünümünü oluşturanların ayrıntılı incelemesi yapılacaktır. Bu kriterlerden ilki hedef alınan kişinin tanınmışlık düzeyidir. Burada kişilerin toplumda gördükleri fonksiyon veya sahip oldukları meslekler dolayısıyla, itibarlarının ne kadar kapsamlı bir şekilde korunacağı AİHM'nin kararları ışığında tespit edilecektir. Daha sonra ise kişilerin itibarlarına yönelik saldırı gerçekleşmeden önce nasıl bir tutum izledikleri ve kişilerin saldırıdan önceki davranışlarının AİHS'nin sağladığı korumadan yararlanmada onları nasıl etkilediği ortaya konulacaktır. Son olarak ise başkalarının itibarına yönelik bir saldırıda bulunan kişilerin karşılaştıkları yaptırımlar ele alınarak hangi tür yaptırımların uygulanabileceği ve uygulanan yaptırımların orantılılığı AİHM'nin verdiği kararlar bağlamında değerlendirilecektir.

Çalışmamızın son bölümünde ise itibarın korunması ile ifade özgürlüğü arasındaki dengenin konu bakımından incelemesi yapılacaktır. Burada ilk olarak, kişinin itibarına yapılan saldırının toplumu ilgilendiren bir konuya dair olup olmadığı tespiti yapılacaktır. Zira AİHM kamu yararına ilişkin konuların özgürce tartışılmasına büyük önem atfetmektedir. Bu sebeple ifadenin konusu toplumu ilgilendiren bir tartışmaya katkı sunuyorsa ifade geniş bir koruma alanına sahip olacaktır. Bu bölümde ikinci olarak kişinin itibarına yönelen saldırıda kullanılan bilginin nasıl elde edildiği ve bu bilgilerin doğruluk derecesi incelenecektir. Son olarak ise kullanılan ifadenin içeriği ve etkileri ele alınacaktır.

2. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ VE İTİBAR KAVRAMLARI İLE BU HAKLARIN DENGELENMESİ

İfade özgürlüğü yer aldığı uluslararası belgelerde¹, anayasalarda² ve doktrinde³ pek çok farklı şekilde tanımlanmıştır. Ancak bu tezin kapsamı açısından önemli olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin bu kavramı nasıl yorumladığıdır. AİHM kararlarını oluştururken Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi maddelerine bağlı kalmaktadır. Bu sebeple AİHS'nin 10. maddesinde tanımlanan ifade özgürlüğü kavramı, unsurları ve sınırlandırma sebepleri bu tezin ifade özgürlüğüne ilişkin çerçevesini belirleyecektir. AİHS'te 10. madde şu şekilde düzenlenmiştir:

“Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırı gözetilmeksizin; kanaat özgürlüğünü, bilgi edinme, fikir alma ve bunları açıklama özgürlüğünü içerir. Bu madde, Devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine tabi tutmalarına engel değildir.

¹İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi m. 19: *“Herkesin düşünce ve anlatım özgürlüğüne hakkı vardır. Bu hak düşüncelerinden dolayı rahatsız edilmemek, ülke sınırları söz konusu olmaksızın, bilgi ve düşünceleri her yoldan araştırmak, elde etmek ve yaymak hakkını gerekli kılar”* (http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/h_rights_turkce.pdf E.T: 01.05.2020).

Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi m. 19/1: *“Herkesin, bir müdahale ile karşılaşmaksızın fikirlere sahip olma hakkı vardır”* (http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/metin133.pdf E.T: 01.05.2020).

Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi m. 11/1: *“Herkes, ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ulusal sınırlarla kısıtlanmaksızın bir görüşe sahip olma, haber ve düşünceleri elde etme ve bunları ulaştırma özgürlüğünü içerir”* (<https://www.avrupa.info.tr/tr/avrupa-birligi-temel-haklar-bildirgesi-708> E.T: 01.05.2020).

Amerika İnsan Hakları Sözleşmesi m. 13/1: *“Herkesin düşünce ve ifade özgürlüğü hakkı vardır. Bu hak, sınırlardan bağımsız olarak sözlü, yazılı, basılı, sanat biçiminde ya da kişinin kendi seçtiği herhangi bir araçla; her türlü bilgi ve fikri arama, alma ve verme özgürlüğünü içerir.”* (<https://www.cidh.oas.org/basicos/english/basic3.american%20convention.htm> E.T: 01.05.2020).

Afrika İnsan ve Halkların Hakları Sözleşmesi m. 9/2: *“Her bireyin görüşlerini kanun içinde ifade etme ve yayma hakkı vardır”* (<https://www.achpr.org/legalinstruments/detail?id=49> E.T: 01.05.2020).

²Türkiye Cumhuriyeti Anayasası m. 26/1: *“Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet Resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar”*.

Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası m. 5/1: *“Herkesin, düşüncesini söz, yazı ve resimle serbestçe açıklayıp yayma ve herkese açık olan kaynaklardan, hiçbir engel uğramadan, bilgi edinme hakkı vardır. Basın özgürlüğü ile radyo ve film aracılığıyla haber verme özgürlüğü güvence altındadır. Sansür uygulanamaz”* (<http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/08-ALMANYA%202009-276.pdf> E.T: 01.05.2020)

³Erdoğan'a göre: *“İfade özgürlüğü bir düşünce, inanç, kanaat, tutum veya duygunun barışçı yoldan açığa vurulmasının (izharının) veya dış dünyada ifade edilmesinin serbest olması demektir”*. Erdoğan M. (2007). *“İfade Özgürlüğü ve Sınırları”*. Tanıl Bora (Editör). *İfade Özgürlüğü İlkeler ve Türkiye*. İstanbul: İletişim Yayınları, s. 19; Tanör'e göre: *“Düşünceyi söz, yazı ya da başka vasıtalarla başkalarına aktarabilme, anlatabilme, yayabilme ve onları kendi düşünce ve inançlarının doğruluğuna ikna edebilme, inandırabilme, tercihleri doğrultusunda tutum ve davranışlarda bulunabilme hakkı”*. Tanör, B. (1969). *Siyasi Düşünce Hürriyeti ve 1961 Türk Anayasası*. İstanbul: Öncü Kitabevi, s. 27.

Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağliğin veya ahlakın, başkalarının [itibar] ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir”⁴.

Yukarıda değinildiği üzere AİHS ifade özgürlüğünü düzenlerken m. 10/1’de hakkın kapsamına yer vermiş m. 10/2’de ise sınırlandırma sebeplerini ortaya koymuştur. Söz konusu madde çerçevesinde ifade özgürlüğünün kapsamı açıklanmaya çalışılacaktır.

2.1. İfade Özgürlüğünün Kapsamı

2.1.1. Herkesin Ülke Sınırları Gözetilmeden ve Kamu Makamlarının Müdahalesi Olmadan İfade Özgürlüğü Hakkına Sahip Olması

2.1.1.1. Herkesin ifade özgürlüğü hakkına sahip olması

AİHS m. 10/1’e göre “herkes” ifade özgürlüğü hakkından yararlanabilir. Mahkeme, bu haktan yararlanmak için izlenen amacın niteliğine veya bu hakkın kullanılmasında gerçek veya tüzel kişilerin oynadığı role göre bir ayırım yapmamaktadır⁵. Dolayısıyla gerçek kişilerle birlikte tüzel kişiler de bu hakka sahiptir⁶. Ayrıca insan toplulukları ve sivil toplum örgütleri de bu haktan yararlanır⁷. Bu haktan yararlanan kişilerin kamu

---

⁴İnternet: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi. https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf E.T: 12.07.2020.

⁵Cengiz and Others v. Turkey, Application no: 48226/10 and 14027/11, 01/12/2015, § 56. Kablis v. Russia. Application no: 48310/16 and 59663/17, 30/04/2019, § 80.

⁶Ahmet Yıldırım v. Turkey, Application no: 3111/10, 18/12/2012, § 50. Autronic Ag v. Switzerland, Application no: 12726/87, 22.05.1990, § 47.

⁷Otto-Preminger-Institut v. Austria, Application no: 13470/87, 20/09/1994, § 40. KAOS GL v. Turkey, Application no: 4982/07, 22/11/2016, § 51.

görevlisi⁸, asker⁹, polis¹⁰, hâkim¹¹ veya gazeteci¹² gibi özel bir görev görüyor olmaları da önemli değildir. Ancak ilerde açıklanacağı üzere kişilerin özel durumu, statüleri veya işlevleri onları ifade özgürlüğü hakkından mahrum bırakmasa da onlara daha dar veya daha geniş bir sınırlama rejimi uygulanmasına yol açabilmektedir.

2.1.1.2. Ülke sınırlarının gözetilmemesi

Yetkili makamlar ülke sınırlarının ötesinden gelen yayınların, haberlerin, bilgilerin ülkeye girişine ve bunların aktarılmasına izin vermelidirler. Tabi ki yurtdışından gelen bu bilgiler de ifade özgürlüğünün sınırlama sebeplerini oluşturan m. 10/2'deki kurallara bağlıdır¹³. Nitekim AİHM, *Ekin Association v. France* davasında ülke sınırlarının gözetilmemesi konusunu ele almıştır. Bu davada yabancı dilde yazılmış makalelerin veya Fransızca yazılmış olsa dahi yabancı bir ülkeden getirilen yayınların Fransa İç İşleri Bakanlığı tarafından yasaklanabilmesine ilişkin kanun hükmü, uyumsuzluk konusu olmuştur¹⁴. Mahkeme bu tür yasakların prensip olarak AİHS ile bağdaşmayacağını belirtmiş ve böyle bir konunun yasal çerçevesinin net bir biçimde ortaya konulmuş olması gerektiğini ifade etmiştir¹⁵.

2.1.1.3. Kamu makamlarının müdahalesinin olmaması

AİHS 10. maddesinde kamu makamlarının ifade özgürlüğüne müdahale etmemesi gerektiğini kayıt altına almıştır. Bu noktada ifade özgürlüğü ihlalinin kim tarafından

---

⁸Herbai v. Hungary, Application no: 11608/15, 05/11/2019, § 36. Kudeshkina v. Russia, Application no: 29492/05, 26/02/2009, § 85. Guja v. Moldova, Application no: 14277/04, 12/02/2008, § 52. Vogt v. Germany, Application no: 17851/91, 26/09/1995, § 43.

⁹Jokas v. Lithuania, Application no: 25330/07, 12/11/2013, § 70. Pasko v. Russia, Application no: 69519/01, 22/10/2009, § 66. Vereinigung Demokratischer Soldaten Österreichs and Gubi v. Austria, Application no: 15153/89, 19/12/1994, § 27. Kazakov v. Russia, Application no: 1758/02, 18/12/2008, § 27.

¹⁰Rekvenyi v. Hungary, Application no: 25390/94, 20/05/1999, § 43. Szima v. Hungary, Application no: 29723/11, 09/10/2012, § 31.

¹¹Baka v. Hungary, Application no: 20261/12, 27/05/2014, § 88. Harabin v. Slovakia, Application no: 58688/11, 20/11/2012, § 149. Kudeshkina v. Russia, Application no: 29492/05, 26/02/2009, § 79.

Wille v. Liechtenstein, Application no: 28396/95, 28/10/1999, § 42.

¹²Pentikainen v. Finland, Application no: 11882/10, 20/10/2015, § 90. Kasabova v. Bulgaria, Application no: 22385/03, 19/04/2011, § 61. Times Newspapers LTD v. United Kingdom (Nos. 1 and 2), Application no: 3002/03 23676/03, 10/03/2009, § 42.

¹³Van Dijk, P., Van Hoof, F., Van Rijn, A., & Zwaak, L. (2018). Theory and Practice of the European Convention on Human Rights. Cambridge: Intersentia, s. 776-777.

¹⁴Ekin Association v. France, Application no: 39288/98, 17/07/2001, § 24.

¹⁵Ekin Association v. France, Application no: 39288/98, 17/07/2001, § 58.

gerçekleştirildiği önem kazanmaktadır. Çünkü müdahale bir kamu makamı tarafından gerçekleştirilmişse Mahkeme tarafından ihlal kararı verilebilecektir¹⁶.

İç hukuku yorumlama ve uygulama yetkisi öncelikli olarak yerel mahkemelere aittir¹⁷. AİHM bu konuda ancak sınırlı bir inceleme yetkisi kullanmaktadır. Yerel mahkemeler iç hukuku çok açık bir şekilde keyfi olarak yorumlamadıkça AİHM bu konuda yerel mahkemeyi denetleyerek doğru veya yanlış bir yorum yapıldığına karar veremez¹⁸. Dolayısıyla bu haller dışında kamu makamlarının kim olduğunun tespiti de yerel mahkemeler tarafından yapılacaktır.

2.1.2. Kanaat Sahibi Olma Özgürlüğü

Kanaat sahibi olma özgürlüğünü, AİHS'nin 9. maddesinde düzenlenen düşünce özgürlüğünden ayırt etmek çok güçtür¹⁹ ancak ayrı bir kavram olarak ele alınacak olursa kanaat sahibi olma özgürlüğü; kişinin herhangi bir endişe duymadan bir görüşe sahip olabilmesidir²⁰.

AİHM *Vogt v. Germany* davasında Almanya Komünist Partisi'ne (Deutsche Kommunistische Partei - "DKP") üye olan öğretmenin politik aktiviteleri sebebiyle işten çıkarılmasını incelemiştir. Mahkemeye göre partinin savunduğu görüşler değil, bireyin davranışları göz önünde bulundurulmalıdır. Başvurucu öğrencilerine sahip olduğu görüşlerini endoktrine etmediği için herhangi bir yaptırımla karşılaşması kanaat sahibi olma ve onları ifade etme hakkına aykırıdır²¹. Kanaat sahibi olma

¹⁶Bychawska-Siniarska, D. (2018). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında İfade Özgürlüğünün Korunması, (Çev: Tuğçe Duygu Köksal). Strazburg: Avrupa Konseyi, s. 40.

¹⁷Yordanova and Toshev v. Bulgaria, Application no: 5126/05, 02/10/2012, § 41. Thorgeir Thorgeirson v. Iceland, Application no: 13778/88, 25/06/1992, § 58. Casado Coca v. Spain, Application no: 15450/89, 24/02/1994, § 43.

¹⁸Nenkova-Lalova v. Bulgaria, Application no: 35745/05, 11/12/2012, § 54. Goranova-Karaeneva v. Bulgaria, Application no: 12739/05, 08/03/2011, § 46. Weber and Saravia v. Germany, Application no: 54934/00, 29/06/2006, § 90.

¹⁹Van Dijk ve diğerleri, (2018), s. 770. Ayrıca bkz. Düşünce ve kanaat ayrımını Gözübüyük şu şekilde yapmıştır: "... 9. Maddede söz konusu olan 'düşünce' veya düşünme; (thought) özgürlüğü, 'vicdan' veya 'inan'; (conscience) 'din', 'kanaat', 'inanç' (belief) terimlerinden de anlaşılacağı üzere, felsefi öğreti bütünlüğüne sahip bir inanç anlamındadır. Buna mukabil 10. madde ise anlamı ve kapsamı daha geniş olan 'kanaat' veya 'görüş' 'içtihat'; (opinion) yani bilgilenme sonucu edinilen kişisel kanı, düşünme ve bir değer yargısına varma tarzı, 'fikir' (idea) sahibi olma hususu söz konusudur. (Gözübüyük, A. Ş., & Gölcüklü, F. (2016). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması. Ankara: Turhan Kitabevi, s. 375)

²⁰Doğru, O., & Nalbant, A. (2013). İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar (Cilt 2). Ankara: T.C. Yargıtay Başkanlığı, 183.

²¹Vogt v. Germany, Application no: 17851/91, 26/09/1995, § 55.

özgürlüğü 10. maddede korunan diğer özgürlüklerin ön koşuludur ve m. 10/2’de belirtilen sınırlandırma sebeplerine karşı büyük oranda korunmaktadır. Nitekim Bakanlar Komitesi’nin de belirttiği gibi “*bu hak için herhangi bir sınırlama getirilmesi demokratik toplumun doğası ile bağdaşmaz*”²².

Söz konusu hakkın AİHS kapsamında mutlak olarak korunup korunmadığı tartışmalıdır. Örneğin Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi m. 19’da bu hakkın mutlak bir şekilde korunduğu belirtilmiştir²³. Ancak AİHS için böyle bir kesinlikten bahsetmek zordur. Zira AİHS 10. maddenin 2. fıkrasındaki sınırlama sebepleri m. 10/1’de yer alan tüm hakları kapsamaktadır. Örneğin bir kişiye özür dileme yükümlülüğü getirilmesi kanaat sahibi olma özgürlüğünü zedeleyebilecektir. Çünkü bu durumda kişi inanmadığı bir şeyi söylemek durumunda kalabilir²⁴. AİHM’ye göre de bir kişinin yanlışını kabul ederek söylediğini geri almasını istemenin telafi açısından yararlılığı tartışmalıdır ve böyle bir özürün demokratik toplum gerekliliklerine uygunluğunu söylemek de mümkün değildir²⁵. Aksi yönde bir başka kararında ise Mahkeme, para cezasına hükmedilmesi yerine özür yayınlamayı makul alternatif bir ceza olarak önermiştir²⁶.

AİHS’ye göre kendini suçlayıcı ifade vermeme veya susma hakkı gibi kişiye olumsuz edim yükleyen sessiz kalma hakkı da ifade özgürlüğünün koruması kapsamındadır²⁷. Örneğin *Gillberg v. Sweden* davasında Mahkeme; gazetecilerin, doktorların, psikiyatristlerin, araştırmacıların²⁸ ve avukatların müşterilerinin gizliliğinin korunması konusunda çıkarları olduğunu belirtmiştir²⁹. Ancak bir suçun ortaya çıkarılması için delilleri vermeyi reddetmek doğrudan AİHS’nin 10. maddesi kapsamında görülmemiştir³⁰. Bu noktada doktorlar, psikiyatristler ve araştırmacılar ile avukatlar arasında bir ayrıma gitmek gerekir. Zira ilk sayılan meslek grubundaki

²²Bychawska-Siniarska, (2018), s. 15.

²³Gülmez, M. (2004). *Birleşmiş Milletler Sisteminde İnsan Haklarının Korunması*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği. s. 203.

²⁴İnternet: Mendel, T. Freedom of Expression: A Guide to the Interpretation and Meaning of Article 10 of the European Convention on Human Rights, 7. <https://rm.coe.int/0900001680650af2> E.T: 10.06.2020.

²⁵Kazakov v. Russia, Application no: 1758/02, 18/12/2008, § 30.

²⁶Cihan Öztürk v. Turkey, Application no: 17095/03, 09/06/2009, § 33.

²⁷Doğru & Nalbant, (2013), s. 183.

²⁸Gillberg v. Sweden, Application no: 41723/06, 02/11/2010, § 122.

²⁹Gillberg v. Sweden, Application no: 41723/06, 02/11/2010, § 123.

³⁰Ezelin v. France, Application no: 11800/85, 26/04/1991/, § 33.

kişilerin aksine avukatların sessiz kalma haklarına yapılacak saldırılar adil yargılanma hakkı üzerinde de etkiler doğurabilir³¹.

2.1.3. Bilgi ve Fikir Alma ile Bunları Açıklama Özgürlüğü

2.1.3.1. Bilgi ve fikir alma özgürlüğü

AİHM bilgi alma hakkı konusundaki temel yaklaşımını 1987 yılında verdiği *Leander v. Sweden* kararında açıklamıştır. Bu karara göre, bilgi alma hakkı temel olarak başkalarının vermek istediği veya vermek isteyebileceği bilgilerin kişi tarafından alınabilmesi ve bunun hükümetçe engellenememesi hakkıdır. Burada devlete negatif bir yükümlülük verilmiştir³². AİHM *Cengiz and Others v. Turkey* kararında başvuruçuların Youtube'a getirilen erişim yasağına bilgi ve fikir alma hakkı açısından itiraz etmelerine ilişkin şu değerlendirmeyi yapmıştır:

“İnternetin günümüzde bireyler tarafından haber ve görüş alma ve verme özgürlüğü haklarını kullanmalarında başlıca araçlardan biri haline geldiğini de göz önünde bulundurmak gerekmektedir: İnternette, siyasi sorunlar ya da kamu menfaati ile ilgili çalışmalara ve tartışmalara katılmaya yönelik temel araçlar bulunmaktadır.

Mahkeme, YouTube'un video barındıran bir web sitesi olduğunu, kullanıcıların YouTube üzerinden video gönderebildiklerini, seyredebildiklerini ve paylaşabildikleri ve bunun haber ve görüş alma ve verme özgürlüğünün kullanılmasında önemli bir araç olduğu hususundan şüphe duyulmadığını gözlemlemektedir. Bilhassa, başvuranların haklı olarak belirttikleri üzere, geleneksel medya tarafından göz ardı edilen siyasi içerikler, YouTube yoluyla genellikle gün yüzüne çıkarılmaktadır; bu durum vatandaş gazeteciliğinin doğmasına olanak sağlamıştır. Mahkeme bu çerçevede, özellikleri, erişilebilirlik düzeyi ve bilhassa potansiyel etkisinin yanı sıra başvuranlar için, herhangi bir muadili bulunmaması dikkate alındığında, bu platformun tek olduğunu kabul etmektedir.

Mahkeme, davanın özel koşullarında, tedbir olarak verilen YouTube'a erişimin engellenmesi kararıyla doğrudan başvuranların hedef alınmamış olmalarına rağmen, söz konusu tedbirin, haber ve görüş alma ve verme haklarını etkilediğini yasal olarak ileri sürebileceklerini kabul etmektedir.”³³.

³¹Gillberg v. Sweden, Application no: 41723/06, 02/11/2010, § 123. Niemetz v. Germany, Application no: 13710/88, 16/12/1992, § 37. Foxley v. United Kingdom, Application no: 33274/96, 20/06/2000, § 50.

³²Leander v. Sweden, Application no: 9248/81, 26/03/1987, § 74.

³³İnternet: Cengiz and Others v. Turkey, Application no: 48226/10 14027/11, 01/12/2015, § 49-55. Adalet Bakanlığı çevirisi, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22cengiz%20and%20others%22%5D,%22languageisocode%22:%5B%22TUR%22%5D,%22appno%22:%5B%2248226/10%22%5D,%22d>

2015 yılında verilen Youtube kararında da görülebileceği gibi AİHM bilgi ve fikir alma özgürlüğüne son yıllarda olabildiğince geniş bir özgürlük alanı vermektedir. Bu konudaki bir başka somut örnek bilgiye erişim hakkı açısından karşımıza çıkmaktadır. AİHM'nin *Leander v. Sweden* kararında ve sonrasında bilgi alma hakkını devletin negatif yükümlülüklerinden gördüğü³⁴ ve bu hakkın yalnızca erişilebilen kaynaklardan bilgi alma hakkını güvence altına aldığını³⁵ ortaya koyan kararlarından sonra, son yıllarda bilgiye erişim hakkına daha geniş bir yer açmıştır³⁶. 2016 yılında *Magyar Helsinki Bizottsag v. Hungary* kararında bilgi edinme ve yayma hakkının belirli durumlarda bilgiye erişim hakkını da kapsayan devletin pozitif yükümlülüklerini barındırdığını kabul etmiştir. Buna göre bilgilerin açıklanmasına yargısal bir makam karar vermişse veya bilgiye erişimin ifade özgürlüğünü kullanmakta önemli bir araç olduğu durumlarda; özellikle bilgi alma ve yayma özgürlüğüne önemli bir müdahale meydana getiriyorsa bilgiye erişim hakkı ifade özgürlüğü içerisinde değerlendirilebilir³⁷. Son yıllardaki kararlar ışığında; başvuruçuların bilgiye erişimin ifade özgürlüğü açısından önemini gösterdikleri ve sınırlamayı gerektirecek devlet çıkarlarının bulunmadığını ortaya koydukları takdirde bilgiye erişim hakkının 10. maddenin içerisinde sınırlı bir hak olarak yer aldığı söylenebilir³⁸.

2.1.3.2. Bilgi ve fikirleri açıklama özgürlüğü

AİHM'ye göre ifade özgürlüğü demokratik toplumun temel dayanaklarından birisidir ve bireylerin kendi gelişimleri açısından son derece önemlidir³⁹. Bu özgürlüğün olmadığı yerde yapılan seçimleri serbest seçimler olarak nitelendirmek mümkün değildir. Zira demokratik bir yönetim şeklinin ortaya çıkabilmesi için hükümetin

---

ocumentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-167696%22]} E.T: 12.07.2020.)

³⁴Leander v. Sweden, Application no: 9248/81, 26/03/1987, § 74, Gaskin v. The United Kingdom, Application no: 10454/83, 07/07/1989, § 52. Guerra and Others v. Italy, Application no: 14967/89, 19/02/1998, § 53. Sirbu and Others v. Moldova, Application no: 73562/01, 73565/01, 73712/01, 73972/01, 73973/01, 15/06/2004, § 18. Roche v. United Kingdom, Application no: 32555/96, 19/10/2005, § 172.

³⁵Autronic Ag v. Switzerland, Application no: 12726/87, 22.05.1990, § 45.

³⁶Guseva v. Bulgaria, Application no: 6987/07, 17/02/2015, § 40-41. Gillberg v. Sweden, Application no: 41723/06, 02/11/2010, § 93.

³⁷Magyar Helsinki Bizottsag v. Hungary, Application no: 18030/11, 08/11/2016, § 156.

³⁸Harris, D., O'Boyle, M., Bates, E., & Carla Buckley. (2018). *Law Of The European Convention On Human Rights*. Oxford: Oxford University Press, s. 600-601.

³⁹Nilsen and Johnsen v. Norway, Application no: 23118/93, 25/11/1999, § 43. Ayrıca bkz. Erdoğan, M. (2007). *İnsan Hakları Teorisi ve Hukuku*. Ankara: Orion Yayınevi, s. 171-173.

özgürce eleştirilebilmesi gerekir; bu ise ancak ifade özgürlüğünün tam olarak sağlanmasıyla mümkün olur⁴⁰.

Kişilerin bilgi ve fikir alma özgürlükleri olduğu gibi, bilgi ve fikir verme özgürlükleri de AİHS kapsamında korunmuştur. Bu bağlamda bilgi ve fikirleri açıklama özgürlüğü, bilgi ve fikir alma özgürlüğünün tamamlayıcı unsurudur⁴¹. Nitekim AİHM'nin *Handyside v. The United Kingdom* kararında ortaya koyduğu ve sonrasında yerleşik bir içtihat olarak yinelediği üzere⁴²:

*“İfade özgürlüğü, 10. maddenin sınırları içinde, sadece lehte olduğu kabul edilen veya zararsız veya ilgilenmeye değmez görülen ‘haber’ ve ‘düşünceler’ için değil, ama ayrıca Devletin veya nüfusun bir bölümünün aleyhinde olan, onlara çarpıcı gelen, onları rahatsız eden haber ve düşünceler için de uygulanır. Bunlar, çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin gerekleridir; bunlar olmaksızın demokratik toplum olmaz”*⁴³.

AİHS'nin bilgi ve fikirleri açıklama özgürlüğünü garanti altına aldığını belirttik. Bu bilgilerin sözlü, yazılı, klasik medya araçları vasıtasıyla veya dijital medya⁴⁴ aracılığıyla olması önemli değildir⁴⁵ veya yine Mahkemeye göre gösteri yapmak, bildiri dağıtmak gibi eylemler de ifade özgürlüğü bağlamında değerlendirilmektedir⁴⁶.

2.2. Kişinin İtibarının Kapsamı

2.2.1. Terminolojik Açıdan

Kişinin itibarının kapsamını açıklamadan önce bu konudaki terminoloji sorununa değinmek gerekir. AİHM'nin resmi dilleri İngilizce ve Fransızca'dır. Mahkeme

⁴⁰Bychawska-Siniarska, (2018), s. 15-16.

Macovei, M. (2005). *İfade Özgürlüğü: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Kılavuz*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, s. 8-9.

⁴¹Bychawska-Siniarska. (2018). s. 16. Dutertre, G. (2005). *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatlarından Alıntılar*. Avrupa Konseyi, s. 359.

⁴²Atamanchuk v. Russia, Application no: 4493/11, 11/02/2020, §46. Tagiyev and Huseynov v. Azerbaijan, Application no: 13274/08, 05/12/2019, § 36. Kablis v. Russia. Application no: 48310/16 and 59663/17, 30/04/2019, § 79. Toranzo Gomez v. Spain, Application no: 26922/14, 20/11/2018, § 48. E.S. v. Austria, Application no: 38450/12, 25/10/2018, § 42.

⁴³Handyside v. The United Kingdom, Application no: 5493/72, 07/12/1976, § 49. (Doğru, O. (2004). *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtihatları* (Cilt 1). İstanbul: Legal Yayıncılık, s. 174.)

⁴⁴“Kullanıcıların internet üzerinden kendilerini anlatma/ ifade etme imkânı, ifade özgürlüğünün kullanılması bakımından emsalsiz bir araçtır” (Delfi AS v. Estonia, Application no: 64569/09, 16/06/2015, § 110).

⁴⁵Grabenwarter, C. (2014), *European Convention on Human Rights Commentary*. München: Verlag C.H. Beck oHG, s. 256.

⁴⁶Doğru & Nalbant, (2013), s. 183.

kararları bu dillerde yazıya dökülmektedir. Dolayısıyla Mahkeme'nin kararlarında yer alan bir kavramın anlamını tespit edebilmek için o kavramın dilimizdeki hangi sözcüğü veya sözcükleri kapsadığını belirlemek gerekir. İngilizce olan “reputation” kavramına baktığımız zaman bu kavramın Türkçe’de farklı şekillerde kullanıldığını görmekteyiz⁴⁷. Örneğin, TBMM komisyonu İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin çevirisini yaparken bu kavramı “şöhret” olarak çevirmiştir⁴⁸. Aynı şekilde Anayasamızın 26. maddesinde de bu kavramı ifade etmek için “şöhret” kelimesinin kullanıldığını görmekteyiz. Bazı metinlerde ise bu kavramın “şeref” olarak tercüme edildiğini görmekteyiz⁴⁹. Yine “başkasının ününün korunması” biçiminde çeviriler de yapılmıştır⁵⁰.

Bu tezde “reputation” kavramı “itibar” olarak kullanılmıştır. Çünkü bize göre “şöhret” kavramı, “reputation” kavramını kapsamamaktadır. TDK'ya göre⁵¹ “şöhret”; “ün”, “tanınmış”, “ünlü kimse” anlamlarına gelmektedir. “itibar” ise “saygınlık” şeklinde ifade edilmiştir. Bu bağlamda AİHM kararlarına baktığımız zaman kişinin “reputation”ı ile korunmak istenen değer kişinin ünlülük derecesi değil, saygınlığı olduğu söylenebilir. Örneğin bir kişi özel hayat hakkı ihlal edilmek suretiyle zarara uğratıldığı halde kişinin ünlülük derecesi yani şöhreti zarar görmeyebilir. Tam tersi kişinin “reputation”u zarar gördüğü halde kişinin şöhreti bundan olumlu yönde etkilenebilir. Bu yönüyle “şöhret” kavramının “reputation” ile aynı anlama gelmediği açıktır. Dolayısıyla kişinin özel hayatı ihlal edilerek bir zarara uğratılması durumunda kişi hakkında ortaya çıkan bilgiler sebebiyle kişinin ünlülük derecesinin artması mümkün olduğu halde kişinin itibarı zedelenebilecektir. Örneğin; bir dizi oyuncusu uyuşturucu kullanırken polis tarafından yakalandığı zaman oyuncu hakkında gazetelerde çıkan haberler onun şöhret derecesini arttırmaktayken, itibarını zedelendiği söylenebilir. Bu sebeple “itibar” kavramının “reputation” kavramını ifade etmek için daha uygun olduğu kanaatindeyiz.

---

⁴⁷Ün, şöhret, itibar, nam, saygınlık, şeref vb.

⁴⁸İnternet: İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf> E.T: 11.07.2020.

⁴⁹Doğru & Nalbant, (2013), s. 181.

⁵⁰Kaboğlu, İ. Ö. (2002). *Özgürlükler Hukuku*. Ankara: İmge Kitabevi, s. 346.

⁵¹İnternet: Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr> E.T: 10.06.2020.

2.2.2. Özel Hayata Saygı Hakkı Kapsamında İtibar Hakkı

AİHS m. 8'de⁵² düzenlenen “Özel ve Aile Hayatına Saygı Hakkı”nın hazırlık çalışmalarına baktığımız zaman bu maddenin İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi m. 12'den⁵³ yola çıkarak hazırlandığını görmekteyiz⁵⁴. Bu iki madde arasında, bizim konumuz açısından dikkat çeken fark İHEB m. 12'de kişilerin “şeref (honour) ve itibarı (reputation)” koruma altına alınırken; AİHS m. 8'de böyle bir ibarenin olmamasıdır. Dolayısıyla AİHS'yi hazırlayanların bilinçli olarak itibar hakkını kapsam dışı bıraktığı düşünülebilir⁵⁵. Bununla beraber AİHM'nin pek çok kararında belirttiği gibi “özel hayat” sınırları net bir şekilde belirlenerek tanımlanmaya elverişli olmayan son derece geniş bir kavramdır⁵⁶. Bu hak kişinin fiziki, psikolojik ve ahlaki bütünlüğünü kapsamaktadır⁵⁷. Ayrıca bazı hallerde kişinin fiziksel ve sosyal kimliğini içine alır⁵⁸. Bunlarla beraber kişisel gelişim ve diğer insanlarla ilişki kurma ve geliştirme hakkını da içerir⁵⁹. AİHM'nin ilerleyen yıllarda verdiği kararlarla birlikte itibar hakkı AİHS m. 8 kapsamındaki “özel hayata saygı hakkı” içerisinde değerlendirilmeye başlanmıştır⁶⁰. Bu konudaki ilk örneklerden birisi 2004 yılında

---

⁵²AİHS m. 8: “1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir”.

⁵³İHEB m. 12: “Hiç kimse özel hayatı, ailesi, meskeni veya yazışması hususlarında keyfi karışmalara, şeref ve şöhretine (honour and reputation) karşı tecavüzlere maruz kalmaz. Herkesin bu karışma ve tecavüzlere karşı kanun ile korunmağa hakkı vardır”.

⁵⁴Van Dijk ve diğerleri, (2018), s. 678.

⁵⁵Arslan Öncü, G. (2011), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Özel Yaşamın Korunması Hakkı, İstanbul: Beta Yayıncılık. s. 172.

⁵⁶Niemietz v. Germany, Application no: 13710/88, 16/12/1992, § 29. A v. Norway, Application no: 28070/06, 09/04/2009, § 63. Pretty v. The United Kingdom, Application no: 2346/02, 29/04/2002, § 61.

⁵⁷A v. Norway, Application no: 28070/06, 09/04/2009, § 63. X and Y v. The Netherlands, Application no: 8978/80, 26/03/1985, § 22. Raninen v. Finland, Application no: 20972/92, 16/12/1997, § 63. Costello-Roberts v. The United Kingdom, Application no: 13134/87, 25/03/1993, § 34.

⁵⁸Mikulic v. Croatia, Application no: 53176/99, 07/02/2002, § 53. A v. Norway, Application no: 28070/06, 09/04/2009, § 63. Pretty v. The United Kingdom, Application no: 2346/02, 29/04/2002, § 61.

⁵⁹Denisov v. Ukraine, Application no: 76639/11, 25/09/2018, § 95.

⁶⁰Høiness v. Norway, Application no: 43624/14, 19/03/2019, § 63. Vicent Del Campo v. Spain, Application no: 255227/13, 06/11/2018, § 36. Bedat v. Switzerland, Application no: 56925/08, 29/03/2016, § 72. Jishkariani v. Georgia, Application no: 18925/09, 20/09/2018, § 41. Axel Springer AG v. Germany, Application no: 39954/08, 07/02/2012, § 83. Pfeifer v. Austria, Application no: 12556/03, 15/11/2007, § 35. Chauvy and Others v. France, Application no: 64915/01, 29/06/2004, § 70. A v. Norway, Application no: 28070/06, 09/04/2009, § 64. White v. Sweden, Application no: 42435/02, 19/09/2006, § 26. Roagna, I. (2012). *Protecting the right to respect for*

verilen *Chauvy and Others v. France* kararıdır. Bu kararda Mahkeme, AİHS'nin garanti altına aldığı iki hak olan 8 ve 10. maddelerin karşı karşıya geldiği durumda bunlar arasında adil bir denge kurulması gerektiğini belirtmiş ve “...itibarını koruma hakkının, Sözleşmenin 8. maddesi tarafından korunan özel hayatın gizliliği hakkının bir parçası..” olduğunu belirtmiştir⁶¹. AİHM *Pfeifer v. Austria* kararında ise itibar hakkının alanını daha da netleştirmiştir: “Mahkeme, kişinin itibarının, o kişi bir kamuoyu tartışması bağlamında eleştirilse bile, kişisel kimliğinin ve psikolojik bütünlüğünün bir parçasını oluşturduğunu ve bu sebeple de “özel hayat” kapsamına girdiğini değerlendirmektedir. Dolayısıyla 8. madde uygulanır.” Bu kararda itibar hakkının kapsamı ve çerçevesi daha açık bir şekilde ortaya konulmuş ve kişisel kimlik ve psikolojik bütünlüğün bir parçası olduğu belirtilmiştir⁶². AİHM sonraki yıllardaki kararlarında da itibar hakkını bu bağlamda değerlendirmiş olsa da bunun bir istisnası *Karako v. Hungary* kararıdır. Bu davada Mahkeme 8. maddede koruma altına alınan kişisel bütünlük (personal integrity) ile itibar hakkı arasında bir ayırım yapmıştır. Mahkemeye göre kişisel bütünlük, dış dünyada nasıl algılandığından bağımsızdır. Konu itibar olduğunda ise bu değerlendirme belirleyici olmaktadır. Kişi bir olay neticesinde toplum nezdindeki itibarını yitirebilir fakat yine de kişisel bütünlüğü bundan zarar görmeden kurtulabilir. Yine aynı kararda AİHM'nin sadece bazı hallerde itibar hakkını bağımsız bir hak olarak gördüğü belirtilmiştir. Bu durum çoğunlukla somut iddiaların başvuruçunun doğrudan özel hayatına yönelik ve çok saldırgan olduğu durumlardır⁶³. Mahkeme 2013 yılında verdiği bir kararda da *Karako v. Hungary* kararına atıf yapmış olsa da⁶⁴ günümüzde itibar hakkının kişisel kimlik ve psikolojik bütünlüğün bir parçası olarak görüldüğünü söyleyebiliriz⁶⁵.

---

private and family life under the European Convention on Human Rights. Strasbourg: Council of Europe, s. 18.

⁶¹Chauvy and Others v. France, Application no: 64915/01, 29/06/2004, § 70.

⁶²Pfeifer v. Austria, Application no: 12556/03, 15/11/2007, § 35. Roagna (2012), s. 18.

⁶³Karako v. Hungary, Application no: 39311/05, 28/04/2009, § 23.

⁶⁴Putistin v. Ukraine, Application no: 16882/03, 21/11/2013, 32.

⁶⁵Kaboğlu and Oran v. Turkey, Application no: 1759/08 50766/10 50782/10, 30/10/2018, § 65. Denisov v. Ukraine, Application no: 76639/11, 25/09/2018, § 97. Halldorsson v. Iceland, Application no: 44322/13, 04/07/2017, § 38. Frisk and Jensen v. Denmark, Application no: 19657/12 05/12/2017, § 52.

2.2.3. İtibarın Korunması Hakkına Yapılan Saldırıda Dikkate Alınması Gereken Hususlar

2.2.3.1. Kişinin kendi eylemlerinin sonuçlarının itibara etkisi

Kişinin, suç işlemek gibi kendi eylemlerinin öngörülebilir sonuçlarıyla itibar kaybına uğraması durumu 8. maddenin ihlali kapsamında görülmemektedir⁶⁶. *Gillberg v. Sweden* davasında başvuru 1977-1992 yılları arasında yürütülen, çocuklarda hiperaktivite ve dikkat eksikliği bozukluklarına ilişkin bir araştırma projesinden sorumlu bir Üniversite profesörüydü⁶⁷. 2002 yılında başka bir üniversiteden bu projenin katılımcılarına ilişkin bilgilerin kendileriyle paylaşılması talebinden bulunulmuştur. Ancak Profesör Gillberg katılımcılar ve ebeveynlerine verdiği gizlilik sözünü öne sürerek bilgileri paylaşmayı reddetmiştir⁶⁸. Bunun üzerine açılan davada bilgilerin diğer üniversiteyle paylaşılması gerektiği kararı çıkınca, projeyi yapan üniversite çalışanları tarafından belgeler imha edilmiştir⁶⁹. Profesör Gillberg de bundan dolayı yargılanmış ve görevini kötüye kullandığı gerekçesiyle 4000 Euro para cezasına mahkûm edilmiştir⁷⁰. Bu dava AIHM'nin önüne geldiğinde Başvurucu verilen mahkûmiyet kararının ahlaki ve psikolojik bütünlüğünü olumsuz etkilediğini ve kişisel, sosyal, psikolojik ve ekonomik olarak acı çektiğini ileri sürmüştür. Mahkeme ise bireyin ahlaki ve psikolojik bütünlüğünün korunmasının AIHS m. 8 açısından son derece önemli olduğunu belirtmiş fakat kişinin kendi işlediği suçtan dolayı özel hayata saygı hakkına yapılan müdahaleye ilişkin mahkemenin ihlal vermek gibi bir içtihadı olmadığını hatırlatmıştır. Mahkeme, böyle bir cezai mahkûmiyetin hüküm giymiş kişi için kişisel, sosyal, psikolojik ve ekonomik ıstıraba yol açabileceğini inkar etmemektedir. Ancak bu tür durumların kişinin öngörebileceği davranışlarının sonucu olduğunu hatırlatmaktadır. Dolayısıyla bir ceza mahkûmiyeti almak sebebiyle ortaya çıkan sonuçların, kendi başına “özel hayata saygı hakkını” ihlal

---

⁶⁶Denisov v. Ukraine, Application no: 76639/11, 25/09/2018, § 98. Vicent Del Campo v. Spain, Application no: 255227/13, 06/11/2018, § 41. Paraskevopoulos v. Greece, Application no: 64184/11, 28/06/2018, § 33. Faludy-Kovacs v. Hungary, Application no: 20487/13, 23/01/2018, § 26. Medžlis Islamske Zajednice Brčko and Others v. Bosnia and Herzegovina, Application no: 17224/11, 27/06/2017, § 76. Axel Springer AG v. Germany, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 83.

⁶⁷Gillberg v. Sweden, Application no: 41723/06, 03/04/2012, § 10-11.

⁶⁸Gillberg v. Sweden, Application no: 41723/06, 03/04/2012, § 16-17.

⁶⁹Gillberg v. Sweden, Application no: 41723/06, 03/04/2012, § 29-32.

⁷⁰Gillberg v. Sweden, Application no: 41723/06, 03/04/2012, § 33.

ettiğini ileri sürmek kabul edilemez⁷¹. AİHM *Sidabras and Džiautas v. Lithuania* davasında ise eski KGB çalışanı olan başvurucuların istihdam konusunda sorun yaşamalarına ilişkin; kişinin eylemlerinin öngörülebilir sonuçlarından dolayı itibar kaybına uğramalarının 8. madde kapsamında korunmadığını hatırlatmış ancak Sovyetler Birliği'nin çöküşü ile ortaya çıkacak durumu öngörememelerinin makul görülebileceğini belirtmiştir⁷².

2.2.3.2. İtibara yönelen saldırının derecesi

AİHS m. 8'in uygulama alanı bulabilmesi için kişinin itibarına yönelen saldırının özel hayata saygı hakkından yararlanmasına zarar verecek tarzda ve belirli bir ciddiyet seviyesine ulaşmış olması gerekir⁷³. AİHM bu ciddiyet seviyesinin hangi hallerde var olduğunun kabul edileceğine ilişkin ortaya net kriterler koyabilmiş değildir. Davanın koşullarına göre bu ciddiyet seviyesi belirlenmektedir. Bu bağlamda *Mater v. Turkey* davası, eski askerlerin anılarından oluşan bir kitap yazan başvurucu Mater'e⁷⁴ yönelik bir gazetede yayımlanan; kitapta PKK propagandası yapıldığı ve bu kitabın para karşılığı yazdırıldığı gibi iddialara ilişkindir⁷⁵. AİHM önüne gelen bu davada başvurucuya yönelik yazıların çok saldırgan olduğu halde hakaret içermediği veya şiddete teşvik etmediği için AİHS 8. maddenin ihlal edilmediğine karar vermiştir⁷⁶. Görülmektedir ki AİHM bu davada hakareti belirleyici bir unsur olarak ele almıştır. *Tamiz v. United Kingdom* kararı ise başvurucu hakkında bir blogda uyuşturucu bağımlısı, koca kulaklı, ırkçı gibi ithamların yer almasına ilişkindir⁷⁷. Bu davada AİHM m. 8'in ihlal edildiğinin kabul edilebilmesi için kişinin itibarına yönelen

⁷¹Gillberg v. Sweden, Application no: 41723/06, 03/04/2012, § 68.

⁷²*Sidabras and Džiautas v. Lithuania*, Application no: 55480/00 59330/00, 27/07/2004, § 49. Mowbray, A. (2014). *Cases, Materials and Commentary on the European Convention on Human Rights*. Oxford: Oxford University Press, s. 519.

⁷³Editorial board of Grivna Newspaper v. Ukraine, Application no: 41214/08 49440/08, 16/04/2019, § 96. Høiness v. Norway, Application no: 43624/14, 19/03/2019, § 64. Skudayeva v. Russia, Application no: 24014/07, 05/03/2019, § 33. Prunea v. Romania, Application no: 47881/11, 08/01/2019, § 28. Brisc v. Romania, Application no: 26238/10, 11/12/2018, § 119. Magyar Jeti ZRT v. Hungary, Application no: 11257/16, 04/12/2018, § 81. Toranzo Gomez v. Spain, Application no: 26922/14, 20/11/2018, § 51. Denisov v. Ukraine, Application no: 76639/11, 25/09/2018, § 112. Delfi AS v. Estonia, Application no: 64569/09, 16/06/2015, § 137. Bedat v. Switzerland, Application no: 56925/08, 29/03/2016, § 72. A. v. Norway, Application no: 28070/06, 09/04/2009, § 64.

⁷⁴*Mater v. Turkey*, Application no: 54997/08, 16/07/2013, § 6.

⁷⁵*Mater v. Turkey*, Application no: 54997/08, 16/07/2013, § 10-21.

⁷⁶*Mater v. Turkey*, Application no: 54997/08, 16/07/2013, § 64.

⁷⁷*Tamiz v. The United Kingdom*, Application no: 3877/14, 19/09/2017, § 7-17.

saldırının ciddi bir seviyede olması gerektiğini hatırlatmış ve şu değerlendirmeyi yapmıştır:

“...milyonlarca internet kullanıcısı her gün çevrimiçi olarak yorum yapıyor ve bu kullanıcıların birçoğu kendilerini saldırgan ve hatta hakaret içerikli olarak kabul edilebilecek şekilde ifade ediyorlar. Bununla birlikte bu yorumların çoğunluğu çok önemsizdir ve/veya bu yayınların kapsamının etkileri, başkasının itibarına önemli bir zarar vermek için çok kısıtlıdır”⁷⁸.

AİHM'nin bu kararından kişinin itibarına önemli zarar vermediği takdirde hakaret edilmesinin dahi başlı başına saldırının ciddiyetini belirlemede bir anlam ifade etmeyeceği sonucunu çıkarabiliriz. Öte yandan *Mater ve Tamiz* kararlarını beraber değerlendirdiğimiz zaman Mahkeme'nin hakaretin, saldırının ciddiyetinde bir kriter olup olamayacağı hususunda çelişkili kararlar verdiğini söyleyebiliriz. Ancak bu belirsizliğin şiddete teşvik konusunda olmadığı söylenebilir. Mahkeme genel olarak şiddete teşvik eden söylemlerin 10. madde kapsamında korunmadığını belirtmektedir. Dolayısıyla şiddete teşvik çağrılarını 8. madde bağlamındaki itibar hakkını ihlal etmektedir⁷⁹. Aynı şekilde nefret söyleminin kullanıldığı durumlarda da 10. madde koruma sağlamamaktadır. Dolayısıyla bir kişiye yönelik nefret söylemi içeren ifadeler de itibar hakkını ihlal etmektedir⁸⁰.

AİHM kişinin çok mahrem bir alanı olarak kabul edilebilecek cinsiyet kimliği veya cinsel yönelimine ilişkin yapılan saldırının ise belirli bir ciddiyet seviyesine ulaşmış olduğunu kabul etmiştir⁸¹. Nitekim *Sousa Goucha v. Portugal* davası homoseksüel olan başvurucuya yönelik bir televizyon programında yapılan şaka ile ilgilidir. Bu programda başvurucu hakkında “kadın” denilmiştir⁸². AİHM bu davada “özel hayat” kavramının kişinin cinsiyet kimliğini ve cinsel yönelimini de kapsayan “kişinin kimliği” (person's identity) kavramını bünyesinde barındırdığına dikkat çekmiştir⁸³. AİHM “cinsel yönelimin bir kişinin kimliğinin derin bir parçası olduğuna” dikkat

⁷⁸Tamiz v. The United Kingdom, Application no: 3877/14, 19/09/2017, § 80.

⁷⁹Atamanchuk v. Russia, Application no: 4493/11, 11/02/2020, § 67. Delfi AS v. Estonia, Application no: 64569/09, 16/06/2015, § 140. Høiness v. Norway, Application no: 43624/14, 19/03/2019, § 69. Sallusti v. Italy, Application no: 22350/13, 07/03/2019, § 59. Paraskevopoulos v. Greece, Application no: 64184/11, 28/06/2018, § 42.

⁸⁰Savya Terentyev v. Russia, Application no: 10692/09, 28/08/2018, § 83. Paraskevopoulos v. Greece, Application no: 64184/11, 28/06/2018, § 42. Delfi AS v. Estonia, Application no: 64569/09, 16/06/2015, § 140. Otegi Mondragon v. Spain, Application no: 2034/07, 15/03/2011, § 59. Høiness v. Norway, Application no: 43624/14, 19/03/2019, § 69.

⁸¹Harris ve diğerleri, (2018), s. 532.

⁸²Sousa Goucha v. Portugal, Application no: 70434/12, 22/03/2016, § 10.

⁸³Sousa Goucha v. Portugal, Application no: 70434/12, 22/03/2016, § 23.

çekmiş ve “cinsiyet ile cinsel yönelimin birbirinden bağımsız ve yakın ilişki” içinde olduklarını belirtmiştir. Bu iki kavram arasında yapılacak karışıklık kişinin kimliğine ilişkin çok özel olan bir alanına dokunabildiği için itibara yönelik yeterli bir ciddiyet seviyesine ulaşmış olduğu kabul edilir⁸⁴. Kişinin kimliğine yönelik saldırı içeren bir başka karar *Aksu v. Turkey* davasıdır. Bu davada da kişinin etnik kimliği gündeme gelmiştir⁸⁵. Bu dava Kültür Bakanlığının yayınladığı *Gypsies of Turkey* (Türkiye Çingeneri) kitabına ilişkin roman vatandaşı olan başvurucunun kitapta yer aldığını iddia ettiği hırsızlık, yankesicilik, uyuşturucu satıcılığı gibi yasadışı ve küçük düşürücü ifadelerin olduğuna ilişkin açtığı bir davadır⁸⁶. Bu davada mahkeme kişinin etnik kimliğinin de “özel hayat” kapsamında korunduğunu, bu sebeple bu gruba yönelik ön yargı kalıplarının (stereotype) grup üyesinin öz saygı (self-worth) ve öz güvenini etkileyebileceğini belirtmiştir. Bu bağlamda itibara yapılan bir saldırının; grup üyesinin özel hayatın korunması hakkına müdahale teşkil edebileceğini savunmuştur⁸⁷.

2.2.3.3. Sosyal ve mesleki itibar

AİHM kararlarında sosyal ve mesleki itibarın da 8. madde kapsamında korunduğunu görmekteyiz. Dolayısıyla itibar kavramı kişinin sosyal ve mesleki itibarının korunmasını da kapsar. AİHM’ye göre işten çıkarılma, daha alt seviyeye indirme, mesleğe kabul edilmeme gibi, özel hayatı etkileyebilecek bazı tipik haller vardır. Bu hallerden birisi de başvurucunun sosyal ve mesleki itibarıdır⁸⁸. Konuya örnek teşkil edecek *Brisce v. Romania* davası, yürütülmekte olan bir soruşturma ile ilgili basına bilgi veren başsavcı olan başvurucunun⁸⁹ görevden alınmasına⁹⁰ ilişkindir. Bu davada başvurucunun medyaya yaptığı açıklama yüzünden; işlendiği iddia eden suçun faillerinden hâkim G.E.’nin mesleki itibarının zedelendiği iddia edilmiştir⁹¹. AİHM ise başvurucunun yaptığı açıklamada hâkimin G.E.’nin adını vermediğini⁹² ve ayrıca

⁸⁴Sousa Goucha v. Portugal, Application no: 70434/12, 22/03/2016, § 27.

⁸⁵Harris ve diğerleri, (2018), s. 532.

⁸⁶Aksu v. Turkey, Application no: 4149/04 41029/04, 15/03/2012, § 14.

⁸⁷Aksu v. Turkey, Application no: 4149/04 41029/04, 15/03/2012, § 58.

⁸⁸Denisov v. Ukraine, Application no: 76639/11, 25/09/2018, § 112-116. Polyakh and Others v. Ukraine, Application no: 58812/15 53217/16 59099/16 23231/18 47749/18, 17/10/2019, § 205-206.

⁸⁹Brisce v. Romania, Application no: 26238/10, 11/12/2018, § 10-14.

⁹⁰Brisce v. Romania, Application no: 26238/10, 11/12/2018, § 43.

⁹¹Brisce v. Romania, Application no: 26238/10, 11/12/2018, § 116-125.

⁹²Brisce v. Romania, Application no: 26238/10, 11/12/2018, § 120.

gizli kalması gereken herhangi bir konuda açıklama yapmadığını, sadece soruşturmayla ilgili genel ve kamuoyunca zaten daha önceden bilinen bilgileri paylaştığına dikkat çekmiştir⁹³. AİHM mevcut davanın koşullarında mevzubahis basın açıklamasının G.E'nin mesleki itibarına zarar verecek ciddiyete ulaştığına ikna olmamıştır⁹⁴.

Kişinin mesleki itibarına yönelik AİHM'nin önüne gelen bir başka dava *Lekavičienė v. Lithuania* davasıdır. Bu davada başvuru sahtecilik ve dolandırıcılık suçlarından mahkûm olan bir avukattır. Başvuru 3 yıl hapis cezasını çektikten sonra cezaevinden çıkmıştır⁹⁵. Bundan kısa bir süre sonra da tekrar avukatlık yapabilmek için baroya başvurmuştur⁹⁶. Ancak Baro başvuru için “yüksek ahlaki kişiliğe sahip olmadığı” gerekçesiyle başvuruyu reddetmiştir⁹⁷. Bu dava AİHM'nin önüne geldiği zaman Mahkeme verilen kararın başvuru mesleki itibarına bir müdahale teşkil ettiğini kabul etmiştir⁹⁸. Ancak yapılan müdahalenin demokratik toplum gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirirken yerel mahkemenin kararını hukuka uygun bulmuş ve başvuru 8. madde açısından hak ihlaline uğramadığına karar vermiştir⁹⁹. AİHM'ye göre avukatlar adalet mekanizmalarının işlemesinde özel bir öneme sahiptirler ve bu kişilerin yaptıkları meslek dolayısıyla belirli görev ve sorumlulukları vardır. Avukatlar sağlıklı ve dürüst olmalıdırlar¹⁰⁰. Bununla beraber Litvanya avukat olmak için yüksek standartlar aramaktadır. Başvuru işlediği suçlardan dolayı bu standartlara uygun olmadığı kabul edilebilir¹⁰¹. AİHM, *Namazov v. Azerbaijan* kararında özel hayatın kapsamlı bir tanımlamaya açık olmadığını yinelemiş ve bu kavramın kişinin fiziksel ve sosyal kimliğini birçok yönden kapsadığını belirtmiştir. Ayrıca kişisel gelişim hakkını, diğer insanlarla ve mesleki veya ticari ilişki kurma ya da geliştirme hakkını da koruduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla kişinin mesleki olarak karşılaştığı kötü bir durum onun sadece mesleki

---

⁹³Brisce v. Romania, Application no: 26238/10, 11/12/2018, § 109-115.

⁹⁴Brisce v. Romania, Application no: 26238/10, 11/12/2018, § 116-125.

⁹⁵Lekavičienė v. Lithuania, Application no: 48427/09, 27/06/2017, § 8.

⁹⁶Lekavičienė v. Lithuania, Application no: 48427/09, 27/06/2017, § 9.

⁹⁷Lekavičienė v. Lithuania, Application no: 48427/09, 27/06/2017, § 10.

⁹⁸Lekavičienė v. Lithuania, Application no: 48427/09, 27/06/2017, § 46-47.

⁹⁹Lekavičienė v. Lithuania, Application no: 48427/09, 27/06/2017, § 58.

¹⁰⁰Lekavičienė v. Lithuania, Application no: 48427/09, 27/06/2017, § 52.

¹⁰¹Lekavičienė v. Lithuania, Application no: 48427/09, 27/06/2017, § 55-58.

değil aynı zamanda diğer insanlarla kurduğu ilişkileri de ve dolayısıyla kişinin sosyal itibarını da geniş bir yelpazede etkiler¹⁰².

2.2.3.4. Ticari kuruluşların itibarı

AİHM ticari kuruluşların itibarının AİHS m. 8 bağlamında özel hayat kapsamında korunup korunmadığını net bir şekilde belirlemiş değildir¹⁰³. Konu tüzel kişilerin özel hayat bağlamında korunmasına geldiği zaman AİHM tutarlı olarak tüzel kişilerin şirket merkezinden¹⁰⁴ ve yazışmalarından¹⁰⁵ bahsetmektedir. AİHM'nin ayrıca, bir şirketin itibarının korunmasını AİHS m. 10/2 bağlamında ifade özgürlüğünün sınırlandırılmasında meşru amaç olarak gördüğü kararlar da vardır¹⁰⁶. AİHM, *Firma EDV für Sie, Efs Elektronische Datenverarbeitung Dienstleistungs GmbH v. Germany* davasında şirketin itibarına yönelen saldırı konusunda m. 8'in uygulanabileceği varsayımıyla karar vermiştir¹⁰⁷. Ancak AİHM, *Kharlamov v. Russia* kararında ise bir üniversitenin itibarıyla başvurucunun ifade özgürlüğü hakkını dengelerken bir kurumun itibar ve onurunun, bir insanla kıyaslandığında daha az öneme sahip olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla bir kurumun itibarına yönelen saldırı, başkasının itibarına yönelen saldırı kadar güçlü bir korumadan yararlanamayacaktır¹⁰⁸. Aynı

¹⁰²Namazov v. Azerbaijan, Application no: 74354/13, 30/01/2020, § 34.

¹⁰³*Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde 8 Rehberi*. (2019). Ankara: Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Sisteminin Desteklenmesi Avrupa Birliği - Avrupa Konseyi Ortak Projesi, s. 40. Ayrıca bkz. *Firma EDV für Sie, Efs Elektronische Datenverarbeitung Dienstleistungs GmbH v. Germany*, Application no: 32783/08, 02/09/2014, § 20-23.

¹⁰⁴*Liblik and Others v. Estonia*, Application no: 173/15 181/15 374/15 383/15 386/15 388/15, 28/05/2019, § 110. *Buck v. Germany*, 41604/98, 28/04/2005, § 31. *Société Colas Est and Others v. France*, Application no: 37971/97, 16/04/2002, § 40-41. *Niemietz v. Germany*, Application no: 13710/88, 16/12/1992, § 29-31. *Firma EDV für Sie, Efs Elektronische Datenverarbeitung Dienstleistungs GmbH v. Germany*, Application no: 32783/08, 02/09/2014, § 21.

¹⁰⁵*Wieser and Bicos Beteiligungen GmbH v. Austria*, Application no: 74336/01, 16/10/2007, § 45. *Firma EDV für Sie, Efs Elektronische Datenverarbeitung Dienstleistungs GmbH v. Germany*, Application no: 32783/08, 02/09/2014, § 21. *Niemietz v. Germany*, Application no: 13710/88, 16/12/1992, § 32. *Petri Sallinen and Others v. Finland*, Application no: 50882/99, 27/09/2005, § 71.

¹⁰⁶*Heinisch v. Germany*, Application no: 28274/08, 21/07/2011, § 64. *Steel and Morris v. The United Kingdom*, Application no: 68416/01, 15/02/2005, § 94. *Firma EDV für Sie, Efs Elektronische Datenverarbeitung Dienstleistungs GmbH v. Germany*, Application no: 32783/08, 02/09/2014, § 21.

¹⁰⁷*Firma EDV für Sie, Efs Elektronische Datenverarbeitung Dienstleistungs GmbH v. Germany*, Application no: 32783/08, 02/09/2014, § 23.

¹⁰⁸*Kharlamov v. Russia*, Application no: 27447/07, 08/10/2015, § 29. *Magyar Tartalomszolgáltatók Egyesülete and Index.hu Zrt v. Hungary*, Application no: 22947/13, 02/02/2016, § 84. "İnsan onuru" için ayrıca bkz. Kuçuradı, İ. (2016). *İnsan Hakları: Kavramları ve Sorunları*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu, s. 69 vd.

Gemalmaz, M. S. (2012). *Devlet, Birey ve Özgürlük*. İstanbul: Legal Yayıncılık, s. 542 vd. Anayurt, Ö. (2019). *Anayasa Hukuku: Genel Kısım*. Ankara: Seçkin, 201.

yönde *Uj v. Hungary* kararında da AİHM, ticari kuruluşların itibarıyla bireyin sosyal statüsünü etkileyen itibarının aynı derecede korunmayı hak etmeyeceğine karar vermiştir. Zira kişinin itibarına yönelen saldırı onun onuru ve haysiyeti üzerinde etki sahibi olabilirken ticari kurumun itibarı bu ahlaki boyuttan yoksundur¹⁰⁹.

2.3. İfade Özgürlüğünün İtibarın Korunması Amacıyla Sınırlandırılması ve Adil Denge

İfade özgürlüğünün sınırlandırılması AİHS m. 10/2’de şu şekilde düzenlenmiştir:

“Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının [itibar] veya haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir”¹¹⁰.

Anılan maddedeki her bir sınırlama sebebini ayrı ayrı açıklamak bu tezin kapsamını aşacaktır. Ancak tezin konusu olan “başkalarının itibarının korunması” amacıyla yapılabilecek sınırlandırmaları daha iyi açıklayabilmek için AİHM’nin 8. 9. 10. ve 11. maddelerinde ortak olarak uyguladığı “3 aşamalı test” yöntemi incelenecektir. Buna göre yapılan sınırlandırma hukuken öngörülmüş olmalı, AİHS m. 10/2’de yer alan meşru sınırlandırma sebeplerinden birine dayalı olarak yapılmalı ve yapılan bu sınırlandırma demokratik toplum düzeni için gerekli olmalıdır¹¹¹.

2.3.1. Hukuken Öngörülmüş Olma

Hukuken öngörülmüş olma kişinin hak ve özgürlüğüne sınırlama getiren müdahalenin iç hukukta bir dayanağının olup olmadığının incelenmesidir¹¹². İfade özgürlüğü açısından bu sınırlandırmanın dayanağı AİHS m.10/2’de yer alan yapılacak

¹⁰⁹Uj v. Hungary, Application no: 23954/10, 19/07/2011, § 22. Frisk and Jensen v. Denmark, Application no: 19657/12, 05/12/2017, § 46. Magyar Tartalomszolgálatok Egyesülete and Index.hu Zrt v. Hungary, Application no: 22947/13, 02/02/2016, § 84.

¹¹⁰İnternet: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi. https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf E.T: 12.07.2020.

¹¹¹Tümay, (2015), s. 358.

¹¹²Gözübüyük, A. Ş., & Gölcüklü, F. (2016). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması*. Ankara: Turhan Kitabevi, 394. Doğan, İ. (2019). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku*. Ankara: Astana Yayınları, s. 240. Kaboğlu, İ. Ö. (2002). *Özgürlükler Hukuku*. Ankara: İmge Kitabevi. s. 339-340.

sınırlandırmanın “yasayla öngörölmüş” olması gerektiği ibaresidir¹¹³. “Yasayla öngörölme” veya “kanunla öngörölme” ifadesinden anlaşılması gereken sadece normatif olarak kanun değil, genel olarak hukuk düzeninin öngördüğü kurallardır¹¹⁴. Genel olarak hukuk düzeninin öngördüğü sınırlandırmalardan bahsedilmektedir. Bu anlamda yapılan sınırlandırma şekli anlamda kanunla yapılabilmesinin yanı sıra idarenin diğer düzenleyici işlemleriyle de yapılabilir¹¹⁵. Üzerinde durulması gereken başka bir husus yazılı olmayan hukuk karşısında yasayla öngörölme şartının nasıl anlaşılacağıdır. AİHM yasayla öngörölme şartından sadece yazılı yasayı değil yazılı olmasa dahi hukuk kurallarını anlamaktadır:

“Mahkeme, “hukukun öngördüğü” ifadesindeki “hukuk” sözcüğünün sadece “yasa”yı değil, ama yazılı olamayan hukuku da kapsadığını dikkate almıştır. Bu nedenle Mahkemeye saygısızlıkla ilgili hukukun bir mevzuat olmayıp, “common law”un bir ürünü olmasının, Mahkeme bakımından bir önemi yoktur. “Common Law” tarafından konan bir yasanın, mevzuat biçiminde düzenlenmediği gerekçesiyle “hukukun öngörmediği” bir yasak olarak kabul etmek, Sözleşme’yi hazırlayanların amaçlarına açıkça aykırı olur. Aksi takdirde “common law”a sahip olan Sözleşme’ye taraf bir Devlet, Sözleşme’nin 10(2). fıkrasının korumasından yoksun kalacak ve Devletin hukuk sistemi temelinden sarsılacaktır”¹¹⁶.

Bu bağlamda İngiltere’de yasayla düzenlenmemiş bir kuralın “common law” kuralı olarak uygulanması halinde değinilecek olan şartlara da uygun olarak kural yeterince belirgin ve açıksa yine yasayla öngörölme şartının yerine getirildiği söylenebilir¹¹⁷.

Hukuken öngörölmüş olma kuralından ne anlaşılması gerektiği ile birlikte normun somut olaya uygulanması aşamasında hangi kriterlerin göz önünde tutulacağına ilişkin olarak; AİHM’nin hukuken öngörölmüş olma şartına yer verdiği önemli bir karar olan *Sunday Times v. The United Kingdom* davasına bakmak gerekir:

“Mahkemenin görüşüne göre, “hukuken öngörölmüş” ifadesinden şu iki koşul ortaya çıkmaktadır: Birincisi, [uygulanacak olan] hukuk, yeterince erişilebilir olmalıdır; başka bir anlatımla, vatandaşlar belirli bir olaya uygulanabilir nitelikteki hukuk kurallarının varlığı hakkında yeterli bilgiye sahip

¹¹³Erdoğan, M (2019). *Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuruda Temel Hak ve Özgürlüklerin Yorumu*. Ankara: LYKEION Yayınları, 310.

¹¹⁴Eren, A. (2004). *Özgürlüklerin Sınrlanmasında Demokratik Toplum Düzeninin Gereklere*. İstanbul: Beta Basım, s. 69.

¹¹⁵Erdoğan, (2019), 311.

¹¹⁶Sunday Times v. United Kingdom, Application no: 6538/74, 26.04.1979, § 49. (Doğru & Nalbant, (2013), s. 227.)

¹¹⁷Sunday Times v. United Kingdom, Application no: 6538/74, 26.04.1979, § 47. Unifaun Theatre Productions Limited and Others v. Malta, Application no: 37326/13, 15/05/2018, § 79. Ólafsson v. Iceland, Application no. 58493/13, 16.03.2017, § 35.

olabilmelidirler. İkincisi, vatandaşların davranışlarını düzenlemelerine olanak vermek için yeterli açıklıkta düzenlenmemiş bir norm, “hukuk” kuralı olarak kabul edilemez: Vatandaşlar belirli bir eylemin gerektirdiği sonuçları, durumun makul saydığı ölçüde ve eğer gerekiyorsa uygun bir danışmayla önceden görebilmelidir. Bu sonuçların mutlak bir belirginlikle önceden görülebilir olması gerekmez; çünkü tecrübeler bunun mümkün olmadığını göstermektedir. Belirgin olması daha çok arzu edilir, ancak bu aşırı derecede bir katılığı beraberinde getirebilir; oysa hukuk, değişen koşullara ayak uydurabilmelidir. Bu nedenle birçok yasa az ya da çok, kaçınılmaz olarak mutlâk terimlerle ifade edilir; bunların yorumu ve uygulanması, hukuk tatbikatının sorunudur”¹¹⁸.

AİHM ilerleyen yıllarda da Sunday Times davasında belirlediği kriterlerle uyumlu bir çizgi izlemiştir. Kısaca ifade etmek gerekirse AİHM yasayla öngörülme açısından iki kriteri önemsemektedir. Bunlar: hukuk kuralının erişilebilir olması ve bu kuralın ilgili kişi tarafından etkileri açısından öngörülebilir olmasıdır¹¹⁹.

Öngörülebilir olma kriteri, söz konusu metnin içeriğine, kapsamına, kişilerin, metinden etkilecek kişilerin statüsüne bağlı olarak değişiklik gösterebilir¹²⁰. Bir kişinin hukuk kurallarını anlayabilmek için yasal bir yardım alması gerektiği hallerde dahi kişinin durumuna göre öngörülebilirlik kriterinin gerçekleştiğine karar verebilir¹²¹. Bu durum özellikle profesyonel mesleklerini icra ederken büyük bir dikkat göstermesi gereken kişiler için geçerlidir. Kişilerden yaptıkları faaliyetlerin yol açabilecekleri riskleri değerlendirirken özel bir dikkat göstermeleri beklenebilir. Yayıncılık yapan kişiler özel bir dikkat göstermesi gereken kişilere örnek olarak gösterilebilir¹²².

AİHM’ye göre öngörülebilirlik açısından o alanda istikrarlı olarak gelişen içtihatlar olması şart değildir. İlk defa uygulanacak bir yasa dahi öngörülebilir kabul edilebilir¹²³. Bu konuda *Satakunnan Markkinapörssi OY and Satamedia OY v. Finland*

¹¹⁸Sunday Times v. United Kingdom, Application no: 6538/74, 26.04.1979, § 49. (Doğru, O. (2004). *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtihatları* (Cilt 1). İstanbul: Legal Yayıncılık, s. 295.)

¹¹⁹Sunday Times v. United Kingdom, Application no: 6538/74, 26.04.1979, § 49. Satakunnan Markkinapörssi OY and Satamedia OY v. Finland, Application no: 931/13, 27.06.2017, § 142. Centro Europa 7 S.R.L. and Di Stefano v. Italy, Application no: 38433/09, 07/06/2012, § 140. Delfi AS v. Estonia, Application no: 64569/09, 16/06/2015, § 120. Magyar Kétfarkú Kutya Part v. Hungary, Application no: 201/17, 20/01/2020, § 94. Brisc v. Romania, Application no: 26238/10, 11/12/2018, § 92. Sekmadienis LTD. v. Lithuania, Application no: 69317/14, 30/01/2018, § 64.

¹²⁰Cantoni v. France, Application no: 17862/91, 15/11/1996, § 35. Groppera Radio AG and Others v. Switzerland, Application no: 10890/84, 28/03/1990, § 68.

¹²¹Chauvy and Others v. France, Application no: 64915/01, 29/06/2004, § 44.

¹²²Chauvy and Others v. France, Application no: 64915/01, 29/06/2004, § 45.

¹²³Huhtamaki v. Finland, Application no: 54468/09, 06/03/2012, § 51. Kudrevičius and Others v. Lithuania, Application no: 37553/05, 15/10/2015, § 114-115. Satakunnan Markkinapörssi OY and Satamedia OY v. Finland, Application no: 931/13, 27.06.2017, § 150.

kararı yol göstericidir. Bu davada başvurucular iki limited şirkettir. Öngörülebilirlik açısından Mahkeme bu şirketlere uygulanan Kişisel Veri Yasası kapsamındaki cezanın ilk defa uygulandığına değinmiş ancak bu durumun cezanın keyfi veya öngörülemez olacağı anlamına gelmeyeceğini belirtmiştir¹²⁴.

2.3.2. Meşru Amaçlardan Biri Olma

İfade özgürlüğünün sınırlanmasında meşru amaç olarak kabul edilebilecek haller AİHS'nin 10/2 maddesinde sayılmıştır. Bunların tüketici bir şekilde belirtilmesinden dolayı bu haller dışında başka bir sebeple hakka getirilecek bir sınırlama AİHS'ye aykırılık oluşturacaktır¹²⁵. Madde 10/2'ye göre ifade özgürlüğüne sınırlandırma getirilebilecek haller şunlardır: “ulusal güvenliğin¹²⁶, toprak bütünlüğünün¹²⁷ veya kamu güvenliğinin korunması¹²⁸, kamu düzeninin sağlanması¹²⁹ ve suç işlenmesinin önlenmesi¹³⁰, sağlığın¹³¹ veya ahlakın¹³², başkalarının itibar ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi¹³³ veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının

---

¹²⁴Satakunnan Markkinapörssi OY and Satamedia OY v. Finland, Application no: 931/13, 27.06.2017, § 150.

¹²⁵Bychawska-Siniarska, (2018), s. 43.

¹²⁶Bu konudaki ilgili kararlar için bkz: Observer and Guardian v. The United Kingdom, Application no: 13585/88, 26/11/1991. Girleanu v. Romania, Application no: 50376/09, 26/06/2018. Stomakhin v. Russia, Application no: 52273/07, 09/05/2018. Dmitriyevskiy v. Russia, 42168/06, 03/10/2017.

¹²⁷Bu konudaki ilgili kararlar için bkz: Cox v. Turkey, Application no: 2933/03, 20/05/2010. Baran v. Turkey, Application no: 48988/99, 10/11/2004. Yaşar Kemal Gökçeli v. Turkey, Application no: 27215/95 36194/97, 04/03/2003. Piermont v. France, Application no: 15773/89 15774/89, 27/04/1995.

¹²⁸Bu konudaki ilgili kararlar için bkz: Pentikainen v. Finland, Application no: 11882/10, 20/10/2015. Fatullayev v. Azerbaijan, Application no: 40984/07, 22/04/2010. Barthold v. Germany, Application no: 8734/79, 25/03/1985.

¹²⁹Bu konudaki ilgili kararlar için bkz: E.S. v. Austria, Application no: 38450/12, 25/10/2018. Karácsony and Others v. Hungary, Application no: 42461/13 44357/13, 17/05/2016. Perinçek v. Switzerland, Application no: 27510/08, 15/10/2015. Dink v. Turkey, Application no: 2668/07 6102/08 30079/08 7072/09 7124/09, 14/09/2010.

¹³⁰Bu konudaki ilgili kararlar için bkz: Becker v. Norway, Application no: 21272/12 05/10/2017. Pentikainen v. Finland, Application no: 11882/10, 20/10/2015. Mouvement Raëlien Suisse v. Switzerland, Application no: 16354/06, 13/07/2012. Segerstedt-Wiberg and Others v. Sweden, Application no: 62332/00 06/06/2006.

¹³¹Bu konudaki ilgili kararlar için bkz: Bayev and Others v. Russia, Application no: 67667/09 44092/12 56717/12, 20/06/2017. Women on Waves and Others v. Portugal, Application no: 31276/05, 03/02/2009. Müller and Others v. Switzerland, Application no: 10737/84, 24/05/1988.

¹³²Bu konudaki ilgili kararlar için bkz: Bayev and Others v. Russia, Application no: 67667/09 44092/12 56717/12, 20/06/2017. İ.A. v. Turkey, Application no: 42571/98, 13/09/2005.

¹³³Bu konudaki ilgili kararlar için bkz: Bedat v. Switzerland, Application no: 56925/08, 29/03/2016. Financial Times LTD and Others v. The United Kingdom, Application no: 821/03, 15/12/2009. Guja v. Moldova, Application no: 14277/04, 12/02/2008. Dammann v. Switzerland, Application no: 77551/01, 25/04/2006.

güvence altına alınması¹³⁴.” Bu sebeplerin her birini açıklamak bu tezin kapsamını aşacağından böyle bir yol izlenmeyecektir. Sayılan sebeplerden yalnızca tezin açıklamayı asli hedef olarak ortaya koyduğu “başkalarının itibarının korunması” sebebiyle yapılacak sınırlandırma ilerde ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

AİHS m. 10/2’de yer alan sınırlandırma sebepleri yalnızca öngörüldükleri amaçlar için kullanılabilir. AİHM de birçok kararında bu sayılan meşru amaçların istisnai nitelikte olduğunu ve mümkün mertebe dar yorumlanması gerektiğini ifade etmiştir. Bu belirtilen meşru amaçlar dışında ifade özgürlüğüne bir sınırlama getirilemeyeceği için ulusal yargı mercileri de önlerine gelen davalarda ifade özgürlüğüne ilişkin sınırlandırmaları uygularken bu sınırlandırmaların amaçlarını belirlemeli ve bunların AİHS m. 10/2’de sayılan amaçlarla uyumlu olup olmadığını denetlemelidirler¹³⁵. Bu noktada şu hususu da belirtmek gerekir ki diğer maddelerden farklı olarak, ifade özgürlüğü, AİHS m. 10/2’de belirtildiği gibi kişiye görev ve sorumluluklar da yüklemektedir. Bundan dolayı bu hakka yapılacak sınırlandırmalar daha geniş bir yoruma imkan vermektedir¹³⁶.

2.3.3. Demokratik Toplum Düzeni İçin Gerekli Olma ve Adil Denge

AİHS m.10’da koruma altına alınan ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin meşru olarak kabul edilebilmesi için demokratik toplum düzeni için gerekli olma kriterini de sağlaması gerekir¹³⁷. AİHM ifade özgürlüğünün demokratik toplum düzeni için ne kadar önemli olduğunu *Handyside v. The United Kingdom* kararında şu şekilde ifade etmiştir:

“... İfade özgürlüğü, toplumun ilerlemesi ve her insanın gelişmesi için esaslı koşullardan biri olan demokratik toplumun ana temellerinden birini oluşturur. İfade özgürlüğü, 10. maddenin sınırları içinde, sadece lehte olduğu kabul edilen veya zararsız veya ilgilenmeye değmez görülen ‘haber’ ve ‘düşünceler’ için değil, ama ayrıca Devletin veya nüfusun bir bölümünün aleyhinde olan, onlara çarpıcı gelen, onları rahatsız eden haber ve düşünceler için de uygulanır.

¹³⁴Bu konudaki ilgili kararlar için bkz: *Bedat v. Switzerland*, Application no: 56925/08, 29/03/2016. *Kudeshkina v. Russia*, Application no: 29492/05, 26/02/2009. *Kyprianou v. Cyprus*, Application no: 73797/01, 15/12/2005.

¹³⁵Doğru & Nalbant, (2013), s. 228.

¹³⁶Gözübüyük & Gölcüklü, (2016), s. 393.

¹³⁷Özbey, Ö. (2004). *İnsan Hakları Evrensel İlkelerinin Avrupa Mahkemesinde Uygulanması*. Ankara: Adalet Yayınevi, s. 251. Yokuş, S. (2002). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde ve 1982 Anayasası'nda Hak ve Özgürlüklerin Kötüye Kullanımı*. Ankara: Yetkin Yayınları. s. 75.

Bunlar, çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin gerekleridir; bunlar olmaksızın demokratik toplum olmaz”¹³⁸.

İfade özgürlüğünün demokratik toplumun olmazsa olmazı olduğu söz konusu kararda ifade edilmiştir. Bu noktada belirlenmesi gereken husus, ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzenine uygun kabul edilebilmesi için hangi unsurları taşımak zorunda olduğudur. AİHM’ye göre yapılan müdahalenin “zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacı” karşılaması ve “güdülen meşru amaçla orantılı” olması gerekir¹³⁹.

2.3.3.1. Zorlayıcı toplumsal ihtiyaç

“Zorlayıcı toplumsal ihtiyacın” varlığı “demokratik toplum gereklerine uygunluk” açısından değerlendirilmesi gereken bir husustur¹⁴⁰. AİHM’ye göre buradaki “gereklilik” terimi; “vazgeçilemez”, “mutlak surette gerekli”, “ancak durumun zorunlu olarak gerektirdiği ölçüde” kavramları kadar kesinlik içermemektedir. Ancak “kabul edilebilir”, “olağan”, “uygun” kavramları kadar da esnek değildir. AİHM’nin “gereklilik” terimiyle ifade etmek istediği, “zorlayıcı toplumsal ihtiyaç”ın varlığıdır¹⁴¹. Yani AİHS m. 10/2’de yer alan meşru amaçlardan birisi, zorlayıcı toplumsal ihtiyaca cevap verebilecek ve böylece ifade özgürlüğü hakkına yönelik yapılacak sınırlandırma meşru bir sebebe dayanmış olacaktır¹⁴². AİHS’ye taraf devletlerin bu ihtiyacın varlığını belirleme konusunda belirli bir takdir marjları vardır fakat verilen karar bağımsız bir mahkeme tarafından verilse dahi nihayetinde AİHM ilkelerine ve içtihatlarına uyumlu olmalıdır. Dolayısıyla AİHM, “kısıtlamanın” 10. maddeyle korunan ifade özgürlüğü ile bağdaştırılabilir olup olmadığına dair nihai kararı verme yetkisine sahiptir¹⁴³.

¹³⁸Handyside v. The United Kingdom, Application no: 5493/72, 07/12/1976, § 49. (Doğru, O. (2004). *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtihatları* (Cilt 1). İstanbul: Legal Yayıncılık, s. 174.)

¹³⁹Silver and Others v. The United Kingdom, Application no: 5947/72 6205/73 7052/75 7061/75 7107/75 7113/75 7136/75, 25/03/1983, § 97.

¹⁴⁰Ulaş Karan, (2018) “İfade Özgürlüğü Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi-2” Strazburg: Avrupa Konseyi, § 146-147. Doğru, D. (2019). *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Yargılamasında Takdir Marjı Doktrini*. Ankara: Turhan Kitabevi, s. 179.

¹⁴¹Gözübüyük & Gölcüklü, (2016), s. 397. Sunday Times v. United Kingdom, Application no: 6538/74, 26.04.1979, § 59. Barthold v. Germany, Application no: 8734/79, 25/03/1985, § 55.

¹⁴²Gözübüyük & Gölcüklü, (2016), s. 398; Doğan, İ. (2019). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku*. Ankara: Astana Yayınları, s. 268. Doğru & Nalbant, (2013), s. 181.

¹⁴³Bedat v. Switzerland, Application no: 56925/08, 29/03/2016, § 48. Almak v. Turkey, Application no: 40287/98, 29.03.2005, § 35. Pentikainen v. Finland, Application no: 11882/10, 20/10/2015, 87. Morice v. France, Application no: 29369/10, 23/04/2015, § 124. Stoll v. Switzerland, Application no:

2.3.3.2. Güdülen meşru amaçla orantılılık

AİHM önüne gelen başvurularda elde edilmek istenen amaçla, bu amaca ulaşmak için kullanılan aracın orantılı olup olmadığını değerlendirmektedir. Buradaki amaç ile ifade edilen AİHS m. 10/2’de sayılan: “ulusal güvenlik, toprak bütünlüğü veya kamu güvenliği, kamu düzeninin sağlanması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının itibar ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması” meşru amaçlarıdır. Araç ise ifade özgürlüğü hakkını kullanmak isteyen kişiye yapılan mdahaledir¹⁴⁴. Bir başka açıdan ise, sınırlamanın sonucunda kazanılacak genel yararın, sınırlamaya maruz kalan kişinin uğradığı zarar arasında adil bir denge olmasıdır¹⁴⁵. Verilen kararın orantılı olup olmadığının tespiti demokratik toplum gereklerine uygunluğun değerlendirilmesinde önemli bir yer tutar¹⁴⁶.

AİHM’nin ulusal yargılamayı yapan mahkemelerin yerini almak gibi bir görevi yoktur. Ancak AİHM, denetim yetkisini yerine getirirken ulusal mahkemelerin takdir yetkilerini kullanarak verdikleri kararların AİHS’ye uygunluğunu incelemektedir. Bu denetim, davalı devletin takdir yetkisini; makul, dikkatli ve iyi niyetli bir şekilde kullanıp kullanmadığını tespit etmekle sınırlı değildir. AİHM, önüne gelen davada şikâyet edilen müdahaleyi bir bütün olarak incelemeli, sınırlama sebebi olarak gösterilen meşru amaçla orantılı olup olmadığına ve ulusal makamlar tarafından verilen kararı haklı göstermek için öne sürülen gerekçenin “ilgili ve yeterli” olup olmadığına karar vermelidir¹⁴⁷.

Mahkeme’nin orantılılık hususunda dikkat ettiği bir başka konu, bir hakkı korumak için uygulanan yaptırımın kişi veya haklar açısından en az zararlı tedbir olmasıdır¹⁴⁸.

69698/01, 10/12/2007, § 101. Szurovecz v. Hungary, Application no: 154228/16, 08/10/2019, § 59. Sekmadienis LTD. v. Lithuania, Application no: 69317/14, 30/01/2018, § 71. Saygılı and Karataş v. Turkey, Application no: 6875/05, 16/01/2018, 29.

¹⁴⁴Bychawska-Siniarska, (2018), s. 51.

¹⁴⁵Gzbyk & Gölcüklü, (2016), s. 156.

¹⁴⁶Bychawska-Siniarska, (2018), s. 52.

¹⁴⁷Bedat v. Switzerland, Application no: 56925/08, 29/03/2016, § 48. Alınak v. Turkey, Application no: 40287/98, 29.03.2005, § 35. Pentikainen v. Finland, Application no: 11882/10, 20/10/2015, 87. Morice v. France, Application no: 29369/10, 23/04/2015, § 124. Stoll v. Switzerland, Application no: 69698/01, 10/12/2007, § 101. Szurovecz v. Hungary, Application no: 154228/16, 08/10/2019, § 59. Saygılı and Karataş v. Turkey, Application no: 6875/05, 16/01/2018, § 29.

¹⁴⁸Nada v. Switzerland, Application no: 10593/08, 12/09/2012, § 183. Schweizerische Radio und Fernsehgesellschaft Srg v. Switzerland, Application no: 34124/06, 21/06/2012, § 61. Animal Defenders International v. The United Kingdom, Application no: 48876/08, 22/04/2013, § 16 (Dissenting Opinion)

Tagiyev and Huseynov v. Azerbaijan davasında başvurucular gazete yazarı ve editördür. Bu kişiler İslam dinini eleştiren bir makale yayınladıkları için üç ve dört yıl hapis cezasına çarptırılmışlardır¹⁴⁹. AİHM bu davada kişilerin tutuklu kaldıkları süreyi ve aldıkları cezayı işledikleri suçla orantısız bulmuş verilen cezanın fazla olduğunu belirtmiştir. Mahkeme bu bağlamda daha hafif tedbirlere başvurmanın mümkün olduğuna dikkat çekmiştir. Ayrıca bu orantısız cezanın Azerbaycan’da ifade özgürlüğünün kullanımı, dinin toplumdaki yerinin veya diğer kamu yararına olan açık tartışma ortamından caydırıcı etki yapabileceğini belirtmiştir¹⁵⁰. Sonuç olarak, uygulanan yaptırımın demokratik toplum açısından gerekli olmadığını belirterek başvurucuların ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir¹⁵¹.

2.3.3.3. İfade özgürlüğü ile itibar arasında kurulacak adil denge

AİHS m. 10’da yer alan ifade özgürlüğünün meşru sınırlandırma sebeplerinden birisinin “başkalarının itibarının korunması” olduğuna değinmiştik. Başkalarının itibarının korunmasıyla kastedilenin ne olduğunu anlamak için ise m. 8’de yer alan “özel hayata saygı” hakkına başvurmak gerekir. Bunun sebebi itibar hakkının AİHM kararlarıyla özel hayata saygı hakkının kapsamında kabul edilmiş olmasıdır. Dolayısıyla kişinin itibarına saldırı niteliği taşıyan bir uyuşmazlıkta m. 10 ile m. 8 karşı karşıya gelmektedir. Yani ifade özgürlüğünün kullanımı AİHS’de yer alan başka bir hakkı ihlal edebilmektedir. Burada, belirtilen uyuşmazlığı çözmek için hangi maddenin esas aslinması gerektiği sorusu karşımıza çıkmaktadır. Eğer olay AİHS m. 10 kapsamında değerlendirilerek kişinin ifade özgürlüğü korunursa; buna karşılık AİHS m. 8 kapsamında kalan kişinin itibarının korunması hakkına yönelik devletin pozitif yükümlülüğü gözetilmeyerek bu hak zedelenebilir. Aynı durum tersi için de geçerlidir. İtibar kavramını salt 8. madde bağlamında düşünmek ise 10. madde açısından kişinin ifade özgürlüğü hakkına bir ihlal oluşturabilir. O halde ilk olarak belirlenmesi gereken husus AİHS kapsamında koruma altına alınan haklar arasında adil bir dengenin nasıl kurulabileceğidir. Bu belirlemeden sonra bu bağlamda m. 8 ile

---

of Judge Tulkens, Joined By Judges Spielmann And Laffranque). *Perinçek v. Switzerland*, Application no: 27510/08, 15/10/2015, § 273. *Tagiyev and Huseynov v. Azerbaijan*, Application no: 13274/08, 05/12/2019, § 49.

¹⁴⁹*Tagiyev and Huseynov v. Azerbaijan*, Application no: 13274/08, 05/12/2019, § 7-20.

¹⁵⁰*Tagiyev and Huseynov v. Azerbaijan*, Application no: 13274/08, 05/12/2019, § 49.

¹⁵¹*Tagiyev and Huseynov v. Azerbaijan*, Application no: 13274/08, 05/12/2019, § 50.

m. 10'u karşı karşıya getiren bir konuda nasıl bir yol izlememiz gerektiği hususu sorun teşkil etmektedir.

AİHM, AİHS'de korunan iki değer olan "ifade özgürlüğü" ve "itibarın korunması" karşı karşıya geldiğinde bu hakların arasında adil bir denge kurulması gerektiğini belirtmiştir¹⁵². AİHM'ye göre bu iki hak da eşit derecede saygıyı hak etmektedir. Burada başvuruçuların "itibar"a ilişkin başvurularının m. 8 veya m. 10 bağlamında yapılmış olması da önem taşımaz. Mahkeme her iki durumda da takdir marjını aynı şekilde kullanabilecektir. Sözleşmeciler devletlerin yargı makamları, adil dengeye ilişkin çizilen sınırların içerisinde kalmak kaydıyla geniş bir takdir marjına sahiptir¹⁵³.

AİHM, ifade özgürlüğü ile itibar arasında adil bir denge kurulurken başvurulması gereken kriterleri 2012 yılında verdiği *Axel Springer AG v. Germany*¹⁵⁴ kararında ortaya koymuş ve bu kriterlere daha sonraki pek çok kararında yer vererek; yerleşik bir içtihat haline gelmesine yol açmıştır¹⁵⁵. Bu kriterleri şu şekilde sayabiliriz:

- Kamuoyunu ilgilendiren genel yarara ilişkin bir tartışmaya sağladığı katkı
- Hedef alınan kişinin tanınırlık düzeyi ve aktarılan konu
- Hedef alınan kişinin yayından önceki davranışları
- Bilginin elde edilme yöntemi ve doğruluğu
- Yayının içeriği, şekli ve etkileri

---

¹⁵²*Prunea v. Romania*, Application no: 47881/11, 08/01/2019, § 28. *Delfi AS v. Estonia*, Application no: 64569/09, 16/06/2015, § 138. *Brisc v. Romania*, Application no: 26238/10, 11/12/2018, § 118. *Magyar Jeti ZRT v. Hungary*, Application no: 11257/16, 04/12/2018, § 65. *Paraskevopoulos v. Greece*, Application no: 64184/11, 28/06/2018, § 33. *Falzon v. Malta*, Application no: 45791/13, 20/03/2018 § 55. *Gra Stiftung Gegen Rassismus und Antisemitismus v. Switzerland*, Application no: 18597/13, 09/01/2018 § 54. *Cheltsova v. Russia*, Application no: 44294/06, 13/06/2017 § 79. *Couderc and Hachette Filipacchi Associes v. France*, Application no. 40454/07, 10.11.2015 § 46. Tümay, (2015), s. 374. İnsan hakları arasında hiyerarşi kurulmaması için Ayrıca bkz. Anayurt, Ö. (2000). Hakların Bütünlüğü İlkesi Açısından İnsan Haklarına İlişkin Sınıflandırmaların Değerlendirilmesi. *Türkiye'de İnsan Hakları, TODAİE*, s. 48-51.

¹⁵³*Hoiness v. Norway*, Application no: 43624/14, 19/03/2019 § 66. *Delfi AS v. Estonia*, Application no: 64569/09, 16/06/2015, § 139. *Gra Stiftung Gegen Rassismus und Antisemitismus v. Switzerland*, Application no: 18597/13, 09/01/2018 § 55. *Terentyev v. Russia*, Application no: 25147/09, 26/01/2017 § 20. *Magyar Tartalomszolgálató Egyesülete and Index.hu Zrt v. Hungary*, Application no: 22947/13, 02/02/2016 § 59. *Axel Springer AG v. Germany*, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 87-88. *Von Hannover v. Germany (no. 2)*, Application no: 40660/08 60641/08, 07/02/2012, § 106-107.

¹⁵⁴*Axel Springer AG v. Germany*, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 89 vd.

¹⁵⁵*Narodni List D.D. v. Croatia*, Application no: 2782/12, 08/11/2018, §41. *Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia v. Greece*, Application no: 72562/10, 22/02/2018, § 47. *Satakunnan Markkinapörssi OY and Satamedia OY v. Finland*, Application no: 931/13, 27.06.2017, § 62. *Bohlen v. Germany*, Application no: 53495/09, 19/02/2015, § 49. *Couderc and Hachette Filipacchi Associes v. France*, Application no. 40454/07, 10.11.2015, § 50. *Mustafa Erdoğan and Others v. Turkey*, Application no: 346/04 39779/04, 27/05/2014, § 38.

- Uygulanan yaptırımın ağırlığı

İfade özgürlüğü ile itibarın dengelenmesinde bu kriterlerin uygulanmasına ilişkin yerel makamların tutumu da Mahkeme açısından son derece önemlidir. Zira yerel mahkemeler önlerine gelen davada AİHM'nin koyduğu kriterler çerçevesinde bir denge kurmuşsa, AİHM'nin ihlal kararı vermesi için çok ciddi sebeplerinin olması gerekir¹⁵⁶. Bu bağlamda Mahkeme, *Aksu v. Turkey* kararında özellikle söz konusu olan temel haklardan birinin önemi veya kapsamının yeterince dikkate alınmadığı durumlarda yerel mahkemelerin takdir payının çok dar olacağını belirtmiştir. Bununla birlikte yapılan değerlendirme Mahkemenin ortaya koyduğu kriterler ışığında yapılmışsa yerel mahkemelerin takdir payı geniş olacaktır¹⁵⁷.

İfade özgürlüğü ile itibar arasında adil bir denge kurmak için Mahkeme'nin ortaya koyduğu kriterlerin her biri çalışmamızın ikinci ve üçüncü bölümünde ayrıntılı olarak incelenecektir. Son olarak belirtmek gerekir ki, anılan kriterler sınırlı sayıda değildir, her bir olay özelinde değerlendirileceği için bu kriterlerin yanına başka kriterler de eklenebilir¹⁵⁸.

---

¹⁵⁶Von Hannover v. Germany (no. 2), Application no: 40660/08 60641/08, 07/02/2012 § 107. MGN Limited v. The United Kingdom, Application no: 39401/04, 18/01/2011 § 150-155. Palomo Sánchez and Others v. Spain, Application no: 28955/06 28957/06 28959/06 28964/06, 12/09/2011 § 57. Khadija Ismailova v. Azerbaijan (No. 3), Application no: 35283/14, 07/05/2020 § 64 Editorial board of Grivna Newspaper v. Ukraine, Application no: 41214/08 49440/08, 16/04/2019 § 98. E.S. v. Austria, Application no: 38450/12, 25/10/2018 § 49.

¹⁵⁷*Aksu v. Turkey*, Application no: 4149/04 41029/04, 15/03/2012, § 67.

¹⁵⁸*Satakunnan Markkinapörssi OY and Satamedia OY v. Finland*, Application no: 931/13, 27.06.2017, § 166.

3. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ İLE KİŞİNİN İTİBARI ARASINDA KURULACAK ADİL DENGENİN KİŞİ BAKIMINDAN GÖRÜNÜMÜ

İkinci bölümde ifade ettiğimiz gibi AİHM ifade özgürlüğü ile itibar arasında adil bir denge kurmaya çalışırken 6 kritere bakmaktadır¹⁵⁹. Bu bölümde, kurulacak bu dengenin kişi bakımından incelemesi yapılacaktır. Bunun için şu üç kriter ayrıntılı olarak ele alınacaktır:

- Hedef alınan kişinin tanınmışlık düzeyi
- Hedef alınan kişinin yayından önceki davranışları
- Uygulanan yaptırımın ağırlığı

3.1. Hedef Alınan Kişinin Tanınmışlık Düzeyi

İfade özgürlüğünün, itibarın korunması meşru amacıyla sınırlandırılması; yerel makamlar tarafından genelde siyasetçileri ve kamu görevlilerini eleştiriden korumak için kullanılmaktadır¹⁶⁰. Ancak AİHM, ifade özgürlüğünün kullanımını güçleştiren böyle bir kullanımı AİHS'ye uygun görmemektedir. Bu sebeple AİHM özellikle siyasetçi ve kamu görevlilerine yönelik ifadelerde, ifade özgürlüğüne geniş bir koruma alanı sağlayan içtihatlar geliştirmiştir¹⁶¹. *Sunday Times v. United Kingdom*¹⁶² kararıyla başladığı tespiti yapılabilecek bu koruma alanı 2012 yılında verilen *Axel Springer AG v. Germany*¹⁶³ ve *Von Hannover v. Germany (No.2)*¹⁶⁴ kararlarıyla daha somut değerlendirme kriterlerine kavuşmuştur. Ancak bu kararlarla da tartışmalara son verildiğini söylemek mümkün değildir. Çünkü yer verilen kriterler mutlak surette

¹⁵⁹*Axel Springer AG v. Germany*, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 89 vd. Editorial board of *Grivna Newspaper v. Ukraine*, Application no: 41214/08 49440/08, 16/04/2019, § 97. *Prunea v. Romania*, Application no: 47881/11, 08/01/2019, § 29. *Narodni List D.D. v. Croatia*, Application no: 2782/12, 08/11/2018, § 41. *Paraskevopoulos v. Greece*, Application no: 64184/11, 28/06/2018, § 34. *Falzon v. Malta*, Application no: 45791/13, 20/03/2018, § 55. *Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia v. Greece*, Application no: 72562/10, 22/02/2018, § 47.

¹⁶⁰*Bychawska-Siniarska*, (2018), s. 72.

¹⁶¹*Cheltsova v. Russia*, Application no: 44294/06, 13/06/2017, § 77. *Dyundin v. Russia*, Application no: 37406/03, 14/10/2008, § 26. *Thoma v. Luxembourg*, Application no: 38432/97, 29/03/2001, § 47. *Pedersen and Baadsgaard v. Denmark*, Application no: 49017/99, 17/12/2004, 80. *Ziemiński v. Poland (No. 2)*, Application no: 1799/07, 05/07/2016, § 42.

¹⁶²*Sunday Times v. United Kingdom*, Application no: 6538/74, 26.04.1979.

¹⁶³*Axel Springer AG v. Germany*, Application no. 39954/08, 07/02/2012.

¹⁶⁴*Von Hannover v. Germany (no. 2)*, Application no: 40660/08 60641/08, 07/02/2012.

uygulanması gereken kuralları göstermez¹⁶⁵, AİHM belirli kararlarında bu kriterlere yeni kriterler ekleyebilmekte¹⁶⁶ ve bazı kararlarında kriterlerden bir veya birden fazlasını göz ardı edebilmektedir¹⁶⁷. Bu sebeple AİHM'nin ifade özgürlüğü ve itibarın dengelenmesine ilişkin ortaya koyduğu içtihatların günümüzde de şekillenmeye devam ettiğini söyleyebiliriz.

Belirtilmesi gereken başka bir husus ise anılan kriterlerin birbirlerinden keskin bir şekilde ayrılmamış olduğudur. Yani siyasetçinin itibarına yönelik bir saldırı konusunu yalnızca kişinin tanınmışlık düzeyi başlığı altında sınırlı kalarak açıklayabilmek mümkün değildir. Her bir başlık altında diğer kriterlere de başvurulabilecektir. Çünkü AİHM, siyasetçinin tanınmışlık düzeyini ele alırken bir yandan da verilen bilginin doğruluğuna ve bu konunun kamuoyunu ilgilendiren bir konu olup olmadığına da bakması gerekebilmektedir. Bu nedenle, tanınmış bir kişiye yapılan eleştiri ifade özgürlüğü kapsamında kabul edilir gibi bir kategorik genelleme yapılamaz. Yalnızca tanınmışlık düzeyini belirlerken dahi diğer kriterlerden yardım alınması gerekebilir. Ancak yine de ele aldığımız konuyu açıklamak için bir tasnif yapılması gerekmektedir. Bu noktada AİHM'nin yaptığı tasnife uygun olarak konuyu ele almanın kullanılabilir en yararlı tasnif olduğu kanaatini taşıyoruz.

Tüm bu açıklamaları göz önünde bulundurduktan sonra AİHM'nin itibarın korunması hakkına ilişkin her bireye eşit koruma sağlamadığını belirtmek gerekir. Bir siyasetçiye eleştiri niteliğinde yazılan bir gazete yazısı ile sıradan bir kişinin özel hayatına ilişkin yapılan yayının, kamuoyunun ilgisini çekmesi ve kamu yararına katkısı bakımından eşit olmadığı değerlendirilmektedir¹⁶⁸. İşte bu nedenle AİHM kişilerin tanınmışlık derecelerine ve bu sebeple sahip oldukları rollere veya fonksiyonlarına göre ve aktarılan konunun bağlamına göre bir sıralama yapmaktadır. Bu sıralama hedef alınan kişiye karşı kullanılabilir ifade özgürlüğü alanının en geniş korunmasından en dar korunmasına doğru şu şekilde tasnif edilebilir:

---

¹⁶⁵Axel Springer SE and RTL Television GMBH v. Germany, Application no: 51405/12, 21/09/2017, § 42.

¹⁶⁶Örneğin: Morice v. France, Application no: 29369/10, 23/04/2015, § 162-173.

¹⁶⁷Örneğin: Delfi AS v. Estonia, Application no: 64569/09, 16/06/2015 (Yargıçlar Sajó Ve Tsotsoria'nın Müşterek Muhalif Görüşü), § 39.

¹⁶⁸Axel Springer AG v. Germany, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 91. Von Hannover v. Germany (no. 2), Application no: 40660/08 60641/08, 07/02/2012, § 110. Couderc and Hachette Filipacchi Associes v. France, Application no. 40454/07, 10.11.2015, § 49. Küchl v. Austria, Application no: 51151/06, 04/12/2012, § 75.

- Siyasetçiler
- Kamu görevlileri
- Ünlü kişiler
- Sade vatandaşlar

Değerlendirme yapılırken kendine has özellikleri barındırdığı için bu sıralamanın herhangi bir yerinde kendisine yer bulamayacak bir başka durum daha bu başlık altında incelenecektir. Bu da “yargılama makamları”dır.

3.1.1. Siyasetçiler

İfade özgürlüğü alanında AİHM'nin önüne en fazla siyasetçilere yönelik ifade özgürlüğü davaları gelmektedir¹⁶⁹. İfade özgürlüğü ile itibarın korunması arasında adil bir denge kurulmak istendiğinde eğer ifade siyasetçiyi hedef alıyorsa, AİHM ilkesel olarak ifade özgürlüğüne geniş bir koruma alanı sağlamaktadır¹⁷⁰. Mahkeme'nin *Castells v. Spain* kararında isabetle belirttiği gibi:

“Demokratik bir sistemde Hükümetin eylemleri ve ihmalleri, sadece yasama ve yargılama organlarının değil, basın ve kamuoyunun da yakından incelemesine tabidir. Dahası, Hükümetin işgal ettiği üstün mevki, özellikle muhaliflerinin veya medyanın haksız saldırılarını ve eleştirilerini karşılamak için başka araçları kullanabileceği durumlarda ceza davasına başvurmada kendisini sınırlı görmesini gerektirir”¹⁷¹.

İfade özgürlüğü; rahatsız edici, incitici şekilde eleştirel yaklaşıma imkan vermektedir¹⁷². Genel olarak ifade özgürlüğü için sağlanan bu geniş koruma alanı konu siyasetçiler olunca daha da geniş yorumlanmaktadır. AİHM'nin *Schorsch and News Verlagsgesellschaft mbH v. Austria*, kararında ifade ettiği gibi: “Siyasal ifadeler veya kamuyu ilgilendiren meseleler hakkındaki tartışmalar üzerinde kısıtlamaların alanı, AİHS'nin 10/2. fıkrasına göre çok dardır”¹⁷³.

¹⁶⁹Karan, U. (2018). İfade Özgürlüğü (Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi - 2). Ankara: Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi, s. 8.

¹⁷⁰Doğru & Nalbant, (2013), s. 232. Dutertre, (2005), s. 365.

¹⁷¹Castells v. Spain, Application no: 11798/85, 23/04/1992, § 46. (Doğru & Nalbant, (2013), s. 214.)

¹⁷²Handyside v. The United Kingdom, Application no: 5493/72, 07/12/1976, § 49. Toranzo Gomez v. Spain, Application no: 26922/14, 20/11/2018, § 48. Savva Terentyev v. Russia, Application no: 10692/09, 28/08/2018, § 61. Otan v. France, Application no: 41841/12, 19/04/2018, § 68. Gra Stiftung Gegen Rassismus und Antisemitismus v. Switzerland, Application no: 18597/13, 09/01/2018, § 51.

¹⁷³Doğru, O. (2008). İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtihatları (Cilt 4). İstanbul: Legal Yayıncılık, s. 459.

AİHM sıradan kişilerle, kamusal alanda yer alan kişiler arasında bir ayrıma gitmektedir¹⁷⁴. Buna göre ünlü kişiler veya siyasetçiler gibi kamusal alanda faaliyet gösteren kişilerin özel hayatın korunması hakkından yararlanma alanları sıradan kişilerle kıyaslandığı zaman çok daha dardır¹⁷⁵. Örneğin resmi bir görevi olan siyasi kişinin toplumu ilgilendiren bir konuda yaptığı röportajla, sıradan kişinin özel hayatını ilgilendiren yayın aynı nitelikte değildir. İlk durumda toplumun bilgi ve fikir alma hakkı ön plandayken ikinci durum için bundan bahsedilemez. Dolayısıyla siyasetçiler kamusal faaliyetlerini yürütmeleriyle ilgili konularda ifade özgürlüğüne ilişkin çok dar bir korumadan yararlanabilirler¹⁷⁶.

AİHM siyasetçilere yönelik ifade özgürlüğüne ilişkin temel prensiplerini *Lingens v. Austria* kararında ortaya koymuştur¹⁷⁷. Bu davada Avusturya Mahkemeleri, Profil isimli derginin editörü olan bay Lingens'in seçim döneminde yayınladığı iki makalesinde geçen, dönemin Federal Almanya Başbakanı Kreisky'ye yönelik "adi fırsatçılık", "ahlaksızlık", "şerefsizlik", "siyasal etiğin asgari gerekleri", "ucube" sözlerine yönelik yaptığı incelemede "siyasal etiğin asgari gerekleri" ve "ucube" söylemlerini siyasal eleştirinin kabul edilebilir sınırları içerisinde olduğunu belirtip ifade özgürlüğünün kapsamında değerlendirmiştir. "Adi fırsatçılık", "ahlaksızlık" ve "şerefsizlik" ifadelerinin ise Kreisky'nin kişiliğini hedef alan ifadeler olması sebebiyle hakaret olduğu sonucuna varmıştır¹⁷⁸. Bu dava AİHM'nin önüne geldiğinde ise şu şekilde bir değerlendirme yapılmıştır:

*"..... Bir siyasetçiye yönelik eleştirilerin kabul edilebilir sınırları, özel bir şahsa yönelik eleştiri sınırına göre daha geniştir. Bir siyasetçi, özel şahıstan farklı olarak her sözünü ve eylemini bilerek ve kaçınılmaz bir biçimde, gazetecilerin ve halkın yakın denetimine açar; bu nedenle daha geniş bir hoşgörü göstermek zorundadır. Hiç kuşku yok ki, Sözleşme'nin 10(2). fıkrası, başkalarının, yani bütün bireylerin itibarının korunmasına imkan verir; bu koruma, siyasetçileri şahsi sıfatları dışında hareket ettikleri zaman da içine alır. Ancak bu gibi durumlarda söz konusu korumanın gerekleri, siyasi meseleleri açık biçimde tartışmanın yararıyla bağlantılı olarak tartılmalıdır"*¹⁷⁹.

¹⁷⁴ Oster, J. (2019). *European and International Media Law*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 76.

¹⁷⁵ Prunea v. Romania, Application no: 47881/11, 08/01/2019, § 30. Gra Stiftung Gegen Rassismus und Antisemitismus v. Switzerland, Application no: 18597/13, 09/01/2018, § 62. Fuchsmann v. Germany, Application no: 71233/13, 19/10/2017, § 40. Couderc and Hachette Filipacchi Associes v. France, Application no. 40454/07, 10.11.2015, § 84.

¹⁷⁶ Axel Springer AG v. Germany, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 91.

¹⁷⁷ Lingens v. Austria, Application no: 9815/82, 08/07/1986, § 34 vd.

¹⁷⁸ Doğru & Nalbant, (2013), s. 290.

¹⁷⁹ Doğru & Nalbant, (2013), s. 292.

Kararda görüldüğü gibi AİHM, sözlerini ve eylemlerini siyaset faaliyeti yapmak için bilerek halkın denetimine açan siyasetçilere yönelik ifade özgürlüğünü¹⁸⁰, sıradan bir vatandaşa göre daha geniş yorumlamaktadır¹⁸¹. Nitekim AİHM, *Feldek v. Slovakia* kararında¹⁸² ve daha sonraki pek çok kararında¹⁸³ da siyasi söylemler veya kamu yararını ilgilendiren tartışmalar söz konusu olduğunda AİHS m. 10/2'nin kapsamının dar yorumlanacağını vurgulamıştır.

Pakdemirli v. Turkey davası milletvekili olan başvuru Pakdemirli'nin, dönemin Cumhurbaşkanı hakkında sarf ettiği sözlerden dolayı tazminat cezasına çarptırılmasına ilişkindir. Başvuru yaptığı konuşmada: “Çankaya'nın şişman”, “yalancı”, “iftiracı”, “dar kafalı” gibi tabirler kullanmıştır. Bunun üzerine Cumhurbaşkanı şeref ve haysiyetinin zedelendiği iddiasıyla manevi tazminat davası açmıştır. Yerel mahkeme başvurucuyu mahkum etmiş ve yaklaşık 60.000 euro para cezasına mahkum etmiştir¹⁸⁴. AİHM önünde gelen bu davada gerçekten de sarf edilen sözlerin herhangi bir tartışma bağlamı içerisinde olsa dahi ağır ithamlar olduğunu ve hakaret niteliği taşıyabileceğini kabul etmiştir. Fakat bununla beraber yerel mahkemenin şu ifadeleri eleştirmiştir:

“Siyasetçiler arasında sert sözlerin söylenmesi bir derece makul ve siyasetin gereği kabul edilirse de, Devlet Başkanlığı makamında bulunan kişinin bu makama gelmekle politikacılık sıfatından arınıp, Devlet Adamlığı sıfatını kazandığından bu kişiye karşı suç teşkil edecek davranışları makul görmek mümkün değildir (...) Davacı, Devletimizin içte ve dış ülkelerde temsilcisidir. Onun kişiliğine karşı sarfolunan ağır sözler, aynı zamanda Cumhurbaşkanlığı makamının manevi şahsiyetini zedelediği gibi temsil ettiği Türkiye Cumhuriyeti'nin kanı, teri, şehitleri ve gazileri ile kurulmuş, kurucusu ulu Atatürk tarafından Türk milletine emanet edilmiştir. Herkesin emanet edilen Türkiye Cumhuriyetini korumak ve kollamak görevidir. Bu durum karşısında, davalının ağır hakaretinin vahameti açık ve seçik görülmektedir, içeride ve dışarıda Türkiye'yi parçalamak isteyenler varken, Cumhurbaşkanlığı makamının zaafa uğratılması bu güçlere cesaret verir”¹⁸⁵.

¹⁸⁰Erdoğan and Others v. Turkey, Application no: 346/04 39779/04, 27/05/2014, § 42. Peruzzi v. Italy, Application no: 39294/09, 30.06.2015, § 52. Couderc and Hachette Filipacchi Associates v. France, Application no. 40454/07, 10.11.2015, § 121.

¹⁸¹Magyar Jeti Zrt v. Hungary, Application no: 11257/16, 04/12/2018, § 81. Ziemiński v. Poland (No. 2), Application no: 1799/07, 05/07/2016, § 42.

¹⁸²Feldek v. Slovakia, Application no: 29032/95, 12/07/2001, § 74.

¹⁸³E.S. v. Austria, Application no: 38450/12, 25/10/2018, § 42. Savva Terentyev v. Russia, Application no: 10692/09, 28/08/2018, § 62. Stomakhin v. Russia, Application no: 52273/07, 09/05/2018, § 89. Dmitriyevskiy v. Russia, 42168/06, 03/10/2017, 95.

¹⁸⁴Pakdemirli v. Turkey, Application no: 35839/97, 22/02/2005, § 9-24.

¹⁸⁵İnternet: Pakdemirli v. Turkey, Application no: 35839/97, 22/02/2005. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:%5B%22FRE%22%5D,%22appno%22:%5B%2235839/97%22%5D,%22documentco>

Mahkeme, Cumhurbaşkanının statüsünü diğer siyasetçilerden ve hatta sıradan vatandaşlardan farklı görerek cezalandırma alanının daha geniş tutularak belirli makamdakilere yapılan eleştirilerin özel bir suç olarak düzenlenmesini ilkesel olarak AİHS'nin ruhuna aykırı bulduğunu belirtmiştir. Mahkeme'ye göre hakaret suçunun cezalandırma alanı devlet başkanı açısından da yeterlidir. Bununla beraber AİHM tazminat miktarını belirlerken kişinin statüsüne, yaptıkları göreve ve ekonomik durumlarına uygun bir tazminat cezası belirlenmesi gereğini hatırlatmış ve hükmedilen miktarın da orantısız olduğu kanaatine varmıştır. Bunların sonucunda Mahkeme başvuruçunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir¹⁸⁶.

Siyasetçilere yönelik ifade özgürlüğünde, AİHM'nin ifade lehine geniş bir alan sağladığına değinilmişti. Ancak bu alanda ifade özgürlüğünün mutlak olmadığını belirtmek gerekir. Siyasetçilere yönelik ifade özgürlüğünün sınırlarını öncelikle nefret söylemi, hakaret (belirli şartlar altında) gibi ifade özgürlüğü açısından kapsam dışında bırakılmış söylemler oluşturmaktadır. Ayrıca bir siyasetçinin kamu yararına hiçbir katkı sağlamayacak tamamen özel hayatına ilişkin bir konunun da koruma kapsamının dışında bırakıldığını belirtmek gerekir¹⁸⁷.

Hakaret ve kamu yararına katkı sunmayacak özel hayat korumasına örnek olarak *Tammer v. Estonia* kararı verilebilir. AİHM bu kararda siyasetçinin itibarının korunması lehine karar vermiştir. Bu davada başvuruçusu Tammer, Estonya'da yayın yapan Postimees isimli gazetede editör ve gazeteci olarak çalışmaktadır¹⁸⁸. Gazetesinde yayımladığı bir yazıda Estonya başbakanının eşi ve aynı zamanda eski asistanı ve danışmanı olan Ms. Laanaru hakkında “başkasının evliliğini bozan kişi (abielulõhkuja)” ve “çocuğunu terk eden, anneliğe uygun olmayan, sorumsuz anne (rongaema)” ifadelerini kullanmıştır¹⁸⁹. Bu yazıdan dolayı yerel mahkemeden ceza alan Tammer ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasıyla AİHM'ye başvurmuştur. Bu davada AİHM ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar vermiştir. Gereğince;

---

llectionid2%22:[%22CHAMBER%22],[%22itemid%22:[%22001-68374%22]} Adalet Bakanlığı çevirisi. E.T: 15.08.2020.

¹⁸⁶Pakdemirli v. Turkey, Application no: 35839/97, 22/02/2005, § 44-60.

¹⁸⁷Axel Springer AG v. Germany, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 90. Karan, U. (2013). İfade Özgürlüğü Hakkı. *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa. Sibel Inceoğlu (Editör)* (s. 355-380). içinde Ankara: Yüksek Yargı Kurumlarının Avrupa Standartları Bakımından Rollerini Güçlendirilmesi Ortak Projesi, s. 359-360.

¹⁸⁸Tammer v. Estonia, Application no: 41205/98, 06/02/2001, 8.

¹⁸⁹Tammer v. Estonia, Application no: 41205/98, 06/02/2001, 22.

basın özgürlüğünün sınırları belirlenirken gazetecinin ceza almasına sebep olan ifadenin toplumun çıkarlarını ilgilendirip ilgilendirmediğinin değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiş, “başkasının evliliğini bozan kişi” ve “anneliğe uygun olmayan, sorumsuz anne” ifadelerinin toplumu ilgilendiren bir husus olmadığına vurgu yapmıştır¹⁹⁰. Yine AİHM bu hakaret niteliği taşıyan ifadelere başvurmadan da aynı hususların ifade edilebileceğini belirtmiştir. Benzer bir şekilde *Craxi v. Italy (No. 2)* davasında da AİHM, politikacı olan başvurucunun telefonda eşiyile yaptığı konuşmaların gazetede yayınlanmasına ilişkin başvurucu lehine karar vermiştir. Zira kişi siyasetçi dahi olsa burada kamuyu ilgilendiren herhangi bir husus yoktur. Siyasetçinin tamamen özel hayatına ilişkin bir meseledir¹⁹¹.

AİHM, *Sanocki v. Poland* kararında ise siyasetçilerin eleştiriye olabildiğince açık olması gerektiğini belirttikten sonra yine de kişilik haklarına yönelik toplumu yanlış yönlendiren ve gerçek olmayan yayınlardan kendilerini koruma haklarının olması gerektiğini vurgulamıştır¹⁹².

Siyasetçilere yönelik ifade özgürlüğü konusunda değinilmesi gereken bir başka husus medyanın özel önemidir. AİHM basının rolünün demokratik toplum için hayati öneme sahip olduğunu belirtmiştir¹⁹³. Her ne kadar basın da başkalarının itibarının korunması ve kişinin gizli bilgilerinin ifşa edilmesinin önlenmesi konularında sınırlandırmaya tabi olsa da; yükümlülüklerine ve sorumluluklarına uygun bir şekilde kamu yararına ilişkin tüm konularda bilgi ve görüşleri vermelidir¹⁹⁴. Buna ek olarak, AİHM, gazetecilik özgürlüğünün bir dereceye kadar abartıya hatta provokasyona başvurmayı kapsadığını belirtmektedir. Medyanın, “kamunun gözlemcisi” rolünü üstlenerek kamuoyunu ilgilendiren konularda halkı bilgilendirme rolü ülkelerin takdir marjının sınırını oluşturmaktadır. Medyanın bu önemli rolü göz önüne alınınca bir gazetecinin gerçeği kanıtlayamaması sebebiyle kritik önemdeki değer yargılarını ifade etmekten mahrum bırakılması kabul edilemez¹⁹⁵. İfade özgürlüğünün sınırlandırılmasında basın özgürlüğünün özel önemi 3. Bölümde daha ayrıntılı olarak incelenecektir.

---

¹⁹⁰Tammer v. Estonia, Application no: 41205/98, 06/02/2001, 65.

¹⁹¹Craxi v. Italy (No. 2), Application no: 25337/94, 17/07/2003, 66.

¹⁹²Bychawska-Siniarska, (2018), s. 66.

¹⁹³Dalban v. Romania, Application no: 28114/95, 28/09/1999, § 49. Ayrıca bkz. Korkmaz, Ö. (2014). *Düşünceyi Açıklama Özgürlüğü ve Sınırları*. Ankara: Yetkin Yayınları, s. 120. Şahin, K. (2009). *İnsan Hakları ve Özgürlük Boyutuyla İfade Özgürlüğü*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, s. 154.

¹⁹⁴Dalban v. Romania, Application no: 28114/95, 28/09/1999, § 49.

¹⁹⁵Dalban v. Romania, Application no: 28114/95, 28/09/1999, § 49.

3.1.2. Kamu Görevlileri

Kamu görevlilerinin itibarına yönelik ifade özgürlüğü siyasetçilere nazaran daha dar bir koruma alanı bulmaktadır. Çünkü bu kişiler, siyasetçilerden farklı olarak tamamen kendi istekleriyle her söz ve eylemlerini kamunun sıkı denetimine açmamışlardır¹⁹⁶. Yalnızca kamusal bir görev görmeleri dolayısıyla sıradan kişiden daha fazla denetlenmeleri normaldir. Ayrıca kamu görevlilerinin görevlerini başarılı bir şekilde yerine getirmeleri için kamunun güvenine sahip olmaları gerekir¹⁹⁷. Bu güven ise ancak Devletin görevlilerini asılsız ithamlardan ve hakaretlerden korumasıyla mümkün olabilir¹⁹⁸. Bununla beraber kamu görevlilerine yönelik ifade özgürlüğü, sıradan vatandaşlara yönelik ifade özgürlüğü ile kıyaslandığı zaman sıradan vatandaşlar lehine daha geniş bir koruma sağlanmaktadır¹⁹⁹. Yapılan bu ayrımın sebebi korunmak istenen değer niteliğidir. Burada korunmak istenen temel değer, kamu görevlilerinin kişiliğinden veya itibarından ileri gelmez. Önemli olan bizzat o kişinin yerine getirdiği kamusal görevin halk tarafından denetlenebilmesinin demokratik toplum için çok önemli olmasıdır²⁰⁰.

AİHM'nin, kamu kurumlarına veya kamu görevlilerine yönelik eleştiri söz konusu olduğunda, konu da kamuoyunu ilgilendiriyorsa; kişilerin ifade özgürlüğü alanını olabildiğince genişlettiği görülmektedir²⁰¹. Bu yöndeki *Cihan Öztürk v. Turkey* davasında, AİHM kamu görevlilerine yönelik ifade özgürlüğü konusunda tespitlerde bulunmuştur. Cihan Öztürk Beyoğlu Postanesi'nin yöneticisidir. Kendisi Pos-Tel isimli bir dergiye "İstanbul PTT Eski Müdürü G.B'ye Açık Mektup" başlıklı bir yazı yazmıştır²⁰². Bu yazıda G.B'nin Beyoğlu Postanesi'nin restorasyon projesinde ihmali bulunduğunu ve binanın bir kısmının yıkılmasında suçlu olduğunu ifade etmiştir²⁰³. Açılan davada yerel mahkeme başarısız bir restorasyon projesini eleştirmenin bireyi

¹⁹⁶Thoma v. Luxembourg, 38432/97, 29/03/2001, § 47. Peruzzi v. Italy, Application no: 39294/09, 30.06.2015, § 52. Oster, (2019), s. 76-77.

¹⁹⁷Janis, M., Kay, R. S., & Bradley, A. (2010). *European Human Rights Law Text and Materials*. Oxford: Oxford University Press, s. 263.

¹⁹⁸Lesnik v. Slovakia, Application no: 35640/97, 11/03/2003, § 53. Janowski v. Poland, Application no: 25716/94, 21/01/1999, § 33. Peruzzi v. Italy, Application no: 39294/09, 30.06.2015, § 52.

¹⁹⁹Cheltsova v. Russia, Application no: 44294/06, 13/06/2017, § 77. Dyundin v. Russia, Application no: 37406/03, 14/10/2008, § 26. Thoma v. Luxembourg, Application no: 38432/97, 29/03/2001, § 47. Pedersen and Baadsgaard v. Denmark, Application no: 49017/99, 17/12/2004, 80.

²⁰⁰Doğru & Nalbant, (2013), s. 236.

²⁰¹Bychawska-Siniarska, (2018), s. 66.

²⁰²Cihan Öztürk v. Turkey, Application no: 17095/03, 09/06/2009, § 6.

²⁰³Cihan Öztürk v. Turkey, Application no: 17095/03, 09/06/2009, § 6.

eleştirmekle aynı şey olmadığını ifade etmiş ve davacının rüşvet aldığı iması içeren eleştirinin izin verilen eleştiri sınırlarını aştığına karar vermiş ve para cezasına hükmetmiştir²⁰⁴. Daha sonra dava AİHM'nin önüne gelmiştir. AİHM hukuken öngörülmüş olma ve meşru amaç taşıma açısından herhangi bir problem olmadığını belirtmiş²⁰⁵ ve demokratik toplumda gereklilik açısından ayrıntılı bir inceleme yapmıştır. AİHM'ye göre ironik bir tarzda yazılan yazının amacı kendisinin de çalışmakta olduğu tarihi binanın korunmasına yönelik bir farkındalık yaratmak ve kamunun parasının şeffaf olmayan ve aynı zamanda başarısız bir restorasyon projesiyle israf edilmesinde G. B.'nin sorumluluğunu hatırlatmaktır²⁰⁶. Bu çerçeveden bakıldığı zaman AİHM, başvuranın makalesinde yaptığı eleştirilerin kamuyu ilgilendiren bir tartışmada bilgi ve fikir verme olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir²⁰⁷. Ayrıca başvuru gazeteci olmasa dahi makalesinin yayınlandığı derginin editörünün de yazı dolayısıyla aynı suçlamaya maruz kalması sebebiyle demokratik toplumlarda basının bilginin yayılmasındaki önemi göz önünde bulundurulmalı ve halkın bilgi alma hakkı kısıtlanırken çok ciddi sebeplerin ortaya konması gerekmektedir. AİHM bu bağlamda:

“AİHS'nin 10/2 maddesinde ifade özgürlüğü hakkının başkalarının itibar ve haklarının korunması için sınırlamalara tabi tutulabileceğinin belirtilmesine rağmen, kamu görevlilerine yönelik haklı eleştirileri veya kamu görevlilerinin görevi suiistimallerinin veya yolsuzluklarının açığa çıkmasını önlemeyi amaçladıkları takdirde, hakaret davalarının haklı görülemeyeceğini gözlemler. Kamu görevlilerine yapılan hakaretlere karşı dava açma hakkı kolaylıkla suiistimal edilebilir ve kamu yararı ile kamuya ait paranın harcanmasıyla ilgili konuların açık ve özgür bir biçimde görüşülmesini engelleyebilir. Söz konusu davada, başvuranın kamu menfaatini korumak amacıyla iyi niyetle hareket ettiği yönündeki iddiasını makamlar hiçbir şekilde dikkate almamıştır. Bunun yerine, masum sayılma hakkının tehlikede olduğu gerekçesiyle emekli bir kamu görevlisinin itibarının korunmasına gereksiz bir önem atfetmişlerdir”²⁰⁸.

Kararda da ifade edildiği gibi konu kamu görevlileri olduğu zaman kamunun bilgi edinme hakkı büyük önem kazanmaktadır. Dolayısıyla kamuyu ilgilendiren meselelerin tartışılmasını sağlayan makalelere hakaret davaları yoluyla tabiri caizse

²⁰⁴Cihan Öztürk v. Turkey, Application no: 17095/03, 09/06/2009, § 13.

²⁰⁵Cihan Öztürk v. Turkey, Application no: 17095/03, 09/06/2009, § 24.

²⁰⁶Cihan Öztürk v. Turkey, Application no: 17095/03, 09/06/2009, § 26.

²⁰⁷Cihan Öztürk v. Turkey, Application no: 17095/03, 09/06/2009, § 27.

²⁰⁸İnternet: Cihan Öztürk v. Turkey, Application no: 17095/03, 09/06/2009, § 32. Adalet Bakanlığı çevirisi. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:\[%22001-165493%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:[%22001-165493%22]}) E.T: 20.07.2020.

gözdağı verilirse bu durum demokratik toplum için bir eksikliğin doğmasına yol açabilir.

Benzer yöndeki önemli bir AİHM kararı da *Thorgeirson v. Iceland* davasında verilmiştir. Bu kararda AİHM kamu görevlilerine yönelik söylemlerde basının önemine de yer vermiştir. Bu davadaki başvuru Thorgeir Thorgeirson, İzlanda vatandaşı bir yazardır. 1983 tarihinde Morgunblaidd gazetesine; 1979 ila 1983 tarihleri arasında polislerin bir dizi olayda zalimce davranışlarda buldukları iddiasıyla iki adet yazı yazmıştır. Bu yazılarda kullanılan “üniformalı canavarlar”, “insanlara özen göstermeleri gerekirken zalimce davranışlarda bulunanlar”, “toplumun gözündeki polisin imajı: zorbalık, sahtecilik, yasadışı eylemler, düşüncesizlik ve beceriksizlik” gibi ifadeler sebebiyle polisler hakaret suçundan mahkûm olmuştur²⁰⁹.

AİHM bu davada ifade özgürlüğüne müdahalenin varlığını kabul etmiştir. Verilen cezanın hukuken öngörülmüş olduğunu²¹⁰ ve sınırlandırmanın “başkalarının itibarının korunması” meşru amacına dayandığı tespitini yapmıştır²¹¹. AİHM yerel mahkemenin verdiği karara ilişkin yaptığı demokratik toplum gereklerine uygunluk incelemesinde ise ifade özgürlüğünün yalnızca hoş görülmeyen bilgi ve fikirler için değil, aynı zamanda saldırgan, şok edici veya rahatsız edici fikirlere karşı da koruma sağladığını yinelemiştir²¹². Yine AİHM’ye göre ifade özgürlüğüne ilişkin sınırlandırmaya gidileceğinde ifade olabildiğince dar yorumlanmalı ve sınırlamanın sebebi ikna edici bir şekilde açıklanmış olmalıdır²¹³. Mevcut davada başvuranın görüşlerini bir gazetede iletmesi dolayısıyla AİHM basın demokratik toplumdaki önemini tekrar hatırlatmıştır. Basının kamu yararıyla ilgili meselelerde bilgi verme yükümlülüğü vardır. Basının bilgi verme yükümlülüğüne karşı ayrıca halkın da kendi yararını ilgilendiren konularda bilgi alma hakkı vardır²¹⁴. Dolayısıyla basının önemi bir kez daha görülmektedir. Bahsi geçen yazıdaki ifadeler de başvuru kişinin kendi ifadelerinden çok bu yönde basında çıkan iddialara ilişkindir. Dolayısıyla başvuru zaten çeşitli iddialar, hikâyeler ve söylentilerin olduğu bir konuda açıklamalarını

---

²⁰⁹Thorgeir Thorgeirson v. Iceland, Application no: 13778/88, 25/06/1992, § 14. Ünal, Ş. (1995). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ve Divan Kararları Işığında Sözleşme Hükümlerinin Açıklanması ve Yorumu*. Ankara: TBMM Basımevi. s. 243.

²¹⁰Thorgeir Thorgeirson v. Iceland, Application no: 13778/88, 25/06/1992, § 57-58.

²¹¹Thorgeir Thorgeirson v. Iceland, Application no: 13778/88, 25/06/1992, § 59.

²¹²Thorgeir Thorgeirson v. Iceland, Application no: 13778/88, 25/06/1992, § 63.

²¹³Thorgeir Thorgeirson v. Iceland, Application no: 13778/88, 25/06/1992, § 63.

²¹⁴Thorgeir Thorgeirson v. Iceland, Application no: 13778/88, 25/06/1992, § 63.

yapmıştır²¹⁵. AİHM bu durumda verilecek ceza hükmünün halkı ilgilendiren meseleleri açıkça tartışmayı engelleyebileceğini belirtmiştir²¹⁶.

Kamu görevlilerine yönelik ifade özgürlüğünün sınırlarının sıradan vatandaşa göre daha geniş olduğunu daha önce belirtmiştik. Ancak bunun başlıca sebebi bu görevlilerin yerine getirdikleri görevin demokratik toplum açısından çok önemli olması ve denetimin gerekliliğidir. Bu sebeple kamu görevlisine karşı salt hakaret içeren kamusal bir tartışmaya katkı sunmayan ifadelerin koruma kapsamında görülmeyeceği açıktır. Örneğin AİHM *Janowski v. Poland* davasında gazeteci olan başvuruçunun²¹⁷ sokakta bir tartışma sırasında iki zabıta görevlisine yönelik “sersem” ve “budala” ifadelerini kullanmasını ifade özgürlüğü kapsamında görmemiştir. Zira bu sözcükler kamuoyunu ilgilendiren bir tartışma bağlamında kullanılmamış olduğu gibi başvuruçunun gazeteci de olsa bir basın faaliyeti de ifade etmemektedir²¹⁸. Başvuruçunun, ifade özgürlüğünün kapsamını aşan bu kullanım dolayısıyla gelecekte ifade özgürlüğü kullanımını üzerinde otosansüre yol açabileceği yönündeki iddiası da kabul görmemiştir²¹⁹. Ayrıca ilk derece mahkemesi tarafından verilen hapis cezası temyiz mercii tarafından kaldırılmış ve ceza önemli oranda azaltılmıştır. Bu davada üzerinde durulması gereken bir başka husus Mahkeme’nin kamu görevlilerine yönelik geniş bir ifade özgürlüğü alanı olduğunu belirtmesine rağmen siyasetçilere göre itibarlarının daha çok korunacağına yer vermiştir. Ayrıca kamu görevlilerinin yerine getirdikleri görevde başarılı olmaları için kamunun güvenine ihtiyaç duyduklarını hatırlatmış bu sebeple görevlerini yaparken bu kişilerin saldırgan ve kötü niyetli sözlü saldırılardan korunmaları gerektiğini belirtmiştir²²⁰. Mahkeme tüm bu sebepler dolayısıyla verilen cezanın itibarın korunması meşru amacıyla orantılı olduğuna hükmetmiş ve başvuruçunun ifade özgürlüğü hakkının ihlal edilmediğine oy çokluğuyla karar vermiştir²²¹.

---

²¹⁵Thorgeir Thorgeirson v. Iceland, Application no: 13778/88, 25/06/1992, § 65.

²¹⁶Thorgeir Thorgeirson v. Iceland, Application no: 13778/88, 25/06/1992, § 68.

²¹⁷Janowski v. Poland, Application no: 25716/94, 21/01/1999, § 7.

²¹⁸Janowski v. Poland, Application no: 25716/94, 21/01/1999, § 31-32.

²¹⁹Janowski v. Poland, Application no: 25716/94, 21/01/1999, § 32.

²²⁰Janowski v. Poland, Application no: 25716/94, 21/01/1999, § 33.

²²¹Janowski v. Poland, Application no: 25716/94, 21/01/1999, § 35.

3.1.3. Ünlü Kişiler

AİHM'ye göre kamuoyu tarafından tanınmayan kişilerin özel hayatın korunması hakkından yararlanma seviyeleri kamuoyu tarafından tanınan kişilerle aynı seviyede değildir. Yani ünlü kişilerin itibarına yapılacak saldırılara yönelik ifade özgürlüğü hakkı daha geniş bir koruma alanı bulacaktır²²². Kamuoyunu ilgilendiren konularda kamuoyunun bilgilenme hakkı vardır. Ancak “kamuoyunu ilgilendiren” kavramını yalnızca siyasetçiler, kamu görevlileri ya da yargılama süreçleri gibi konularda görmemek gerekir. Yaptıkları işler veya pozisyonları gereği kendilerini toplumsal alanda var eden kişiler kamuoyunu ilgilendirebilir²²³. AİHM'ye göre sporcular veya film yıldızları gibi ünlülerle ilgili meselelerde de kamuoyunun bilgilenme hakkı vardır²²⁴. Buradaki sınır kamuoyunu hiç ilgilendirmediği halde sadece belirli kişilerin merak duygusunu tatmin etmek için kişinin özel hayatının ortaya dökülmesidir²²⁵.

Axel Springer AG v. Germany davası, ünlü dizi oyuncusu X'in kokain kullanırken polis tarafından yakalanmasıyla ilgili Bild Gazetesinde çıkan iki makaleyle ilgilidir. Bu davada AİHM basının demokratik toplumdaki rolüne vurgu yapmış, kamuyu ilgilendiren konularda basının bilgi verme görevine değinmiş; fakat basının da özellikle başkalarının itibarının korunması hususunda belirli sınırlamalara tabi olduğunu vurgulamıştır²²⁶. Ancak yine de bir davaya konu olan olay hakkında dergilerde, basında ya da halk arasında tartışma yürütülmemesi tasavvur edilemez. Çünkü basının bilgi verme görevi olduğu gibi halkın da bilgi edinme hakkı vardır²²⁷. Bu yaklaşım, basının kamunun gözlemcisi olarak kabul edilmesinin bir sonucudur²²⁸. AİHM bu davada kişinin itibarının korunmasının AİHS m. 8'de özel hayatın gizliliği altında güvence altına alındığını hatırlatmıştır. Özel hayatın gizliliği bu anlamda bir kişinin fiziksel ve psikolojik bütünlüğü ile kişinin cinsiyet tanımlamasını, cinsel

²²²Axel Springer AG v. Germany, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 91. Von Hannover v. Germany (no. 2), Application no: 40660/08 60641/08, 07/02/2012, § 110. Bremner v. Turkey, Application no: 37428/06, 13/10/2015, § 53.

²²³Couderc and Hachette Filipacchi Associates v. France, Application no. 40454/07, 10.11.2015, § 121.

²²⁴Axel Springer AG v. Germany, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 90. Von Hannover v. Germany (no. 2), Application no: 40660/08 60641/08, 07/02/2012, § 109.

²²⁵Axel Springer AG v. Germany, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 91. Von Hannover v. Germany (no. 2), Application no: 40660/08 60641/08, 07/02/2012, § 110. Wacks, R. (2010). *Privacy: A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press, s. 83-84.

²²⁶Axel Springer AG v. Germany, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 79.

²²⁷Axel Springer AG v. Germany, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 80.

²²⁸Axel Springer AG v. Germany, Application no. 39954/08, 07/02.2012, § 79.

yönelimini, ismini ve kişinin kendi imajına ilişkin unsurları kapsamına almaktadır²²⁹. Bununla birlikte AİHS m. 8'in gündeme gelmesi için kişinin itibarına yapılan saldırının belirli bir ciddiyet seviyesine ulaşması ve kişinin özel hayatına saygı gösterilmesi hakkına zarar verebilecek seviyeye gelmesi gerekmektedir. Bu bağlamda AİHM, AİHS m. 8'in, örneğin suç işlemek gibi kişinin kendi eylemlerinin öngörülebilir bir sonucu olan itibar kayıplarını önlemeyi güvence altına almadığını belirtmektedir²³⁰.

Sanatçılar, oyuncular, sporcular, internet fenomenleri gibi kişilerden hangilerinin kamusal figür kabul edilebileceği konusunda tartışma olabilmektedir. Örneğin Axel Springer kararında Almanya Mahkemeleri arasında X'in tanınmış bir kişi olup olmadığı konusunda fikir birliği yoktur²³¹. Hamburg Bölge Mahkemesi, X eğer tanınmış bir kişi olmasaydı sadece yanında az miktarda uyuşturucu taşıdığı için gazete haberlerine konu olmayacağını belirtmiştir²³². Ancak X dizilerde oynamış olsa bile tanınırlığı dizide canlandırdığı Y karakterinden gelmektedir. Kişisel olarak X'in yaşamı kamuoyunun ilgisini pek fazla çekmemektedir. X'in belirli bir performanstan dolayı kendi adına isim yapmış olduğuna veya kamunun gözü önünde olan bir insan olduğuna dair hiçbir kanıt yoktur²³³. Alman Temyiz Mercii ise X'in iyi bilinen, son derece popüler bir figür olduğunu ve uzun zamandır örnek bir polis memuru rolü oynadığını belirtmiştir. Dolayısıyla X'in gerçek hayatta roldeki gibi birisi olup olmadığını halkın ilgisini çektiğini de savunmuştur²³⁴. AİHM bu noktada ilke olarak kişinin ulusal tanınırlık düzeyini yerel mahkemenin tespit edeceğini belirtmiştir. Olayda X son derece popüler bir dizinin başkarakteri olarak oynamaktadır. X'in az bilinen bir aktör olduğunu söylemek zordur. Bu bağlamda Temyiz Mahkemesi bu olayın kamuoyunda bilinmesi durumunda sadece X fan kulübü üyelerinin değil ayrıca

---

²²⁹Axel Springer AG v. Germany, Application no. 39954/08, 07/02.2012, § 83.

²³⁰Evers v. Germany, Application no: 17895/14, 28/05/2020, § 55. Toranzo Gomez v. Spain, Application no: 26922/14, 20/11/2018 § 52. Sidabras and Džiautas v. Lithuania, Application no: 55480/00 59330/00, 27/07/2004 § 49. MGN Limited v. The United Kingdom, Application no: 39401/04, 18/01/2011 § 142. Axel Springer AG v. Germany, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 83. 142 Denisov v. Ukraine, Application no: 76639/11, 25/09/2018, § 98. Medžlis Islamske Zajednice Brčko and Others v. Bosnia and Herzegovina, Application no: 17224/11, 27/06/2017 § 76. Milisavljević v. Serbia, Application no. 50123/06, 04.04.2017 § 49.

²³¹Axel Springer AG v. Germany, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 97.

²³²Axel Springer AG v. Germany, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 20.

²³³Axel Springer AG v. Germany, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 21-22.

²³⁴Axel Springer AG v. Germany, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 97.

onun diğerk hayranlarının da uyuşturucu içmeye özenebileceğini belirtmiştir²³⁵. Ayrıca genel olarak halkın bir dizi oyuncusunun canlandırdığı karakterle, gerçek kişiliğı arasında farkı ayırt edebileceğı söylene de söz konusu oyuncunun popülaritesi ile karakterinin arasında olduğı gibi yakın bir bağlantı da olabilir. Mevcut davada oyuncu esas olarak bu rolüyle bilinmektedir. X bu rolde emniyette çalışan ve suçları önlemekle görevli bir başkomiserdi. Dolayısıyla suçu önlemeye çalışan bir başkomiser rolündeki aktörün tutuklanması önemli ölçüde kamuoyunun ilgisini çeken bir hadisedir. Sonuç olarak X'in kamusal bir figür olduğı kabul edilmelidir²³⁶. AİHM X'in halka açık bira festivalinde bir çadırda tutuklandığına dikkat çekmiştir²³⁷. Bu karar ışığında sıradan bir vatandaşın yapması halinde kamuyu ilgilendirmeyecek bazı hususların konu ünlü kişiler olduğı zaman değışebileceğini ifade edebiliriz. Nitekim AİHM de Axel Springer davasında ihlal kararı vererek kamunun bilgi edinme hakkını ünlü oyuncu X'in itibarının korunması amacına üstün tutmuştur.

AİHM ünlü kişiler söz konusu olduğunda, özel hayatın gizliliğıyle ifade özgürlüğü arasında denge kurarken kategorik bir ayrıma giderek ünlü kişilerin bu haktan yararlanamayacağına karar vermiş değildir. Daha önce de ifade edildiğı gibi konunun kamuoyunu ilgilendirmesi yerine sadece belirli bir merak duygusunu giderme amacı taşıyarak kişinin özel hayatının ifşa edilmesi; ifade özgürlüğü olarak kabul edilip koruma görmemektedir. Bu gibi hallerde AİHM itibara ilişkin korumayı üstün tutmaktadır. Nihayetinde kişiler kamuoyunca bilinir de olsalar, bu kişilerin de AİHS'nin 8. maddesi'nden yararlanma hakları vardır. Bu yöndeki bir karara örnek olarak 2004 tarihli *Von Hannover v. Germany* davası verilebilir²³⁸.

Von Hannover v. Germany davasında başvuru Monako Prensi 3. Rainer'in kızı olan Caroline Hannover'dir²³⁹. Bayan Hannover kraliyet mensubu olduğı için belirli hayır faaliyetleri ve kültürel faaliyetlerde ailesini temsil etmektedir. Ancak Monako devleti veya kurumları adına resmi bir faaliyet yürütmemektedir²⁴⁰. Bu dava Caroline Hannover'in çeşitli tarihlerde Bunte ve Neue Post dergilerinde yayımlanan fotoğraflarına ilişkindir. Bu fotoğraflar, Hannover'in ata binerken, alışveriş yaparken,

---

²³⁵Axel Springer AG v. Germany, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 98.

²³⁶Axel Springer AG v. Germany, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 99.

²³⁷Axel Springer AG v. Germany, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 100.

²³⁸Von Hannover v. Germany, Application no: 59320/00, 24/06/2004.

²³⁹Von Hannover v. Germany, Application no: 59320/00, 24/06/2004, § 8.

²⁴⁰Von Hannover v. Germany, Application no: 59320/00, 24/06/2004, § 8.

bisiklete binerken tenis oynarken ve plajda takılıp yere düşerken çekilmiş fotoğraflarıdır²⁴¹. Hannover bu fotoğraflar dolayısıyla özel hayatının ihlal edildiğini iddia etmiştir²⁴². Alman hükümeti ise basın özgürlüğünün demokratik toplumdaki önemini hatırlatmış çekilen fotoğrafların mahrem bir alanda çekilmediğini, mekanların halka açık yerler olduğunu belirtmiştir²⁴³. AİHM, ifade özgürlüğünün fotoğrafların yayınlanmasını da kapsadığını ancak bu alanda başkalarının hakları ve itibarlarının korunmasının da özellikle önem kazandığını belirtmiştir. Mevcut olayda fikirlerin yayılması değil bireyin son derece kişisel ve yakın ilişkilerini gösteren bilgilerin yayılması vardır. Ayrıca magazin medyasında yayınlanan fotoğraflar çoğunlukla, sürekli rahatsızlık veren, kişinin özel hayatını zulüm derecesinde ihlal eden bir iklim yaratmaktadır²⁴⁴.

AİHM ifade özgürlüğü ile özel hayatın gizliliği hakları arasında adil bir denge kurarken, her zaman çekilen fotoğrafların ya da yayınlanan makalenin kamu yararına ilişkin bir tartışmaya yaptığı katkıya dikkat çekmiştir²⁴⁵.

“Mahkeme, siyasilerin resmi görevlerini icra edişleri gibi demokratik bir topluma katkı sağlamaya elverişli gerçeklerin aktarılması ile -tartışmalı olanlar dahil-; resmi bir görevi olmayan kişilerin özel hayatlarına ilişkin detayların aktarılması -bu olayda da olduğu gibi- arasında temel bir ayırım yapılması gerektiğine hükmetmiştir.

İlk olayda basın, kamu yararına yönelik fikir ve bilgilerin iletilmesini sağlayarak demokratik bir toplumda temel rolü olan “gözcü” rolünü yerine getirmektedir. Diğer olayda ise böyle bir durum yoktur²⁴⁶.

Benzer diğer davalarda da belirtildiği gibi, Mahkeme, başvuruçunun kamuoyunda tanınmış bir kişi olmasına rağmen, yegane amacı başvuruçunun özel hayatına ait detaylarla birtakım okuyucuların merak duygularını tatmin etmek olan söz konusu fotoğraf ve makalelerin yayınlanmasının topluma herhangi bir menfaat sağlamayacağına karar vermiştir²⁴⁷.

²⁴¹Von Hannover v. Germany, Application no: 59320/00, 24/06/2004, § 49.

²⁴²Von Hannover v. Germany, Application no: 59320/00, 24/06/2004, § 44.

²⁴³Von Hannover v. Germany, Application no: 59320/00, 24/06/2004, § 45.

²⁴⁴Von Hannover v. Germany, Application no: 59320/00, 24/06/2004, § 59.

²⁴⁵Von Hannover v. Germany, Application no: 59320/00, 24/06/2004, § 60.

²⁴⁶İnternet: Von Hannover v. Germany, Application no: 59320/00, 24/06/2004, § 63. Çev. COE Human Rights Trust Fund. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22display%22:%5B%220%22%2C%22languageisocode%22:%5B%22TUR%22%2C%22appno%22:%5B%2240660%2C%2260641%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22itemid%22:%5B%22001-140340%22%2C%22E.T.%22%5D%7D>

²⁴⁷İnternet: Von Hannover v. Germany, Application no: 59320/00, 24/06/2004, § 65. Çev. COE Human Rights Trust Fund. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22display%22:%5B%220%22%2C%22languageisocode%22:%5B%22TUR%22%2C%22appno%22:%5B%2240660%2C%2260641%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22itemid%22:%5B%22001-140340%22%2C%22E.T.%22%5D%7D>

AİHM aynı kararında insanın kişiliğinin gelişimi için özel hayatın korunmasının önemini hatırlatmış ve bu korumanın sadece küçük aile çevresi için değil aynı zamanda sosyal boyutu olan bir koruma olduğunu ifade etmiştir. Herhangi birisi kamuoyu tarafından son derece bilinen bir kişi de olsa, özel yaşamına saygı duyulmasına ilişkin “meşru bir beklentisi” olabileceğini ve bu konuda bir korumadan yararlanabileceğini belirtmiştir²⁴⁸.

3.1.4. Sade Vatandaşlar

Siyasetçiler, kamu görevlileri ve ünlüler konularında her biri sıradan vatandaşla karşılaştırılmalı olarak anlatıldığı için bu konuya ilişkin pek çok kriter önceki başlıklarda ortaya konulmuştur. Ancak kısaca ifade etmek gerekirse, kişilerin oynadıkları rolün ve fonksiyonlarının onlara yönelik ifadelerdeki özgürlük alanına etki ettiğine değinmiştik. Bu bağlamda kamusal faaliyetlerde bulunmak ya da büyük bir şöhrete sahip olmak gibi özellikleri olmayan sade vatandaşların itibarlarına yönelik yararlanacakları koruma alanının ifade özgürlüğü ile eşit bir dengede olacağı söylenebilir. Bu kişilere yönelik ifadeler çoğunlukla kamuoyuna yönelik herhangi bir fayda sağlamayacağı için kişinin özel alanına giren konularda veya bu kişilere hakaret içeren konularda bu kişilerin itibar hakkının ifade özgürlüğü hakkına üstün tutulacağı söylenebilir. Bununla beraber itibar hakkını anlatırken değindiğimiz ifade özgürlüğü hakkının sınırlandırılması için kişinin itibarına yönelen saldırının ciddi bir seviyeye ulaşması gereği göz önüne alınınca bu kişilere yönelik ifade özgürlüğünün de geniş bir koruma alanına sahip olduğunu söylemek yanlış olmaz.

3.1.5. Yargılama Makamları

Yargılama makamlarına yönelik kullanılacak ifade özgürlüğünün alanını belirlerken bir ayrıma gidilmesi gerekmektedir. Yargının işleyişi veya genel olarak yargı faaliyetine yönelik eleştiriler ile yargılama faaliyetlerini gerçekleştiren kişilere yönelik eleştiri farklı değerlendirilir. Adalet sisteminin işleyişine ilişkin halkın inceleme ve eleştiri hakkı demokratik bir toplumun oluşması için kamunun çıkarıdır²⁴⁹. Bu

---

²⁴⁸ Von Hannover v. Germany, Application no: 59320/00, 24/06/2004, § 69.

²⁴⁹ Marian Maciejewski v. Poland, Application no:34447/05, 13/01/2015, § 79.

anlamda hukuk sistemine ya da yargılama faaliyetlerine yönelik ifadeler geniş yorumlanabilir. Bu konuda AIHM Sunday Times kararında şu ifadelere yer vermiştir:

“Mahkemelerin bir fanus içinde çalışamayacaklarına dair genel bir kabul bulunmaktadır. Anlaşmazlıkların çözümü için bir forum oldukları halde bu, uzmanlaşmış gazetelerde, genel olarak basında ya da geniş anlamda kamuoyunda olmak üzere başka yerlerde de uyuşmazlıkların önceden tartışılmayacağı anlamına gelmez. Öte yandan, kitle iletişim araçlarının, adaletin düzgün bir şekilde uygulanması için dayatılan sınırları aşmamakla birlikte; mahkemeler önünde görülen konularda, kamu yararına olan diğer alanlarda olduğu gibi, konuyla ilgili bilgi ve fikir aktarma yükümlülüğü de bulunmaktadır ..... aynı zamanda halk da bunları alma hakkına sahiptir”²⁵⁰.

Bununla birlikte başlıkta yer verdiğimiz “yargılama makamları” ile kast edilen ve ifade özgürlüğünün daha dar yorumlandığı alan hâkimler gibi yargılama faaliyetini yürüten kişilerin görevleri dolayısıyla maruz kalacakları itibarsızlaştırma faaliyetleridir. Adalet sisteminin başarılı bir şekilde işletilebilmesi için yargılama faaliyetlerini yürüten kişilerin kamunun güven duyduğu kişiler olması gerekir. Bu bağlamda bu kişilere yönelik dayanaksız isnatlar ve hakaretler ifade özgürlüğü kapsamında görülemez²⁵¹. Ayrıca AIHM’nin yargılama makamlarının itibarın korunmasına yönelik kararlarında vurguladığı önemli bir nokta vardır. Bu hususta yargılama makamları ile siyasetçilerin buldukları konum itibarıyla farklı olduğuna dikkat çekerek şu tespiti yapar: *“hâkimlerin ketum olma yükümlülüğü, onları politikacıların yaptığı gibi karşılık verme ve kendilerini savunmalarını engeller”²⁵²*. İşte kendilerini kamuoyu önünde savunma imkanını ellerinden büyük ölçüde aldığımız, “adaletin garantörleri” olan hâkimlerin toplumda özel bir rolü olduğu kabul edilmiştir²⁵³. Yargı mensuplarının itibarlarını koruma hakkı da bu sebeple devlete ağır bir sorumluluk yüklemektedir. Tüm bu sebeplerle yargı mensuplarına yönelik ifade özgürlüğü dar bir koruma alanına sahiptir.

---

²⁵⁰Sunday Times v. United Kingdom, Application no: 6538/74, 26.04.1979, § 65. (Çev. Bychawska-Siniarska, (2018), s. 82.)

²⁵¹Haes and Gijssels v. Belgium, Application no: 19983/92, 24/02/1997, § 37. Erdoğan and Others v. Turkey, Application no: 346/04 39779/04, 27/05/2014, § 42. Pekel, A. (2014). İfade Özgürlüğünün Sınırlandırma Sebeplerinden Biri Olarak "Yargı Organının Otorite ve Tarafsızlığının Sağlanması". *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XVIII(2), s. 378.

²⁵²Haes and Gijssels v. Belgium, Application no: 19983/92, 24/02/1997, § 36. Erdoğan and Others v. Turkey, Application no: 346/04 39779/04, 27/05/2014, § 42.

²⁵³Erdoğan and Others v. Turkey, Application no: 346/04 39779/04, 27/05/2014, § 42.

3.2. Hedef Alınan Kişinin Yayından Önceki Davranışları

3.2.1. Genel Olarak

AİHM'nin ifade özgürlüğü ile itibarın korunması arasında adil bir denge kurmaya çalışırken değerlendirdiği bir diğer kriter de hedef alınan kişinin yapılan yayından önceki davranışlarıdır²⁵⁴. Bu inceleme yapılırken hedef alınan kişinin yayından önceki davranışları veya fotoğraf ya da ilgili bilgilerin daha önce yayınlanmış olması dikkate alınmaktadır²⁵⁵.

AİHM'nin önüne gelen davalarda kişinin önceki davranışları son derece önemli bir nitelik taşıyabilmektedir. Çünkü normalde dile getirildiğinde hakaret teşkil edebilecek bazı ifadeler hedef alınan kişinin davranışına bir cevap niteliği taşıdığı için daha geniş bir koruma alanına sahip olabilmekte; bağlamına göre ağır eleştiri ya da hiciv kapsamında görülebilmektedir. Bu konuda *Eon v. France* kararı²⁵⁶ örnek olarak verilebilir.

Hervé Eon, Fransa Cumhurbaşkanı Sarkozy'nin arabasının geçtiği bir sırada “defol git, gerizekalı” yazılı küçük bir pankart açmıştır²⁵⁷. Bunun üzerine Bay Eon gözaltına alınmış ve daha sonra yapılan yargılamada Cumhurbaşkanına hakaret ettiği gerekçesiyle 30 Euro para cezasına çarptırılmıştır²⁵⁸. Bu davada önemli olan nokta, pankartta yazan ifadenin Cumhurbaşkanı'nın 2008 tarihinde katıldığı bir fuarda elini sıkımsak istemeyen bir kişiye yönelik kullandığı ifade olmasıdır. Bu ifade medyada çokça yer bulmuş ve birçok mizahi paylaşımına konu edilmiştir²⁵⁹. Yani başvuru aslında Cumhurbaşkanı'nın eski bir sözüne gönderme yapmaktadır. AİHM önüne gelen bu davada ifade özgürlüğünde kullanılan ifadelerin her zaman kullanıldığı bağlamın ve olayın şartlarının da göz önünde bulundurulması gerektiğine dikkat çekmiştir²⁶⁰.

---

²⁵⁴Verlagsgruppe Droemer Knaur GmbH & Co. KG v. Germany, Application no: 35030/13, 19/10/2017, § 51. Axel Springer AG v. Germany, Application no: 39954/08, 07/02/2012, § 92. Von Hannover v. Germany (no. 2), Application no: 40660/08 60641/08, 07/02/2012, § 111. Fuchsmann v. Germany, Application no: 71233/13, 19/10/2017, § 48. Caragea v. Romania, Application no: 51/06, 08/12/2015. § 24.

²⁵⁵Axel Springer AG v. Germany, Application no: 39954/08, 07/02/2012, § 92. Von Hannover v. Germany (no. 2), Application no: 40660/08 60641/08, 07/02/2012, § 111. Oster, (2019), s. 77-78.

²⁵⁶Eon v. France, Application no: 26118/10, 14/03/2013.

²⁵⁷Eon v. France, Application no: 26118/10, 14/03/2013, § 6.

²⁵⁸Eon v. France, Application no: 26118/10, 14/03/2013, § 9-15.

²⁵⁹Eon v. France, Application no: 26118/10, 14/03/2013, § 7.

²⁶⁰Eon v. France, Application no: 26118/10, 14/03/2013, § 51.

AIHM'ye göre kullanılan ifade bakımından gerçekten de kelimenin anlamına bakıldığında cumhurbaşkanına hakaret içermektedir ancak bu ifade davanın tüm koşullarıyla beraber, kullanılan önceki bir ifadenin tekrarı olduğu da gözönüne alınmalıdır²⁶¹. AIHM'ye göre yapılan bu protesto cumhurbaşkanının eski bir davranışıyla alay eden sert bir mizah kullanımı olarak değerlendirilmelidir. Bu sebeple AIHM:

“hicvin, temelinde yatan gerçekliği abartılı ve bozulmuş bir şekilde sunan sanatsal bir ifade ve sosyal bir yorumlama şekli olduğunu ve doğal olarak tahrik etme ve kışkırtma amacı güttüğünü daha önce birçok defa ifade etmiştir²⁶² ..... başvuranın davranışına benzer davranışları cezalandırmanın, demokratik toplumların olmazsa olmazı olan genel nitelikli tartışmalarda çok önemli bir rol oynayan toplumsal tartışmalara ilişkin hiciv yoluyla yapılan çıkışlar üzerinde caydırıcı bir etki doğurma ihtimali olduğu kanaatindedir²⁶³”.

Yapılan bu değerlendirmenin sonucunda verilen hakaret cezasının orantılı olmadığı gerekçesiyle hak ihlali olduğuna karar verilmiştir.

İlgili kişinin önceki davranışlarıyla alakalı olarak verilebilecek başka bir örnek *Ungváry and Irodalom Kft. v. Hungary* davasıdır²⁶⁴. Bu davada Bay K. 1983 yılında üniversitede bir partinin seçilmiş sekreter yardımcısıdır. AIHM önüne gelen davada; bu kişinin maruz kaldığı ağır eleştirinin geçmişte aktif bir şekilde katıldığı, totaliter devletin öncü güçlerinden biri olarak hatırlanan “Macaristan Cumhuriyeti'nin İnsanları” organizasyonunda bulunması dolayısıyla olduğunu gözardı edemeyeceğini belirtmiştir. Bu sebeple, bu kriter açısından yapılan eleştiri ihlal niteliği taşımamaktadır²⁶⁵.

²⁶¹Eon v. France, Application no: 26118/10, 14/03/2013, § 53.

²⁶²İnternet: Eon v. France, Application no: 26118/10, 14/03/2013, § 60. Adalet Bakanlığı çevirisi. [https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf?library=ECHR&id=001-119935&filename=CASE%20OF%20EON%20v.%20FRANCE%20-%20\[Turkish%20Translation\]%20by%20the%20Turkish%20Ministry%20of%20Justice.pdf](https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf?library=ECHR&id=001-119935&filename=CASE%20OF%20EON%20v.%20FRANCE%20-%20[Turkish%20Translation]%20by%20the%20Turkish%20Ministry%20of%20Justice.pdf) E.T: 12.07.2020.

²⁶³İnternet: Eon v. France, Application no: 26118/10, 14/03/2013, § 61. Adalet Bakanlığı çevirisi. [https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf?library=ECHR&id=001-119935&filename=CASE%20OF%20EON%20v.%20FRANCE%20-%20\[Turkish%20Translation\]%20by%20the%20Turkish%20Ministry%20of%20Justice.pdf](https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf?library=ECHR&id=001-119935&filename=CASE%20OF%20EON%20v.%20FRANCE%20-%20[Turkish%20Translation]%20by%20the%20Turkish%20Ministry%20of%20Justice.pdf) E.T: 12.07.2020.

²⁶⁴Ungváry and Irodalom Kft. v. Hungary, Application no: 64520/10, 03/12/2013.

²⁶⁵Ungváry and Irodalom Kft. v. Hungary, Application no: 64520/10, 03/12/2013, § 65.

3.2.2. Hedef Alınan Kişinin Medya karşısındaki Tutumu

İlgili kişinin basınla daha önceki günlerde iş birliği yapmış olması, bu kişinin yayınlanan fotoğraflarının AİHS m. 8 kapsamında korunmayacağı anlamına gelmez²⁶⁶.

Bu konuda 2015 tarihli *Couderc and Hachette Filipacchi Associes v. France* davası²⁶⁷ örnek olarak gösterilebilir. Bu davada başvuru Paris Match haftalık dergisinin yayın yönetmeni Ms. Anne-Marie Couderc ve Hachette Filipacchi Associes şirkettir²⁶⁸. Bahsi geçen dergide 5 Mayıs 2005 tarihinde “Monakolu Albert: Alexandre, gizli çocuk” başlıklı bir makale yayınlanmış ve bu makalede Monako Prensi’nin bir çocuğu kollarına almış olduğu fotoğrafı da içeren pek çok fotoğrafa yer verilmiştir. Ayrıca çocuğunun babasının Prens olduğunu iddia eden anneyle bir röportaj yayınlanmıştır. Bu röportajda Ms Coste’nin Prens’le tanışması, yakın ilişkileri, Prens’in Bayan Coste’nin hamilelik haberine nasıl tepki gösterdiği ve doğumdan sonra çocuğa karşı davranışlarından bahsedilmiştir²⁶⁹. Prens, 19 Mayıs 2005 tarihinde Paris March dergisinde yayınlanan bu makaleye ilişkin özel hayatın gizliliği ve kişinin imajını koruma hakkı çerçevesinde dava açmıştır²⁷⁰. Fransız Mahkemeleri, derginin manevi tazminat olarak 50.000 euro ödemesine ve kararın ayrıntılarının derginin ön kapağında yayınlanmasına karar vermiştir²⁷¹. Dava 2014 yılında AİHM’nin önünde geldiği zaman ise AİHS 10. maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Dava daha sonra AİHM Büyük Daire’nin önüne gelmiştir²⁷². Büyük Daire kişinin yayından önceki davranışlarına ilişkin yaptığı değerlendirmede:

“daha önceki vesilelerle kişinin basınla işbirliği yapmış olması gerçeği, kişinin AİHS’nin tüm korumasından mahrum kalacağı anlamında yorumlanamaz. Kişinin, yayın gerçek olsun veya olmasın özel hayatına ilişkin yayınlara daha

---

²⁶⁶Fuchsmann v. Germany, Application no: 71233/13, 19/10/2017, § 48. Von Hannover v. Germany (no. 2), Application no: 40660/08 60641/08, 07/02/2012, § 111. Axel Springer AG v. Germany, Application no: 39954/08, 07/02/2012, § 92. Faludy-Kovacs v. Hungary, Application no: 20487/13, 23/01/2018, § 31. Lillo-Stenberg and Sæther v. Norway, Application no: 13258/09, 16/01/2014, § 38. Oster, (2019), s. 77.

²⁶⁷Couderc and Hachette Filipacchi Associes v. France, Application no. 40454/07, 10.11.2015.

²⁶⁸Couderc and Hachette Filipacchi Associes v. France, Application no. 40454/07, 10.11.2015, § 8.

²⁶⁹Couderc and Hachette Filipacchi Associes v. France, Application no. 40454/07, 10.11.2015, § 13.

²⁷⁰Couderc and Hachette Filipacchi Associes v. France, Application no. 40454/07, 10.11.2015, § 18.

²⁷¹Couderc and Hachette Filipacchi Associes v. France, Application no. 40454/07, 10.11.2015, § 19.

²⁷²Couderc and Hachette Filipacchi Associes v. France, Application no. 40454/07, 10.11.2015, § 46.

önce göstermiş olduğu tolerans veya uyum; ilgili kişiyi özel hayatın gizliliği hakkında mahrum bırakmaz”²⁷³.

3.2.3. Kişinin İlgili Odağı Olmak İstemesi

AİHM'nin çok kullandığı bir kavram olan “kişinin ilgi odağı olmak istemesi” veya “sahne ışıklarının üzerinde olması” kavramına da değinmek gerekir. AİHM'ye göre sahne ışıklarının üzerinde olmasını isteyen kişi veya başka bir ifadeyle ilgi odağı olmak isteyen bir kişinin itibar hakkının korunmasına yönelik meşru beklentisi sıradan birisine göre daha az olacaktır²⁷⁴. Bu durum aslında siyasetçiye ilişkin “kendisini bilerek ve isteyerek halkın denetimine açma” halinin diğer insanlara uygulanmış halidir. Kişi gerçekleştirdiği davranışlar ve medya karşısındaki tutumuyla kameraların ve dikkatin kendisi üzerinde olmasını istemişse artık özel hayatının gizliliğine ilişkin sıradan bir vatandaşla aynı derecede koruma bekleme hakkı görülmemektedir. Örneğin, daha önce ayrıntılarına yer verdiğimiz 2012 tarihli *Axel Springer AG v. Germany* davasında AİHM, X'in durumunu değerlendirirken, X'in medya karşısındaki tutumuna bakmıştır. AİHM'nin bakış açısına göre Bay X özel röportajlarında özel hayatıyla ilgili pek çok ayrıntıyı kendisi açıkladığı için “sahne ışıklarının” kendisi üzerinde olmasını istemektedir. Dolayısıyla kamuoyunda bilinme derecesine bakıldığında özel hayatının gizliliğinin korunması konusundaki “meşru beklentisi” daha az olmalıdır²⁷⁵.

Benzer bir karar *Bohlen v. Germany* davasında yer almaktadır. Bu davada davacı ünlü bir Alman müzisyen olan Dieter Bohlen'dir²⁷⁶. Bay Bohlen 2003 yılında “Backstage” (Sahne Arkası) adıyla otobiyografik bir eser yayınlamıştır. Bu eseriyle ilgili kendisine birçok dava açılmış ve eserin belirli kısımları eserden çıkartılmıştır²⁷⁷. 27 Kasım 2003 tarihinde British American Tobacco şirketi hazırladığı bir reklam afişinde bahsi geçen kitabın sansürlenmesiyle ilgili mizah içeren bir kısma yer vermiştir²⁷⁸. Bay Bohlen'in

²⁷³İnternet: Couderc and Hachette Filipacchi Associates v. France, Application no. 40454/07, 10.11.2015, § 130. Adalet Bakanlığı çevirisi. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-203752%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-203752%22]}) E.T: 10.07.2020.

²⁷⁴Bohlen v. Germany, Application no: 53495/09, 19/02/2015, § 53. Faludy-Kovacs v. Hungary, Application no: 20487/13, 23/01/2018, § 31. Axel Springer AG v. Germany, Application no: 39954/08, 07/02/2012, § 101.

²⁷⁵Axel Springer AG v. Germany, Application no: 39954/08, 07/02/2012, § 101.

²⁷⁶Bohlen v. Germany, Application no: 53495/09, 19/02/2015, § 6.

²⁷⁷Bohlen v. Germany, Application no: 53495/09, 19/02/2015, § 7.

²⁷⁸Bohlen v. Germany, Application no: 53495/09, 19/02/2015, § 8.

başvurusu üzerine şirket bu reklamı yayından kaldırmıştır ancak Bay Bohlen'in kavramsal lisans (notional licence) için talep ettiği 70.000 Euroyu ödemeyi reddetmiştir. Bunun üzerine başvuru dava açmış ve Hamburg Bölgesel Mahkemesi, şirketi 100.000 Euro ödemeye mahkûm etmiştir²⁷⁹. Devam eden yargılamada Temyiz mercii (Court of Appeal) cezayı 35.000 Euro olarak revize etmiştir²⁸⁰. Daha sonra dava Yargıtay'ın (Federal Court of Justice) önüne gitmiştir. Bu Mahkeme alt derece mahkemesinin kararını bozmuş ve tazminat ödenmemesine karar vermiştir²⁸¹. Bay Dahlan bunun üzerine AİHM'ye başvurmuştur. AİHM önüne gelen olayda, başvuru yayından önceki davranışlarıyla ilgili olarak; kitabı yayınlamak zaten aktif olarak sahne ışıklarının üzerinde olmasını istediğini belirtmiştir. Ayrıca bu tanınırlığı kendi çıkarı için kullandığına dikkat çekmiştir. Dolayısıyla başvuru olan Bay Dahlan'ın özel hayatının etkili bir şekilde korunması için meşru beklentisi olması normaldir. Ancak bu beklenti kişinin tanınırlığı ve önceki davranışları göz önüne alındığında daha az olmalıdır²⁸².

Fuchsmann v. Germany davasında ise AİHM bir kişinin, gazetecinin kendisine yönelttiği soruları cevapsız bırakması sebebiyle ilgi odağı olmak istemediğini belirtmiştir²⁸³. Dolayısıyla kişinin bir eylem yapması gibi yapmaması da AİHM nezdinde kişinin önceki davranışları açısından ilgi görmektedir. Aynı şekilde *Rodina v. Latvia* kararında da sıradan bir doktorun ilgi odağı olmak için herhangi bir şey yapmadığına dikkat çekilerek, bu kişinin sıradan birisi olarak itibarına yönelik korumanın daha fazla olduğu belirtilmiştir²⁸⁴.

Sonuç olarak, AİHM'nin itibarın korunmasında, ilgili kişinin yayından önceki davranışlarına önem atfettiği söylenebilir. Gördüğü meslek ya da gerçekleştirdiği fiiller dolayısıyla basın tarafından ilgi gören, sahne ışıklarının kendisi üzerinde olmasını isteyen bir kişinin itibarına yönelik müdahalenin, sıradan bir kişiye yönelik yapılan müdahaleden daha az korunması makul görülmelidir.

---

²⁷⁹Bohlen v. Germany, Application no: 53495/09, 19/02/2015, § 16.

²⁸⁰Bohlen v. Germany, Application no: 53495/09, 19/02/2015, § 17.

²⁸¹Bohlen v. Germany, Application no: 53495/09, 19/02/2015, § 27.

²⁸²Bohlen v. Germany, Application no: 53495/09, 19/02/2015, § 53.

²⁸³Fuchsmann v. Germany, Application no: 71233/13, 19/10/2017, § 48-49.

²⁸⁴Rodina v. Latvia, Application no: 48534/10 19532/15, 14/05/2020, § 113-114.

3.3. Yaptırımın Ağırlığı

3.3.1. Genel Olarak

Uygulanan yaptırımın niteliği ve ağırlığı ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin orantılı olup olmadığını belirlemede dikkate alınması gereken bir diğer ölçüttür²⁸⁵. Bu değerlendirmede uygulanan yaptırımın çok ağır olup olmaması tek başına belirleyici değildir. Uygulanan yaptırım önemsiz denilecek kadar hafif olsa bile yalnızca bir ceza verilmiş olması dahi ifade özgürlüğüne orantısız bir müdahalede bulunduğu anlamına gelebilir. Zira ifade özgürlüğü üzerinde yapılacak herhangi bir gereksiz kısıtlama; medyanın gelecekte önüne gelebilecek benzer konularda güven içerisinde, korkusuzca yayın yapmasını engelleme riskini beraberinde getirir²⁸⁶. Yaptırımın ağırlığı değerlendirmesini anlamak için ilk olarak yerel makamların hürriyeti bağlayıcı ceza vermiş olması veya para cezası vermiş olması durumlarında AİHM'nin nasıl bir yol izlediği ortaya konulacaktır. Daha sonra ise AİHM'nin üzerinde çokça durduğu, verilen cezanın ifade özgürlüğünün kullanımı üzerinde “caydırıcı etki” doğurma ihtimali ele alınacaktır.

3.3.2. Mahkemenin Hürriyeti Bağlayıcı Yaptırımlara İlişkin Yaklaşımı

AİHM'ye göre hürriyeti bağlayıcı cezalara ancak “en son çare” (ultima ratio) olarak başvurulabilir. Konu ifade özgürlüğü olduğu zaman AİHM'nin en şiddetle karşısında olduğu ifade biçimlerinin şiddete teşvik ve nefret söylemini olduğu ifade edilebilir. AİHM'nin bu halleri ifade özgürlüğü kapsamında korumadığı belirtilebilir. Ancak buna rağmen en ağır nefret söyleminde veya şiddete teşvik ifadelerinde dahi hürriyeti bağlayıcı cezaların son çare olması gerektiği kabul edilmiştir²⁸⁷. Bu bağlamda kişinin itibarına yönelik bir saldırıda yukarıda yer verilen iki hal olmadıkça genelde AİHM'nin hürriyeti bağlayıcı cezaların verilmesini ihlal olarak değerlendirdiği tespiti

²⁸⁵Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia v. Greece, Application no: 72562/10, 22/02/2018, § 72. Gra Stiftung Gegen Rassismus und Antisemitismus v. Switzerland, Application no: 18597/13, 09/01/2018, § 77. Medžlis Islamske Zajednice Brčko and Others v. Bosnia and Herzegovina, Application no: 17224/11, 27/06/2017, § 118. Axel Springer AG v. Germany, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 95.

²⁸⁶Couderc and Hachette Filipacchi Associates v. France, Application no. 40454/07, 10/11/2015, § 151. Ólafsson v. Iceland, Application no. 58493/13, 16.03.2017, § 61.

²⁸⁷Beizaras and Levickas v. Lithuania, Application no: 41288/15, 14/01/2020, § 128.

yapılabilir. Bu konuda *Mahmudov ve Agazade v. Azerbaijan* kararı örnek gösterilebilir. Bu dava Azerbaycan parlamento üyesi ve Ulusal Bilim Kurulu üyesi olan J.A'yı ve genel olarak tarım alanındaki yanlışları hedef alan gazetede yayınlanmış bir makale hakkındadır²⁸⁸. Bu yazı sonrasında J.A'nın itibarının zedelendiği gerekçesiyle açtığı dava sonucunda gazetenin editörü ve gazeteci olan başvurucular 5 ay hapis cezası almışlardır²⁸⁹. Bu dava AİHM'nin önüne geldiği zaman AİHM:

“Kural olarak cezalandırmak ulusal mahkemelere ait bir mesele olmasına rağmen, bir basın suçundan dolayı hapis cezası verilmesi, gazetecilerin Sözleşme'nin 10. maddesi tarafından garanti altına alınan ifade özgürlüğü ile ancak istisnai durumlarda bağdaşır; [bu istisnai durumlar] özellikle de diğer temel hakların ciddi şekilde zarar gördüğü, örneğin nefret söylemi veya şiddete teşvik davalarında olduğu gibi durumlardır²⁹⁰.”

Hapis cezası ifade özgürlüğünün doğrudan özüne zarar verici niteliktedir²⁹¹. AİHM bu konuda net kurallar koymuş olmasa da özellikle uygulanacak cezai yaptırımların caydırıcı etkisine ve “kamunun gözlemcisi” rolündeki basının demokratik toplumdaki önemine dikkat çekerek verilecek cezai yaptırımın bu rolü yerine getirmeyi engelleyebileceğini vurgulamıştır. Bu sebeple AİHM'nin eğiliminin, kişinin itibarının korunması amacıyla alınacak tedbirlerin ceza hukukundan ziyade özel hukuk bağlamında olması gerektiği yönünde olduğu belirtilebilir²⁹².

AİHM hakaret davalarındaki pek çok kararında, hürriyeti bağlayıcı ceza verilmemesi yönünde görüş bildirirken Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinin 2007 tarihli “Hakaretin suç olmaktan çıkarılmasına yönelik” tavsiye kararına dikkat çekmektedir. Bu tavsiye kararında özellikle kamu yararına ilişkin meselelerde kullanılan ifadelerin yanlış olduğu sonradan kanıtlanırsa dahi, bu ifade kasıtlı bir karalama amacı gütmüyorsa ve öncesinde doğruluğuna ilişkin makul bir inceleme yapılmışsa cezalandırılmaması gerektiği ifade edilmektedir²⁹³.

²⁸⁸Mahmudov and Agazade v. Azerbaijan, Application no: 35877/04, 18/12/2008, § 7-9.

²⁸⁹Mahmudov and Agazade v. Azerbaijan, Application no: 35877/04, 18/12/2008, § 13-16.

²⁹⁰Mahmudov and Agazade v. Azerbaijan, Application no: 35877/04, 18/12/2008, § 50. (Bychawska-Siniarska, (2018), s. 91.)

²⁹¹Bychawska-Siniarska, (2018), s. 91.

²⁹²Salihpaşaoğlu, Y. (2007). Türkiye’de Basın Özgürlüğü. Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 49.

²⁹³Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisinin 1577 (2007) sayılı, “Hakaretin Suç Olmaktan Çıkarılmasına Doğru” başlıklı Kararı, madde 7.

3.3.3. AİHM'nin Para Cezasına Hükmedilmesi Durumundaki Yaklaşımı

İtibar hakkı zedelenen kişinin uğradığı zararı telafi etmek için tazminat cezaları verilebilmektedir. Ancak AİHM'ye göre verilen tazminat cezası yalnızca itibar hakkı zedelenen kişiyi değil bununla beraber sanığın durumunu ve demokratik toplumdaki kişilerin ifade ve basın özgürlüğüne ilişkin potansiyel etkisini de gözetmelidir²⁹⁴.

AİHM para cezasına hükmedilmediği durumlarda verilen cezanın orantılılığını değerlendirirken şu kriterlere dikkat etmektedir: “Davalının maaşı gibi kişisel durumu, üye ülkedeki ortalama maaşlar ve yargılama giderleri”²⁹⁵.

3.3.4. Verilen Cezanın Orantılılık Açısından Fazla Bulunması

AİHM önüne gelen davalarda kişinin itibarının korunması amacıyla yerel mahkemelerin ifade özgürlüğüne yaptığı müdahaleyi haklı görse dahi verilen cezanın orantısız derecede fazla olması durumunda ihlal kararı verilebilmektedir. Bu konuda *Tolstoy Miloslavsky v. The United Kingdom* davası örnek gösterilebilir. Bu davada AİHM yazılan bir yazının ifade özgürlüğünün sınırlarını aştığını kabul etmiştir fakat verilen 1.5 milyon pound cezanın orantılı olmadığını belirterek ihlal kararı vermiştir:

“... bu durum jürinin uygun gördüğü herhangi bir tazminat miktarını vermekte özgür olduğu anlamına gelmez; çünkü kişilik haklarına saldırı nedeniyle hükmedilen tazminat, [mağdura] verilen zarar ile makul bir orantı ilişkisi içinde olmalıdır”²⁹⁶.

AİHM, *Steel and Morris v. The United Kingdom* kararında verilecek cezanın kişinin mali durumunu da gözetmesi gerektiğine dikkat çekmiştir. Bu davada AİHM ilk başvurucuya 36.000 ikinci başvurucuya 40.000 Pound ceza verilmiş olmasını İngiltere ve Wales için normal standartlarda olduğunu belirtmiş ancak başvurucuların mütevazı gelir ve varlıklarına oranla bu miktarları fazla bulmuştur²⁹⁷.

AİHM güncel başka kararında ise başvurana yerel mahkeme tarafından özür yayınlaması ve bir yardım kuruluşuna yardım etmesi cezası verilmesinin yaklaşık

²⁹⁴Carver, R. (2016), İfade Özgürlüğü, Basın Hukuku ve Hakaret, (Avrupa İçin Bir Kaynakça ve Eğitim Kılavuzu), s. 52.

²⁹⁵McGonagle, T. (2016). Freedom of Expression and Defamation. Strasbourg: Council of Europe Publishing, s. 57-58.

²⁹⁶Tolstoy Miloslavsky v. The United Kingdom, Application no: 18139/91, 13/07/1995, § 49. (Bychawska-Siniarska, (2018), s. 93.)

²⁹⁷Steel and Morris v. The United Kingdom, Application no: 68416/01, 15/02/2005, § 96.

11.200 Euroya mal olduğu tespitini yaptıktan sonra bu miktarın başvuruçunun 18 aylık maaşına denk olması sebebiyle verilen cezanın orantılı olmadığını belirtmiştir. Bu sebeple AİHM, başvuruçuya uygulanan parasal yaptırımların aşırı fazla olduğuna dikkat çekmiş²⁹⁸ ve adil bir denge kurulamamış olması sebebiyle ihlal kararı vermiştir²⁹⁹.

3.3.5. AİHM'nin “Sembolik Bir Ceza” Verilmiş Olması Durumundaki Yaklaşımı

AİHM'ye göre bir kişinin mahkeme kararıyla mahkûm edilmiş olması aldığı ceza önemsiz görülebilecek kadar az dahi olsa ihlale sebebiyet verebilir. Verilen cezanın sembolik bir ceza olması bu cezanın makul görüleceği anlamına gelmez. Zira önemli olan verilen cezanın azlığı değil mahkûmiyetin doğuracağı sonuçlardır³⁰⁰. Son derece hafif bir cezanın dahi konu ifade özgürlüğünün sınırlandırılması olduğu zaman ihlal sebebi olabileceğini gösteren önemli bir örnek *Milisavljevic v. Serbia* kararıdır. Bu davada başvuruçusu Ms Ljiljana Milisavljevic, “Politika” isimli günlük gazetede çalışan bir gazetecidir³⁰¹. Başvuruçusu adı geçen gazetede 7 Eylül 2003 tarihinde “Lahey Soruşturmacısı” başlıklı bir yazı yayımlamıştır. Bu yazısında insan hakları aktivisti Ms Natasa Kandic'in Avrupa ve Amerika'da pek çok ödüle layık görüldüğünü ancak Sırbistan'da kendisine olumlu bakılmadığını ve Sırp karşıtı politikalar izlemekle suçlandığına yer vermiştir. Hatta kendisinin bir kesim tarafından “fahişe” ve “cadı” olarak adlandırıldığını söylemiştir³⁰². Bu makaleden sonra Ms Kandic kendisinin Sırbistan'a ihanet eden birisi olarak gösterildiğini iddia ederek başvuruçuya dava açmıştır³⁰³. 2005 yılında yerel mahkeme, “Fahişe” ve “cadı” sözlerinin başkalarının ifadelerine dayansa dahi yazının içerisinde tırnak içinde verilmediğini belirterek, bu sebeple yazarın da bu kanıda olduğunu kabul etmek gerektiğini savunmuştur. Bunun sonucunda başvuruçuyu suçlu bulmuş ve kendisine adli uyarı (judicial warning) cezası vermiştir³⁰⁴. AİHM önüne gelen bu davada tırnak işareti olsun veya olmasın bunun

²⁹⁸Kurski v. Poland, Application no: 26115/10, 05/07/2016, § 57.

²⁹⁹Kurski v. Poland, Application no: 26115/10, 05/07/2016, § 58.

³⁰⁰Pentikainen v. Finland, Application no: 11882/10, 20/10/2015, 113. Stoll v. Switzerland, Application no: 69698/01, 10/12/2007, § 154.

³⁰¹Milisavljević v. Serbia, Application no. 50123/06, 04.04.2017, § 5-6.

³⁰²Milisavljević v. Serbia, Application no. 50123/06, 04.04.2017, § 9.

³⁰³Milisavljević v. Serbia, Application no. 50123/06, 04.04.2017, § 10.

³⁰⁴Milisavljević v. Serbia, Application no. 50123/06, 04.04.2017, § 12.

gazetecinin kendi görüşü olarak algılanmasının yanlış olduğunu belirtmiştir³⁰⁵. Burada kastedilen Bayan Kandic'in başkaları tarafından nasıl algılandığıdır. AİHM basının görevi olan fikirleri, görüşleri olayları aktarmak ile başkalarını incitebilecek ya da itibarlarını sarsabilecek ifadelerin aktarımından kaçınmalarına ilişkin genel bir gerekliliğin uyuşmaz olduğunu belirtmiştir³⁰⁶. Verilen ceza açısından ise:

“Mahkeme nihayetinde, uygulanan yaptırımın niteliğinin ve ciddiyetinin, müdahalenin orantılılığı değerlendirilirken dikkate alınması gereken faktörlerden olduğunu hatırlatmaktadır. Mevcut davada Yerel Mahkemeler başvurusunun hakaret suçunu işlediğine karar vermiş ve ceza olarak adli uyarı vermişlerdir. Bu ceza başvuru başka bir suç işlese ağırlaştırıcı bir sebep teşkil etmektedir. Mahkeme hükümetin hafif bir ceza verilmiş olduğu yönündeki iddiasını kabul edemez. Mahkemeye göre önemli olan, başvurucuya “yalnızca” adli uyarı cezası verilmiş olması değil; kendisine hakareten mahkûmiyet verilmesidir. Uygulanan cezanın ciddiyetine, ağırlığına bakılmaksızın, bir gazeteci hakkında hakaret iddiasıyla ceza yargılaması başlatmak, bununla beraber kamusal bir figürü eleştirdiği için ceza alma riskinin olması, gazetecileri toplumun yaşamını etkileyen meselelerin kamuoyunda tartışılmasına katkıda bulunmaktan caydırabilir.”³⁰⁷

AİHM benzer şekilde *Eon v. France* kararında da 30 Euro para cezasına mahkûm edilen başvurusunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir³⁰⁸.

Mahkeme'nin verdiği başka bir kararda ise Başvurucu İtalya'da yaşayan bir avukat olan Mr Piero Antonio Peruzzi'dir³⁰⁹. Başvurucu, 2001 yılında İtalyan Ulusal Hukuk İşleri Komisyonu'na Lucca Bölgesel Mahkemesi yargıçlarından X'in davranışlarını şikayet eden bir mektup yazmıştır. Daha sonra bu mektupla aynı içeriğe sahip başka bir mektubu da Hâkim X'in adını vermeden, aynı Mahkemenin bazı hâkimlerine göndermiştir³¹⁰. Bu mektuptaki bazı ifadelerin itibarını zedelediğini öne süren Bay X, başvuru hakkında hakaret davası açmıştır. Bu davada başvurusunun aşağıda yer alan bazı ifadeleri sebebiyle ifade özgürlüğünün sınırlarını aştığına karar verilmiştir:

“Özerklik... mutlak takdir gücüne dönüştürülemez çünkü bu keyfilikle eşdeğerdir.”, “Taraflı bir karar, belki kibir göstererek .... Umursamazlıkla ve kayıtsızlıkla verilen bir karar.”, “Hâkimlik; avukatlık da dahil başkalarının işlerine saygı duymama hakkını vermez”, “Hâkimler de insandır hata yapabilirler... Ancak onlar bilinçli bir şekilde,

³⁰⁵Milisavljević v. Serbia, Application no. 50123/06, 04.04.2017, § 36.

³⁰⁶Milisavljević v. Serbia, Application no. 50123/06, 04.04.2017, § 37.

³⁰⁷Milisavljević v. Serbia, Application no. 50123/06, 04.04.2017, § 41.

³⁰⁸Eon v. France, Application no: 26118/10, 14/03/2013, 61.

³⁰⁹Peruzzi v. Italy, Application no: 39294/09, 30.06.2015, § 5.

³¹⁰Peruzzi v. Italy, Application no: 39294/09, 30.06.2015, § 6.

kötü niyetli olarak ciddi suiistimal veya ihmal biçiminde yanlış yapamazlar ve yapmamalıdır.”

Genoa Bölge Mahkemesi başvurucuyu iftira ve hakarettten 4 ay hapis cezasına, X'in mahkeme giderleri olarak 400 Euro ödemesine ve manevi tazminat olarak 15.000 Euro ödenmesine karar vermiştir³¹¹. Ancak bu davada AİHM verilen bu yüklü miktar cezayı orantısız bir şekilde yüksek olarak değerlendirmemiştir.

Yukarıdaki kararları beraber değerlendirdiğimiz zaman AİHM'nin son derece hafif olarak görülebilecek cezalarda dahi diğer koşullarla birlikte değerlendirildiğinde ihlal kararı verdiği tespitini yapabiliriz. AİHM'nin ödenmesi gereken ceza miktarı son derece düşük olsa bile ihlal kararı verebilmesinin en önemli sebeplerinden birisi bir mahkûmiyet kararı verilmiş olmasının kişilerin veya basın ifade özgürlüğünü kullanırken caydırıcı bir etki doğurarak otosansüre yol açabilmesidir. Bununla beraber 15.000 Euronun üzerindeki bir meblağı da AİHM'nin makul ve orantılı gördüğü karar da vardır. Sonuç olarak cezanın miktarını AİHM'nin her olayın şartlarında değerlendirdiği ve ihlal edilen değer ciddiyetine göre yüksek sayılabilecek meblağları orantılı ancak çok az görülebilecek miktarları orantısız bulabilmektedir.

3.3.6. Caydırıcı Etki

Daha önce ifade özgürlüğü hakkının kullanılmasında AİHM'nin basın özgürlüğüne, medyaya özel bir önem verdiğini belirttik. İşte bu özellik medyanın haber verme hakkının yanında halkın da haber alma³¹², bilgilenme hakkı olmasından ileri gelmektedir. Bu menfaatlerin birleşimi demokratik toplumda kişilerin özgürce kendilerini ifade edebilmeleri konusunda özellikle medyada ifade özgürlüğünün geniş bir şekilde korunmasına yol açmaktadır. Bu noktada AİHM'nin üzerinde çokça durduğu “caydırıcı etki” kavramı önem kazanmaktadır. Madem medyanın kendini özgürce ifade edebilmesi son derece önemli o zaman medyaya yapılacak doğrudan müdahalelerin yanı sıra gazetecilerin ve medya organlarının otosansür uygulamasının da önüne geçilmelidir. Caydırıcı etki, gazetecilerin veya medya organlarının sürekli ceza alma korkusuyla özgürce kendilerini ifade edememeleri durumudur. Bir üst

³¹¹Peruzzi v. Italy, Application no: 39294/09, 30.06.2015, § 64.

³¹²Schabas, W. A. (2015). *The European Convention on Human Rights*. Oxford: Oxford University Press, s. 456.

başlıkta incelediğimiz AİHM'nin sembolik denebilecek cezalarda dahi ihlal verebilmesinin önemli bir sebebi de medyanın bu duruma düşmesini önleme çabasıdır³¹³. Caydırıcı etkinin kişileri otosansür uygulanmaya yöneltmesi; orantısız cezaya hükmedilmesi korkusu veya sürekli kovuşturma altında olma korkusundan ileri geldiğini söyleyebiliriz³¹⁴. AİHM, *Lingens v. Austria* kararından çok yüksek olmayan bir para cezasına (15.000 Shilling) hükmedilmesine rağmen caydırıcı etki üzerinde durmuştur:

“Hükümetin de işaret ettiği gibi, tartışma konusu yazılar, bu sırada çoktan geniş bir çevreye yayılmış, bu nedenle verilen ceza, yazarın kendisini ifade etmesini engellememiştir. Ancak Komisyon'un haklı olarak belirttiği gibi, bu cezalar yine de, gelecekte tekrar bu eleştirilerde bulunma cesaretini kırıcı türden bir sansür anlamına gelmektedir. Siyasal tartışma bağlamında verilen böyle bir cezanın, gazetecileri toplumun yaşamını etkileyen sorunların aleni tartışmalarına katkıda bulunmaktan caydırma ihtimali vardır. Bu tür bir yaptırım, yine aynı sebeple, basını bilgi sağlama ve kamuoyu bekçiliğinde bulunma görevini yerine getirmesini engeller”³¹⁵.

Benzer yöndeki bir AİHM kararı olan *Ólafsson v. Iceland* davasında AİHM, verilen cezanın bir ceza yargılamasına ilişkin olmaması, yalnızca tazminat cezasına hükmedilmesine rağmen cezanın orantılı olup olmadığını belirlerken önemli olanın cezanın az veya çok olmasının değil tazminat dahi olsa bir ceza verilmiş olmasının önem taşıdığını belirtmiştir. İfade özgürlüğü gibi hassas bir konuda yapılabilecek her türlü küçük görülebilecek kısıtlama dahi medyanın korkusuzca ve özgürce yayın yapmasını engelleyebilme riskini beraberinde getireceğini hatırlatmıştır³¹⁶.

AİHM, *Metis Yayıncılık Limited Şirketi and Sökmen v. Turkey* kararında ise yayınevi sahibi olan başvurucunun ifadeye çağrılmış olması ve kısa süreli olarak hakkında soruşturma yürütülmüş olmasının caydırıcı bir etkiye sebep olmadığını karara bağlamıştır³¹⁷. Bu davada başvurucular bir yayınevi ve onun sahibi Bay Sökmen'dir³¹⁸. Bu yayınevinden çıkan, yazar Elif Şafak'a ait “Baba ve Piç” isimli

³¹³Rainey, B., Wicks, E., & Ovey, C. (2017). *Jacops, White, Ovey: The European Convention on Human Rights*. Oxford: Oxford University Press, s. 514-515.

³¹⁴McGonagle, (2016), s. 24. Caydırıcı etki konusunda ayrıca bkz: *Guja v. Moldova*, Application no: 14277/04, 12/02/2008, § 95-96. *Cumpana and Mazare v. Romania*, Application no: 33348/96, 17/12/2004, § 114-116. *Baka v. Hungary*, Application no: 20261/12, 27/05/2014, § 160. *Morice v. France*, Application no: 29369/10, 23/04/2015, § 127.

³¹⁵ *Lingens v. Austria*, Application no: 9815/82, 08/07/1986, § 44. (Doğru & Nalbant, (2013), s. 293.)

³¹⁶Ólafsson v. Iceland, Application no. 58493/13, 16.03.2017, § 61.

³¹⁷*Metis Yayıncılık Limited Şirketi and Sökmen v. Turkey*, Application no: 4751/07, 20/06/2017, § 32-38.

³¹⁸*Metis Yayıncılık Limited Şirketi and Sökmen v. Turkey*, Application no: 4751/07, 20/06/2017, § 1.

romanda Türk ve Ermeni iki ailenin başından geçenler kaleme alınmıştır³¹⁹. Kitapta 1915-1916 yaşanan olaylarla birlikte Türk ve Ermeni diasporasından da bahsedilmektedir. 2006 tarihinde avukat K.K tarafından bu kitabın yayınlanmasıyla “Türklüğü aşağılamak” suçunun işlendiği iddiasıyla dava açılmıştır³²⁰. Bunun üzerine Bay Sökmen hakkında 3 ay sürecek bir ceza soruşturması başlamış ve ifade vermek üzere adliyeye çağırılmıştır. Bu sürecin sonunda başvuru hakkında mahkeme karşısına çıkmasına gerek görülmeden beraat kararı verilmiştir³²¹. Başvurucu, bu süreçte karşılaştıklarının kendisini otosansüre yönelttiğini belirtmiş ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir³²². Mahkeme, caydırıcı etkiyle ilgili önceki içtihatlarına da değinerek başvurunun mağdur sıfatını taşıyabileceğini belirtmiştir³²³. Ancak başvurunun hiç tutuklanmamış olduğuna dikkat çekmiştir³²⁴. Ayrıca başvuran yıllarca süren bir ceza davasına da muhatap olmamıştır bahsi geçen süreç toplamda üç aydır³²⁵. Dolayısıyla yaşanan bu sürecin yayınevini, Türk-Ermeni ilişkileriyle ilgili yayın yapmaktan alıkoyacağını söylemek abartılı bir yorum olacaktır³²⁶. Tüm bu sebeplerle Mahkeme:

*“Bu koşullarda, Mahkeme, mevcut davada açılan ve oldukça kısa bir süre içerisinde ya kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlar ya da beraat kararıyla sonuçlanan ceza soruşturmalarının, başkaca işlemler olmaksızın, başvuran şirketin yayınevini ve ikinci başvuranın, Sözleşme'nin 10. maddesi anlamında ifade özgürlüğü haklarıyla güvence altına alınan faaliyetleri üzerinde caydırıcı bir etkiye sahip olamayacakları ya da gerçek ve etkin baskılar teşkil edemeyecekleri kanaatine varmaktadır”*³²⁷. Değerlendirmesini yapmıştır.

³¹⁹Metis Yayıncılık Limited Şirketi and Sökmen v. Turkey, Application no: 4751/07, 20/06/2017, § 3.

³²⁰Metis Yayıncılık Limited Şirketi and Sökmen v. Turkey, Application no: 4751/07, 20/06/2017, § 4.

³²¹Metis Yayıncılık Limited Şirketi and Sökmen v. Turkey, Application no: 4751/07, 20/06/2017, § 8-17.

³²²Metis Yayıncılık Limited Şirketi and Sökmen v. Turkey, Application no: 4751/07, 20/06/2017, § 22.

³²³Metis Yayıncılık Limited Şirketi and Sökmen v. Turkey, Application no: 4751/07, 20/06/2017, § 27-30.

³²⁴Metis Yayıncılık Limited Şirketi and Sökmen v. Turkey, Application no: 4751/07, 20/06/2017, § 31.

³²⁵Metis Yayıncılık Limited Şirketi and Sökmen v. Turkey, Application no: 4751/07, 20/06/2017, § 32.

³²⁶Metis Yayıncılık Limited Şirketi and Sökmen v. Turkey, Application no: 4751/07, 20/06/2017, § 33.

³²⁷İnternet: Metis Yayıncılık Limited Şirketi and Sökmen v. Turkey, Application no: 4751/07, 20/06/2017, § 35. Adalet Bakanlığı çevirisi, [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-192942%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-192942%22]}) E.T: 17.07.2020.

4. İFADE HÜRRİYETİ İLE KİŞİNİN İTİBARI ARASINDA KURULACAK ADİL DENGENİN KONU BAKIMINDAN GÖRÜNÜMÜ

4.1. Basında Yer Alan Yazı veya İfadelerin Kamuoyunu İlgilendiren Kamu Yararına İlişkin Bir Tartışmaya Sağladığı Katkı

4.1.1. Genel Olarak

İtibarın korunması ile ifade özgürlüğü hakkının korunması arasında adil bir denge kurarken bakılması gereken bir kriter de basında yer alan yazı veya ifadelerin kamuoyunu ilgilendirip ilgilendirmediği, kamu yararına ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığıdır³²⁸. AİHM'ye göre kamu yararını ilgilendiren bir tartışma olduğu zaman AİHS 10/2'deki kısıtlama sebepleri çok dar bir kapsamda uygulama alanı bulur. Yani ifade özgürlüğüne açılan hak alanı son derece geniştir. Bu sebeple kamu yararına ilişkin bir tartışmada devletlerin takdir marjı çok dardır³²⁹. Burada öncelikle yapılması gereken şey kamu yararının ne olduğunun tespitidir. AİHM bu konuda net kurallar koymuş değildir. Dolayısıyla “kamu yararının” neler olabileceği her olayın şartlarına göre değişebilmektedir. Fakat yine de AİHM'nin bugüne kadar vermiş olduğu kararlardan yola çıkarak siyasi konuların, işlenen suçların, ünlü kişilerin, sporun ve performans sanatçılarının (performing artists)³³⁰, devam eden yargılama süreçlerinin³³¹, ülke ekonomisiyle ilgili meselelerin³³² söz konusu olduğu hallerde kamuoyunu ilgilendiren konularda genel bir yarar olduğu belirtilebilir. Ancak belirtilen konuların varlığı mutlak olarak kamu yararının varlığını göstermez. Örneğin

³²⁸Khadija Ismailova v. Azerbaijan (No. 3), Application no: 35283/14, 07/05/2020, § 55. Jishkariani v. Georgia, Application no: 18925/09, 20/09/2018, § 46-49. Editorial board of Grivna Newspaper v. Ukraine, Application no: 41214/08 49440/08, 16/04/2019, § 103. Axel Springer AG v. Germany, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 90. Oster, J. (2019). *European and International Media Law*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 75.

³²⁹Brisce v. Romania, Application no: 26238/10, 11/12/2018, § 106. Satakunnan Markkinapörssi OY and Satamedia OY v. Finland, Application no: 931/13, 27.06.2017, § 167.

³³⁰Lillo-Stenberg and Sæther v. Norway, Application no: 13258/09, 16/01/2014, § 36. Axel Springer AG v. Germany, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 90. Von Hannover v. Germany (no. 2), Application no: 40660/08 60641/08, 07/02/2012, § 109.

³³¹Mityanin and Leonov v. Russia, Application no: 11436/06 22912/06, 07/05/2019, § 115. Brisce v. Romania, Application no: 26238/10, 11/12/2018, § 107. Morice v. France, Application no: 29369/10, 23/04/2015, § 152.

³³²Halldorsson v. Iceland, Application no: 44322/13, 04/07/2017.

bir siyasetçinin evliliğinden doğan problemleri veya ünlü bir şarkıcının mali sorunları bu kapsamda görülmemiştir³³³.

4.1.2. Ceza Muhakemesi Süreçleri

AİHM ceza muhakemesine konu olan suçların varlığı ve kapsamı ile ilgili kamunun bilgi alma hakkının olduğunu bu gibi hallerin kamu yararına ilişkin bir tartışmaya katkı sunduğunu belirtmiştir.³³⁴ Aynı şekilde yargının işleyişi ile ilgili meselelerin de kamu yararına ilişkin olduğunu belirtmiştir.³³⁵ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin ceza yargılamalarında medya yoluyla bilgi sağlanması konusunda bir tavsiye kararı vardır³³⁶. Bu kararın ilgili maddeleri şu şekildedir:

“İlke 1 – Medya aracılığıyla kamunun bilgilendirilmesi

Kamu, medya aracılığıyla, adli makamların ve emniyet birimlerinin çalışmaları hakkında bilgi alabilmelidir. Bu nedenle, gazeteciler, adli yargı sisteminin işlemesi hakkında, sadece aşağıdaki ilkelerde belirtilen kısıtlamalara bağlı kalmak kaydıyla, özgürce haber yapabilmeli veya yorumda bulunabilmelidirler.

İlke 2 - Masumiyet karinesi

..... devam eden bir suç kovuşturmalarıyla ilgili bilgi ve fikirler, suçlu veya şüphelinin masumiyet karinesi hakkında zarar vermeyecek şekilde medyada yer almalı veya yayınlanmalıdır.

İlke 6 – Suç kovuşturmaları esnasında düzenli bilgi sağlanması

Kamu çıkarına olan suç kovuşturmaları veya kamu tarafından dikkatle izlenen diğer suç kovuşturmaları hakkında, adli makamlar veya emniyet birimleri, araştırma ve polis soruşturmalarının gizliliğine zarar vermeyeceği veya yapılan suç kovuşturmalarının sonucunu geciktirmeyeceği veya engellemeyeceği takdirde, konuyla ilgili yaptıkları çalışmaları hakkında medyayı bilgilendirmelidirler. Suç kovuşturmalarının uzun sürmesi halinde bu tür bilgiler düzenli olarak verilmelidir.

³³³Von Hannover v. Germany (no. 2), Application no: 40660/08 60641/08, 07/02/2012, § 109. Axel Springer AG v. Germany, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 90.

³³⁴A.B. v. Switzerland, Application no: 56925/08, 01/07/2014, § 47. Dupuis and Others v. France, Application no: 1914/02, 07/06/2007, § 42. Mityanin and Leonov v. Russia, Application no: 11436/06 22912/06, 07/05/2019, § 115. Brisc v. Romania, Application no: 26238/10, 11/12/2018, § 107. Morice v. France, Application no: 29369/10, 23/04/2015, § 152.

³³⁵Morice v. France, Application no: 29369/10, 23/04/2015, § 152. Mityanin and Leonov v. Russia, Application no: 11436/06 22912/06, 07/05/2019, § 115. Brisc v. Romania, Application no: 26238/10, 11/12/2018, § 107.

³³⁶İnternet: Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi. Bakanlar Komitesi Tarafından Üye Devletlere Hazırlanan “Ceza Yargılamalarının Yayınlanmasına İlişkin Hukuki Kuralların Düzenlenmesi” İle İlgili Tavsiye Kararı No. R (2003) 13.

<https://www.anayasa.gov.tr/media/3667/cmrec200313trinformationthroughthemedi.pdf>
E.T: 15.07.2020.

İlke 8 – Devam eden soruşturmalarda mahremiyetin (özel hayatın) korunması

Şüpheli, sanık veya tutuklu kişiler veya suç kovuşturmalarıyla ilgisi bulunan diğer taraflar hakkında bilgi verilirken, Sözleşmenin 8. maddesi uyarınca özel hayatın korunması hakkına saygı gösterilmelidir. Şüpheli, sanık ve tutuklu aileleri ile şahit ve kurbanların yanı sıra çocuklar ile diğer zarar görebilecek kişilere özel önem verilmelidir. Kimliklerini ortaya çıkaracak bir bilginin, bu İlke’de belirtilen kişiler üzerinde olabilecek zararlı etkilerine de, her durumda, özellikle dikkat edilmelidir”³³⁷.

AİHM’nin işlenen suçlarla ilgili kamu yararının varlığının tartışıldığı kararlarında bu ilkeleri hatırlattığını ve gerçekten de buna uygun içtihatlar geliştirdiğini söyleyebiliriz³³⁸. AİHM, *A.B v. Switzerland* kararında verilen tavsiye kararının haklılığını belirtmiş ve bu karara uygun bir şekilde kamu yararına ilişkin meselelerin tartışılabilmesi için medyanın rolünü ortaya koymuştur:

“Tavsiye kararı haklı olarak halkın bilgi alma hakkı nedeniyle, medyanın da bilgilendirme hakkı olduğunu belirtmektedir. Özellikle ceza muhakemesi süreçlerinde halkın bilgilenebilmesi gerektiğinin altına çizer. Böylece ceza adaleti sisteminin işleyişinin kamuoyu tarafından dikkatle incelenmesi sağlanır. Bu Tavsiye kararında belirtilen ilkeler, kamunun medya aracılığıyla adli makamlar ve polis hizmetlerinin faaliyetleri hakkında bilgi edinme hakkını da içerir. Bu da ceza adalet sisteminin işleyişinin medya tarafından özgürce haberleştirilebilmesi gerektiği anlamına geliyor”³³⁹.

AİHM’nin ceza muhakemesi süreçlerinin aktarılmasında kamu yararının olduğuna ilişkin önemli bir kararı şu şekildedir:

Egeland and Hanseid v. Norway kararı 3 kişiyi öldürme suçundan mahkûm olan³⁴⁰ hükümlülerden B’nin cezaevine gönderilmeden önce çekilen ağlayan fotoğraflarının gazetede yayınlanması sebebiyle açtığı davada 2 ulusal gazetenin editörünün para cezasına mahkûm edilmesiyle ilgilidir³⁴¹. *Egeland ve Hanseid* yerel mahkemenin verdiği mahkûmiyet kararı sonrası ifade özgürlüklerinin ihlal edildiği iddiasıyla

³³⁷İnternet: Avrupa Konseyi Bakanlar Konseyi. Bakanlar Komitesi Tarafından Üye Devletlere Hazırlanan “Ceza Yargılamalarının Yayınlanmasına İlişkin Hukuki Kuralların Düzenlenmesi” İle İlgili Tavsiye Kararı No. R (2003) 13.

<https://www.anayasa.gov.tr/media/3667/cmrec200313trinformationthroughthemedias.pdf>
E.T: 15.07.2020.

³³⁸*A.B. v. Switzerland*, Application no: 56925/08, 01/07/2014, § 18 ve 47; *Brisic v. Romania*, Application no: 26238/10, 11/12/2018, § 64 ve 114; *M.L. and W.W. v. Germany*, Application no: 60798/10 65599/10, 28/06/2018, § 3; *Axel Springer SE and RTL Television GmbH v. Germany*, Application no: 51405/12, 21/09/2017, § 24 ve 54; *Godlevskiy v. Russia*, Application no: 14888/03, 23/10/2008, § 29 ve 43; *A. v. Norway*, Application no: 28070/06, 09/04/2009, § 37 ve 65.

³³⁹*A.B. v. Switzerland*, Application no: 56925/08, 01/07/2014, § 47.

³⁴⁰*Egeland and Hanseid v. Norway*, Application no: 34438/04, 16/04/2009, § 6.

³⁴¹*Egeland and Hanseid v. Norway*, Application no: 34438/04, 16/04/2009, § 60-65.

AİHM'ye başvurmuşlardır³⁴². İşlenen cinayet olayında oğul A, onun eşi B, eşinin kardeşi C ve arkadaşları D; A'nın annesi, babası ve kardeşini beraber öldürmüşlerdir.³⁴³ Bu olay Norveç'te çok büyük ses getirmiştir. Bu davada kamu yararının varlığına ilişkin yapılan tartışmalarda başvuruçuların iddiaları şu yöndedir:

“B'nin tartışmalı resimleri Mahkeme'nin B'yi 3'lü cinayete yardım ve yataklık suçundan suçlu bulup en ağır cezaya çarptırılmasına karar verilmesinden yarım saat sonra polis tarafından tutuklanmışken çekilmiştir. Kararın verilmesi canlı olarak yayınlanmıştır. Bir bütün olarak davanın kendisi büyük bir kamu yararı taşıyor. Bununla beraber B'nin tutuklanması yeni bir gelişmedir ve kamunun bunu da bilmeye hakkı vardır. Buradaki kamu yararı B'nin zaten daha önceden bilinen kimliği dolayısıyla değil, son 18 ay serbest dolaştıktan sonra polis tarafından gözaltına alınıp tutuklanmasındadır”³⁴⁴.

“...Buradaki can alıcı soru Hükümet'in iddia ettiği gibi, resimlerin kamu yararına olup olmadığı, nerede çekildiği değil; yayınlara sınırlama getirmek için yeterli neden var olup olmadığıdır. Ne B'nin ne de yargılama makamlarının böyle bir yasaklamadan çıkarı yoktur”³⁴⁵.

.. B'nin çıkarlarına gelince, hükümet B'nin fotoğraf çekilmeye rıza göstermediğini vurgulamıştır ancak B gibi kamu yararıyla ilgili büyük bir meselede merkezi rol oynayan kişilere basının kapsamını belirleme imkanını vermek basın özgürlüğüne aykırı düşecektir”³⁴⁶.

Başvuruçunun iddiaları temelde bu büyük olayın her bir ayrıntısının kamu yararına ilişkin olduğu ve bu kamu yararına ilişkin bu gibi konularda basına yapılacak sınırlandırmaların ifade ve basın özgürlüğüne aykırı olacağı yönündedir. Buna karşılık Hükümet ise başvuruçunun kamu yararına ilişkin iddialarını AİHM'de şu şekilde yanıtladığıdır:

“.. Yapılan müdahalenin demokratik toplumda gerekli olup olmadığı sorusu üzerine ..... Fotoğraf çekildiği zaman B'nin kimliği halk tarafından zaten biliniyordu. Yüksek Mahkeme'nin de kabul ettiği gibi yeni hüküm giymiş 4 kişinin tutuklanması, kamu yararına olan gelişmeleri gösteriyordu. Ancak mevcut davanın değerlendirilmesi için önemli bir gerçek, ihtilaf konusu olan fotoğrafların esasen tutuklamayı göstermek için kullanılmamış olmasıdır. Kamu yararıyla ilgili bir tartışmaya katkı sunmak yerine tek amaç okuyucuların, B'nin hüküm giymesine ilişkin duygusal tepkisine ilişkin merakını tatmin etmektir. Bu tepkide zaten beklenmedik veya anormal hiçbir şey yoktur. Sonuç olarak mevcut davada yapılan haberciliğe itiraz edilmiştir. Çünkü yapılan habercilik basının kamunun gözlemcisi olarak hizmet etme işlevinin dışında kalmıştır”³⁴⁷.

³⁴²Egeland and Hanseid v. Norway, Application no: 34438/04, 16/04/2009, § 1.

³⁴³Egeland and Hanseid v. Norway, Application no: 34438/04, 16/04/2009, § 6.

³⁴⁴Egeland and Hanseid v. Norway, Application no: 34438/04, 16/04/2009, § 30.

³⁴⁵Egeland and Hanseid v. Norway, Application no: 34438/04, 16/04/2009, § 32.

³⁴⁶Egeland and Hanseid v. Norway, Application no: 34438/04, 16/04/2009, § 33.

³⁴⁷Egeland and Hanseid v. Norway, Application no: 34438/04, 16/04/2009, § 40.

Hükümet burada kamu yararının ne olduğu üzerinde bir tartışma yapmaktadır. Dava her ne kadar kamu yararına ilişkin bir konuda da olsa ve medyada geniş şekilde yer alması normal karşılanırsa da kişinin özel hayatının gizliliği bağlamında her türlü korumadan mahrum bırakılacağı anlamına gelmez. Dolayısıyla Hükümet, mahkûmun üzgün ve ağlayan halinin resimlerinin medyada yer almasının kamu yararına ilişkin bir katkı sunmayacağı üzerinden savunmasını kurmuştur.

AİHM ise öncelikle yerel hukuka dikkat çekerek bir mahkûmun rızası olmaksızın fotoğrafının çekilmesinin Norveç kanunlarında suç olduğunu belirtmiştir. Burada incelenmesi gereken husus bu yasağın AİHS 10. madde ile adil bir şekilde dengelenip dengelenmediğidir³⁴⁸:

“B ve suç ortaklarının işledikleri iddia edilen suçların son derece çirkin yapısı nedeniyle, davaya daha önce görülmemiş bir şekilde medyada yer verilmiştir. Tartışmasız Mahkeme huzurunda suçlamadan hemen sonra tutuklanma ve ilk duruşmada hüküm verilmesi kamu yararına ilişkin bir meseleydi³⁴⁹.

Ancak Mahkeme AİHS 10/2 uyarınca basın da bazı görev ve sorumluluklar taşıdığını hatırlatmaktadır. Mevcut davada kişinin itibarının korunması bu bağlamda ele alınmalıdır. “Bu görev ve sorumluluklar bir birey hakkında kişisel ve mahrem bilgileri ortaya çıkaran fotoğrafların geniş kitlelere yayılması ile ilgili olarak özellikle önemlidir. Aynı durum ceza yargılaması süreçleri ile ilgili yapıldığında da geçerlidir. Mahkeme bu noktada Sözleşme’nin 8. maddesinde yer alan özel hayat kavramı kişinin adı veya resmi gibi kişiliğine yayılmış olduğunu hatırlatır”³⁵⁰.

Basında yayınlanan fotoğraflar, B’nin perişan bir halde olduğunu göstermektedir. Gözyaşları ve büyük bir sıkıntı içinde görülen B’nin duygusal olarak sarsıldığı ve psikolojik açıdan savunmasız bir halde olduğu anlaşılmaktadır. Her ne kadar çekilen fotoğraflar kamusal alanda çekilmiş olsalar da B bu fotoğrafların çekilmesine ve yayınlanmasına rıza göstermemiştir³⁵¹.

Sonuç olarak AİHM bu davada Devletin B’nin özel hayat hakkını korumak için takdir marjı dahilinde hareket ettiğini belirtmiş ve ihlal olmadığına karar vermiştir³⁵². Bu davada her ne kadar hükümlünün de özel hayat hakkının korunması gerektiği vurgulanmış ve dolayısıyla ihlal olmadığına karar verilmişse de; bu tez için özellikle

³⁴⁸Egeland and Hanseid v. Norway, Application no: 34438/04, 16/04/2009, § 56.

³⁴⁹Egeland and Hanseid v. Norway, Application no: 34438/04, 16/04/2009, § 58.

³⁵⁰Egeland and Hanseid v. Norway, Application no: 34438/04, 16/04/2009, § 59.

³⁵¹Egeland and Hanseid v. Norway, Application no: 34438/04, 16/04/2009, § 61.

³⁵²Egeland and Hanseid v. Norway, Application no: 34438/04, 16/04/2009, § 65.

önemli olan AİHM'nin yargılama süreçlerinin kamu yararına ilişkin tartışmalara katkı sunduğunun üzerinde durmasıdır³⁵³.

AİHM ilerleyen yıllarda da yargılama süreçlerine ilişkin bilgilerin aktarılmasının kamu yararına hizmet ettiği yönündeki kararının arkasında durmuştur. AİHM, *Ottan v. France* kararında: “*Kamu, cezai yargılama süreçlerinin kapsamı ve varlığı ile ilgili bilgilerin sağlanması konusunda meşru bir çıkara sahiptir. Ayrıca yargının işleyişine ilişkin verilen bilgiler kamu yararıyla ilgili bir meseledir*”³⁵⁴ diyerek aynı hususa vurgu yapmıştır.

AİHM pek çok kararında adalet sisteminin işleyişine ilişkin meselelerin kamu yararına ilişkin tartışmalara katkı sağladığını belirtmiştir³⁵⁵. Bu konudaki bir başka örnek *Mustafa Erdoğan and Others v. Turkey* davasıdır³⁵⁶. Bu davada bir akademisyen olan Erdoğan'ın Anayasa Mahkemesi'yle ilgili yazdığı yazı üzerine Mahkeme üyelerine hakareten dolayı mahkûm olması ele alınmaktadır. Bu davada adalet sistemine ilişkin eleştiriler içeren makaleyi değerlendirirken AİHM şunları ifade etmiştir:

“... bahsi geçen makalenin konusunun, demokratik bir toplumda önemli ve güncel bir meseleye ilişkin olduğuna, toplumun bu hususta bilgilendirilme konusunda meşru menfaati olduğuna ve dolayısıyla söz konusu makalenin genel menfaate ilişkin bir tartışmaya katkıda bulunduğu karar vermiştir”³⁵⁷.

İşlenen suçlarla ilgili kamunun bilgi edinmesinin önemli görüldüğünü ve bundan dolayı ifade özgürlüğünün bu alanda geniş bir şekilde korunduğunu belirttik ancak tartışılması gereken bir diğer husus bir yargılamanın bitmesinden sonra bu kamu yararının devam edip etmediğidir. Yani yıllar önce görülmüş ve sona ermiş olan yargılama süreçleri hakkında bugün kamunun bilgi almak istemesi yine kamu yararına ilişkin bir tartışmaya katkı olarak değerlendirilebilir mi? Bu konuda AİHM'nin önüne gelen *M.L. and W.W. v. Germany* davası yol göstericidir. Bu davada başvurucular ünlü

³⁵³Egeland and Hanseid v. Norway, Application no: 34438/04, 16/04/2009, § 58.

³⁵⁴Ottan v. France, Application no: 41841/12, 19/04/2018, § 61. Morice v. France, Application no: 29369/10, 23/04/2015, § 152. Bedat v. Switzerland, Application no: 56925/08, 29/03/2016, § 63.

³⁵⁵Błaja News SŞ Z O.O. v. Poland, Application no: 59545/10, 26/11/2013, § 60. Kudeshkina v. Russia, Application no: 29492/05, 26/02/2009, § 86. Sapan v. Turkey, Application no: 44102/04, 08/06/2010, § 34. Morice v. France, Application no: 29369/10, 23/04/2015, § 152.

³⁵⁶Mustafa Erdoğan and Others v. Turkey, Application no: 346/04 39779/04, 27/05/2014.

³⁵⁷Mustafa Erdoğan and Others v. Turkey, Application no: 346/04 39779/04, 27/05/2014, § 41. Adalet Bakanlığı çevirisi. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22mustafa%20erdo%C4%9Fan%22%22%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%22%22CHAMBER%22%22%22itemid%22:%5B%22001-144129%22%22%7D> E.T: 25/07/2020.

aktör W.S'yi öldürmekten dolayı 1993 yılında ömür boyu hapis cezası almışlardır³⁵⁸. Başvurucular 2007 yılında, çeşitli tarihlerde kendileri hakkında basında çıkan haberlerde isimlerinin anonimleştirilerek verilmesi için davalar açmışlardır³⁵⁹. Yapılan yargılamalar sonucunda yerel mahkemeler medya kuruluşları lehine karar vermişlerdir. Bunun üzerine M.L ve W.W, Federal Adalet Divanı'nın (Yargıtay) AİHS'nin 8. maddesini ihlal ettiği iddiasıyla AİHM'ye başvurmuşlardır³⁶⁰. AİHM başvurucuların yargılanmaları hakkında çıkan haberlerin kamu yararına ilişkin tartışmaya katkı sunmaya devam edip etmediğinin tespit edilmesi gerektiğini belirtmiştir³⁶¹. Uzun bir süre cezaevinde kalan insanların hapisneden çıktıktan sonra topluma entegre olabilmeleri için işledikleri suçlarla yüz yüze gelmemeleri gerektiğine dikkat çekmiştir. Benzer şekilde bu yargılamaya ilişkin bilgi edinme konusundaki kamu yararı da duruma göre değişecektir³⁶². Mevcut olay açısından bakıldığında başvurucuların topluma entegre olmaları açısından geçmişte yaptıklarıyla sürekli muhatap olmamaları çok önemlidir. Ancak buradaki kamu yararı sadece toplumun geçmişte yaşanmış bir yargılama hakkında bilgi edinme hakkı değildir, geçmişte yaşanan olayları araştırma hakkı da toplumun yararınadır. Bu noktada medyanın da arşivlerinde bulunan eski haberleri kamuya açık hale getirerek demokratik görüşlerin şekillenmesine katkıda bulunması görevi vardır³⁶³. Sonuç olarak AİHM, bu davada geçmişte görülmüş dahi olsa yargılama süreçlerinin ve işlenen suçlar hakkında bilgi edinmenin kamu yararına hizmet ettiğini vurgulamıştır. Yani bu konuda itibarın korunması hakkıyla, ifade özgürlüğü hakkı karşı karşıya geldiği zaman AİHM, ifade özgürlüğünden yana taraf olmaktadır.

4.1.3. Siyasi Konular

AİHM'ye göre siyasi konuşmalar veya siyasi tartışmalar gibi kamu yararına hizmet eden durumlar söz konusu olduğunda, ifade özgürlüğünün başkalarının itibarını

---

³⁵⁸M.L. and W.W. v. Germany, Application no: 60798/10 65599/10, 28/06/2018, § 7.

³⁵⁹M.L. and W.W. v. Germany, Application no: 60798/10 65599/10, 28/06/2018, § 12, 30, 40.

³⁶⁰M.L. and W.W. v. Germany, Application no: 60798/10 65599/10, 28/06/2018, § 3.

³⁶¹M.L. and W.W. v. Germany, Application no: 60798/10 65599/10, 28/06/2018, § 99.

³⁶²M.L. and W.W. v. Germany, Application no: 60798/10 65599/10, 28/06/2018, § 100.

³⁶³M.L. and W.W. v. Germany, Application no: 60798/10 65599/10, 28/06/2018, § 101.

korumak sebebiyle sınırlandırılması çok dar bir uygulama alanı bulur³⁶⁴. Yani siyasi konular söz konusu olduğunda AİHM ifade özgürlüğünden yana taraf almaktadır.

AİHM, *Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia v. Greece* kararında siyasi konuları ilgilendiren tartışmaların kamu yararına hizmet ettiğini belirtmiştir³⁶⁵. Bu davada başvuru Yunanistan'daki bir televizyon kanalı olan Alpha'dır³⁶⁶. 24 Ocak 2002 tarihinde "Jungle" isimli televizyon programında gizli kamerayla çekilmiş 3 adet video gösterilmiştir. Bu videoların ilkinde daha sonra Yunan Parlamentosu üyesi ve elektronik kumarla ilgili partiler arası komitenin başkanı olan A.C'nin bir kumar salonuna girip iki makinede kumar oynaması gösterilmiştir. İkinci video A.C'ye televizyon sunucusunun ekibi tarafından kendi kumar videoları gösterilirken çekilmiştir. Üçüncü videoda ise A.C ile televizyon sunucusunun, sunucunun ofisinde yaptıkları görüşme gösterilmiştir³⁶⁷. Bunların sonucunda Ulusal Radyo ve Televizyon Konseyi, başvuru şirkete videoların gösterildiği her bir program için 100.000 Euro para cezası ve Konseyin kararını ana haber bülteninde art arda 3 gün boyunca yayınlama cezası vermiştir³⁶⁸. Yüksek İdare Mahkemesi de şirketin yaptığı kararın iptali başvurusunu reddetmiştir³⁶⁹. Bunların sonucunda Alpha Şirketi ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasıyla AİHM'ye başvurmuştur³⁷⁰. AİHM'ye göre ifade özgürlüğü görüntülerin yayınlanmasını da içerir ancak başkalarının hakkını korumak için; yayınlanan görüntülerin çok kişisel olması durumu özel bir önem kazanmaktadır. Bu durumda yayınlanan görüntülerin kişi hakkındaki özel bilgileri içermesi veya mahrem alanlarda gizli kayıt cihazlarıyla yapılmış olması özellikle dikkate alınmaktadır. Bu gibi durumlarda çatışan değerler arasında adil bir denge kurmak için görüntülerin içeriği kadar kamu yararına ilişkin bir tartışmaya katkı sunması da önem

---

³⁶⁴Standard Verlags GMBH v. Austria (no. 3), Application no: 34702/07, 10/01/2012, § 40. Kaperzynski v. Poland, Application no: 43206/07, 03/04/2012, § 64. Wizerkaniuk v. Poland, Application no: 18990/05, 05/07/2011, § 71. Polat v. Turkey, Application no: 23500/94, 08/07/1999, § 45. E.S. v. Austria, Application no: 38450/12, 25/10/2018, § 42. Savva Terentyev v. Russia, Application no: 10692/09, 28/08/2018, § 61. Stomakhin v. Russia, Application no: 52273/07, 09/05/2018, § 89. Grebneva and Alisimchik v. Russia, Application no: 8918/05, 22/11/2016, § 51.

³⁶⁵Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia v. Greece, Application no: 72562/10, 22/02/2018, § 49.

³⁶⁶Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia v. Greece, Application no: 72562/10, 22/02/2018, § 5.

³⁶⁷Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia v. Greece, Application no: 72562/10, 22/02/2018, § 6.

³⁶⁸Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia v. Greece, Application no: 72562/10, 22/02/2018, § 7,8.

³⁶⁹Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia v. Greece, Application no: 72562/10, 22/02/2018, § 10,11.

³⁷⁰Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia v. Greece, Application no: 72562/10, 22/02/2018, § 26.

kazanmaktadır³⁷¹. AİHM yayınlanan videoların kamu yararına ilişkin tartışmaya katkısını değerlendirirken şu tespitleri yapmıştır:

“Temel kriter, basında yer alan makalelerin kamu yararına ilişkin tartışmaya yaptığı katkıdır. Mahkeme daha önce yayının siyasi konular... olduğu durumlarda kamu yararının varlığını kabul etmiştir³⁷².

Başvurucu şirket, videoların kumarın sosyal sorunlarına ilişkin iki televizyon yayını bağlamında yayıldığını iddia etmiştir. Dolayısıyla bu konudaki kamusal tartışmalara katkıda bulunmuştur.... Ayrıca, videolar partiler arası elektronik kumar komisyonu başkanı ve Parlamento üyesi olan yani seçilmiş bir temsilci olan A.C'nin davranışları hakkında bilgiler içermektedir bundan dolayı da kamu yararına ilişkin bir meseledir. Hükümet ise, videoların kamu yararına ilişkin tartışmalara ek olarak katkıda bulunmuş olabileceği yönündeki argümanına itiraz ederek, yayının sadece daha yüksek reyting kazanmak amacı taşıdığına belirtmiştir³⁷³.

AİHM, hem Ulusal Radyo ve Televizyon Konseyi'nin hem de Yüksek İdare Mahkemesi'nin -ilgili mevzuat ve ilkeleri uygulayarak ve haberin yasal olarak yayınlandığını kabul ederek- Yayının konusunun kamu yararını ilgilendirdiğini dolaylı olarak kabul ettiğini kaydeder. Buna ek olarak, başvuran şirketin bu konuda yayın yapmaya hakkı olduğunu kabul etmişlerdir. Sadece haberin kendisine ek olarak dava konusu videoları yayınlamasına hakkı olmadığını belirtmişlerdir³⁷⁴.

AİHM, yayını bir bütün olarak değerlendirmenin yanı sıra, içinde ifşa edilen bilgileri ve yerel makamların gözlemlerini de dikkate alarak; yerel makamların yayının kamu yararına olup olmadığı konusundaki değerlendirmesini kabul eder. Özellikle kumar oynamanın yaygınlığı, kamu yararına ilişkin önemli bir tartışmayı ortaya koymaktadır. Söz konusu yayının kamu yararına katkıda bulunma kapasitesi olup olmadığını değerlendirirken, Mahkeme bunun siyasi açıdan önemsiz olmadığını gözlemlemektedir. Özellikle, elektronik kumar konusunda partiler arası bir komitenin başkanı olan seçilmiş temsilcinin, kumar karşısındaki tutumu kamunun yararını ilgilendirmektedir³⁷⁵.

Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia v. Greece kararında da görüldüğü üzere siyasetin işin içine dâhil olduğu meselelerin halk tarafından bilinmesi kamunun çıkarına hizmet etmektedir. Bu kararda en dikkat çekici hususlardan birisi kumar gibi kamuyu ilgilendiren bir meselede bir siyasetçinin davranışlarının bilinmesinin doğrudan kamu yararına ilişkin görülmesidir.

Dikkat edilmesi gereken bir başka husus AİHM'nin kişi olarak siyasetçilerin değil; siyasi meselelerin kamu yararını ilgilendirdiğini söylemesidir. Yukarıda değinildiği

³⁷¹Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia v. Greece, Application no: 72562/10, 22/02/2018, § 48.

³⁷²Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia v. Greece, Application no: 72562/10, 22/02/2018, § 49.

³⁷³Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia v. Greece, Application no: 72562/10, 22/02/2018, § 50.

³⁷⁴Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia v. Greece, Application no: 72562/10, 22/02/2018, § 51.

³⁷⁵Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia v. Greece, Application no: 72562/10, 22/02/2018, § 52.

üzere siyasetçilere yapılan eleştiriler sıradan kişilere yapılandan daha farklı değerlendirilse ve siyasetçilerin eleştirilere daha açık olması gerektiği belirtilse de siyasetçilerin de itibar hakkı koruma altındadır ve her davranışları kamu yararıyla ilişkili görülerek halkın ve basın denetimine açılmış değildir. Bu konuda *Standard Verlags GmbH v. Austria (No. 2)* davası örnek gösterilebilir. Bu davada başvuru "Der Standard" gazetesinin sahibi olan limited şirkettir. 2004 yılında gazetede o zamanki Avusturya Cumhurbaşkanı olan Mr. Klestil hakkında karısıyla boşanma aşamasında oldukları ve Cumhurbaşkanı'nın kendisinden 22 yaş küçük eşinin Avusturyalı bir politikacı ve yabancı bir büyükelçi olan iki erkekle son derece yakın olduğu söylentileri hakkında bir makale yayımlandı³⁷⁶. Bunun üzerine çiftin özel hayatın gizliliği haklarının ihlal edildiği iddiasıyla açtıkları dava³⁷⁷ sonucunda başvuru şirket mahkûm edilmiştir³⁷⁸. Bunun üzerine Standard Şirketi AİHM'ye ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiği iddiasıyla dava açmıştır. AİHM önüne gelen davanın ifade özgürlüğü hakkı ile başkalarının itibarının korunması hakkı arasındaki çatışmadan doğduğunu belirtmiştir. Yerel mahkemenin bu hakları dengelemekte başarılı olduğunu belirtmiştir. Gerçekten de söz konusu olan çift kamusal figürlerdir fakat söz konusu makale kamu yararına ilişkin bir tartışmaya katkı sunmamaktadır. AİHM'ye göre bir politikacının sağlığıyla ilgili hususlar kamuyu ilgilendirebilir ancak politikacının evliliğinin durumu veya evlilik dışı ilişkiler gibi iddialar boş dedikodulardır kamuyu ilgilendirmezler. Bu tip dedikodular basının "kamunun gözlemcisi" rolünü yerine getirerek kamusal tartışmalara katkı sunmazlar. Sadece belirli bir grup okuyucunun merakını tatmin etmeye yararlar³⁷⁹. AİHM bu davada olduğu gibi pek çok kararında³⁸⁰:

*"....Başvurucular kamuoyunda tanınır kişiler olsalar dahi, AİHM tek amacı belirli bir grup okuyucunun başvuranın özel hayatının ayrıntıları konusundaki merakını karşılamak olan fotoğraf ve makalelerin yayınlanmasının kamu yararını ilgilendiren tartışmalara katkı sunmayacağı kanaatindedir"*³⁸¹.

³⁷⁶Standard Verlags GmbH v. Austria (no2), Application no: 21277/05, 04/06/2009, § 6.

³⁷⁷Standard Verlags GmbH v. Austria (no2), Application no: 21277/05, 04/06/2009, § 8.

³⁷⁸Standard Verlags GmbH v. Austria (no2), Application no: 21277/05, 04/06/2009, § 9.

³⁷⁹Standard Verlags GmbH v. Austria (no2), Application no: 21277/05, 04/06/2009, § 52.

³⁸⁰Von Hannover v. Germany, Application no: 59320/00, 24/06/2004, § 65. Ayrıca bkz. Couderc and Hachette Filipacchi Associes v. France, Application no: 40454/07, 10/11/2015, § 101. Kurier Zeitungsverlag und Druckerei GmbH v. Austria (no. 2), Application no: 1593/06, 19/06/2012, § 50. Krone Verlag GmbH v. Austria, Application no: 27306/07, 19/06/2012, § 56. MGN Limited v. The United Kingdom, Application no: 39401/04, 18/01/2011, § 143.

³⁸¹İnternet: Von Hannover v. Germany, Application no: 59320/00, 24/06/2004, § 63. Çev. COE Human Rights Trust Fund. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22display%22:%5B%22%22%2C%22languageisocode%22%3A%22tr%22%2C%22itemid%22:%5B%22%22%5D%7D>

4.1.4. Diğer Haller

Yukarıda belirtilen siyasi ve yargılamaya ilişkin konular, kamu yararı tartışmasında AİHM'nin en çok üzerinde durduğu konulardandır ancak bunların dışında da AİHM önüne gelen davalarda nelerin kamu yararına ilişkin sayılacağı konusunda kararlar vermiştir. Örneğin, *Nikowitz and Verlagsgruppe News GMBH v. Austria* davası "Profil" isimli derginin sahibi olan şirket ve bir yazarının kayak yarışı sporcusu Mr. Eberharter'in açtığı dava sonucundan hakaretten dolayı mahkûm edilmesiyle ilgilidir³⁸². Bu olayda dergide çıkan bir makalede, Merman Maier isimli sporcunun sakatlanmasıyla ilgili mizahi bir yazı yazılmıştır. Aynı yazıda Mr. Eberharter'dan da alaycı bir şekilde bahsedilmektedir³⁸³. Şirket ve yazar aldıkları ceza üzerine AİHM'ye ifade özgürlüklerinin ihlal edildiği iddiasıyla dava açmışlardır.³⁸⁴ AİHM makalenin son derece tanınmış bir kayak şampiyonunun sakatlığıyla ilgili olduğuna ve bundan dolayı konunun Avusturya medyasında geniş yer bulduğuna dikkat çekmiştir. Makalenin ironik ve hicivli bir tarzda yazıldığı açıktır bundan dolayı mizahidir³⁸⁵. Bu değerlendirmenin ardından AİHM: "... *Toplumun bir spor yıldızına karşı tutumu gibi kamu yararına ilişkin bir meseleye eleştirel bir katkıda bulunmaya çalışmıştır*"³⁸⁶ ifadesine yer vermiştir. Bu karardan anlıyoruz ki kamuoyunda ilgi çeken bir mesele olan spor konusunda yapılan tartışmalar da kamu yararına ilişkin görülmektedir.

AİHM, *Steel and Morris v. The United Kingdom* kararında büyük ticari şirketlerin eleştirilmesinin de kamu yararına olduğunu belirtmiştir. Bu davada güçlü ticari şirketler hakkında fikir ve bilgilerin özgürce ifade edilebilmesinde kamu yararı olduğu belirtilmiş ve bu tip ifadelerin cezalandırılmasının ifade özgürlüğünün kullanılması üzerinde caydırıcı etki doğurabileceğine dikkat çekilmiştir³⁸⁷.

%22:[%22TUR%22],%22appno%22:[%2240660/08%22,%2260641/08%22],%22documentcollection id2%22:[%22GRANDCHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-140340%22]} E.T: 12/07/2020.

³⁸²Nikowitz and Verlagsgruppe News GMBH v. Austria, Application no: 5266/03, 22/02/2007, § 8.

³⁸³Nikowitz and Verlagsgruppe News GMBH v. Austria, Application no: 5266/03, 22/02/2007, § 6-7.

³⁸⁴Nikowitz and Verlagsgruppe News GMBH v. Austria, Application no: 5266/03, 22/02/2007, § 4.

³⁸⁵Nikowitz and Verlagsgruppe News GMBH v. Austria, Application no: 5266/03, 22/02/2007, § 25.

³⁸⁶Nikowitz and Verlagsgruppe News GMBH v. Austria, Application no: 5266/03, 22/02/2007, § 25.

³⁸⁷Steel and Morris v. The United Kingdom, Application no: 68416/01, 15/02/2005, § 95.

4.2. Bilginin Elde Edilme Yöntemi ve Doğruluğu

4.2.1. Genel Olarak

AİHM somut olayda mevzubahis olan bilginin, belgenin veya fotoğrafın ne şekilde elde edildiğini ve bunların doğruluğunu da değerlendirmektedir. Bu bağlamda, gazetecilerin, kamu yararıyla ilgili konulardaki haberlere tanınan korumadan yararlanabilmeleri için; iyi niyetle, gerçeklere dayanan olgusal temelde hareket etmeleri ve gazetecilik etiğine uygun olarak “güvenilir ve doğru” bilgi sağlamaları gerektiği belirtilmiştir³⁸⁸.

AİHM bilginin elde edilme yönteminde elde edilen bilginin karşı tarafın rızası dahilinde mi yoksa gizlice mi elde edildiği ile daha önce bu bilgilerin basında yer alıp almadığına dikkat etmektedir. Ancak şunu belirtmek gerekir ki “yalnızca bu hususlar değerlendirilir” şeklinde bir ifade yanlış olacaktır. AİHM bazı kararlarında bu hususları değerlendirirken başka kararlarında bu hususlara hiç değinmediği veya bunlarla beraber başka unsurları da beraber değerlendirdiği olmaktadır.

Elde edilen bilgilerin doğruluğu konusunda ise mutlak olarak doğruluk aranmamaktadır. AİHM bu değerlendirmede aslında kişiden sorumluluklarına uygun bir davranış biçimi beklemektedir. Bu noktada yayınlanan bilgiler konusunda gazeteci iyi niyetli ve belli bir özen göstermiş mi yoksa yalan bir bilgiyi artniyetli bir şekilde mi yayınlamış gibi hususlar gündeme gelmektedir. Aynı şekilde yapılan yayın yorumcunun veya gazetecinin bir değer yargısını mı ifade etmektedir yoksa olgusal bir söylem mi değerlendirmesi yapılmaktadır. Bu başlık altında tüm bu kavramlar açıklanarak AİHM'nin kişinin itibarına yönelen bir saldırıda hangi durumlarda ifade özgürlüğü lehine hangi durumlarda itibar lehine yorum yaptığı ortaya konulacaktır.

---

³⁸⁸Axel Springer AG v. Germany, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 93. Magyar Jeti ZRT v. Hungary, Application no: 11257/16, 04/12/2018, § 63. Frisk and Jensen v. Denmark, Application no: 19657/12 05/12/2017, § 73. Novaya Gazeta and Milashina v. Russia, Application no: 45083/06, 03/10/2017, § 57. Arnarson v. Iceland, Application no: 58781/13, 13/06/2017, § 42. Cheltsova v. Russia, Application no: 44294/06, 13/06/2017, § 73. OOO Izdatelskiy Tsentri Kvaritirnyy Ryad v. Russia, Application no: 39748/05, 25/04/2017, § 36. Bedat v. Switzerland, Application no: 56925/08, 29/03/2016, § 58. Haldimann and Others v. Switzerland, Application no: 21830/09, 24/02/2015, § 61.

4.2.2. Bilginin Aleniyeti

AİHM bilginin elde edilme yöntemine ilişkin olarak bu bilginin daha önceden yayınlanmış olup olmadığını incelemektedir. Buna göre daha önceden kamuoyunca bilinen, basında yer almış bilgilere dayalı yapılan açıklamalara ilişkin itibar hakkı daha dar bir korumayla karşılaşacaktır³⁸⁹. Ancak kişinin gizli görüntüleri çekilerek bunlara ilişkin kişinin itibarına zarar veren yayınlar açısından böyle bir korumadan bahsedilemez.

AİHM daha önce ayrıntılarına yer verdiğimiz *Axel Springer AG v. Germany* kararında, oyuncu X'in uyuşturucu bulundurmaktan dolayı yakalanmasına ilişkin haberde bilginin elde edilme yöntemini incelemiştir. Bilginin elde edilme yöntemine ilişkin başvuru şirket, X'in yargılanmasına ilişkin bilgilerin kamuoyuna açıklandıktan sonra kendilerinin bunu haberleştirdiklerini dolayısıyla zaten açık olan bir bilgiyi paylaştıklarını savunmuştur. Buna karşılık hükümet ise belirtilen yayından önce böyle bir açıklamanın olmadığını öne sürmüştür³⁹⁰. Bu olayda her ne kadar taraflar resmi açıklamanın zamanı üzerinde uzlaşmamış olsalar da AİHM'nin kriterleri arasında buna yer vermesi ve bilginin elde edilme yöntemine ilişkin inceleme yapmış olması önemlidir³⁹¹.

Faludy-Kovács v. Hungary davasında başvuru Macaristan'lı ünlü şair György Faludy'nin eşi Ms Katalin Fatime Faludy-Kovacs'tır³⁹². Ünlü şair 2006 yılında öldükten sonra 2008 yılında bir gazetede başvuru hedef alan "Faludy'nin hatırasını ayaklar altına almak. Dul kadın ilgi odağı olmak için her şeyi yapar" başlıklı bir makale yayınlanmıştır. Bunun üzerine başvuru itibarının zedelendiği iddiasıyla dava açmıştır. Yerel Mahkemelerin yargılamalarının sonucunda yayıncının mahkûm edilmemesi üzerine Faludy AİHM'ye başvurmuştur³⁹³. Önüne gelen davada AİHM bilginin elde edilme yöntemine ilişkin bir değerlendirme yapmıştır. AİHM'ye göre başvuru makalede eleştirilen davranışları başvuruyla gönüllü olarak yapılmış bir röportajdan kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla eleştiriye konu meseleler başvuruya rağmen elde edilmiş bilgiler değildir. Bununla beraber gazetecinin yanlış

³⁸⁹Dutertre, (2005), s. 368-369.

³⁹⁰Axel Springer AG v. Germany, Application no: 39954/08, 07/02/2012, § 102.

³⁹¹Axel Springer AG v. Germany, Application no: 39954/08, 07/02/2012, § 103-105.

³⁹²Faludy-Kovács v. Hungary, Application no: 20487/13, 23/01/2018, § 6.

³⁹³Faludy-Kovács v. Hungary, Application no: 20487/13, 23/01/2018, § 7-15.

yorumladığına veya artıynetli davrandığına ilişkin bir kanıt da yoktur³⁹⁴. AİHM diğer bazı unsurları da değerlendirdikten sonra başvurunun itibar hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir³⁹⁵.

AİHM, *Couderc and Hachette Filipacchi Associés v. France* kararında da Monako prensinin fotoğraflarına yer veren bir makaleyle ilgili özel hayatın ihlali bağlamında ceza alan başvurucularla ilgili olarak şu değerlendirmeyi yapmıştır: “*Bayan Coste ile Prensi birlikte gösteren fotoğraflarla ilgili olarak, bu fotoğrafların yayınlanmasının davanın kendine özgü koşullarında özel konuların ortaya çıkmasına sebep olmayacak şekilde, kamuya açık etkinlikler sırasında kamusal alanlarda çekildikleri...*”³⁹⁶. Sonuç olarak Mahkeme bu davada yayıncıların ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

AİHM bir başka kararında ise bir milletvekilinin kumar oynarken gizli kamerayla çekilmiş görüntülerinin yayınlanmasına ilişkin davada bilginin elde edilme yöntemini değerlendirmiştir³⁹⁷. Bu bakımından edinilen bilgilerin illa da yasal olması şartını aramadığını belirtmiştir. Ancak bilginin yasallığı gazetecinin sorumlu davranıp davranmadığının tespitinde göz önüne alınır³⁹⁸. Mevcut olayda yerel kanunlarda gizli kayıt net bir biçimde yasaklanmış değildir. Fakat gizli kayıtların kullanılabilmesi ancak büyük bir kamu yararı ve edinilen bilgilerin kişinin onuruna zarar vermemesi halinde mümkün olur³⁹⁹. AİHM bu noktada çekilen videolar arasında bir ayrıma gidilmesi gerektiğini belirtmiştir. İlk video halka açık, herkesin kayıt yapabileceği alanda olduğu halde diğer iki video ise özel toplantılarda kaydedilmiştir. AİHM özellikle yerel mahkemelerin üç video arasında bir ayırım yapmadan hüküm kurmasını eleştirmiş ve ilk videonun çekildiği koşullar dikkate alındığında ayrı değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir⁴⁰⁰.

---

³⁹⁴Faludy-Kovács v. Hungary, Application no: 20487/13, 23/01/2018, § 36.

³⁹⁵Faludy-Kovács v. Hungary, Application no: 20487/13, 23/01/2018, § 39.

³⁹⁶Couderc and Hachette Filipacchi Associés v. France, Application no. 40454/07, 10.11.2015, § 134. Adalet Bakanlığı çevirisi. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:\[%22001-203752%22\]%7D](https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:[%22001-203752%22]%7D) E.T: 10.07.2020.

³⁹⁷Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia v. Greece, Application no: 72562/10, 22/02/2018, § 5-6.

³⁹⁸Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia v. Greece, Application no: 72562/10, 22/02/2018, § 60.

³⁹⁹Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia v. Greece, Application no: 72562/10, 22/02/2018, § 62.

⁴⁰⁰Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia v. Greece, Application no: 72562/10, 22/02/2018, § 63-69.

4.2.3. Yayınlanan Bilginin Doğruluğuna İlişkin Gerekli Özenin Gösterilmiş Olması

AİHM'nin bilginin elde edilme yöntemi ve doğruluğunu değerlendirirken sıkça yer verdiği belirli kavramlar vardır. Dolayısıyla bu kavramları bilmeden AİHM'nin yaklaşımı anlamak mümkün olmamaktadır. Bu kısımda bu kavramlara değinilecektir.

4.2.3.1. Olgular ve değer yargıları

AİHM kişinin itibarına yönelen saldırıyı değerlendirirken, olgular ve değer yargıları arasında bir ayrıma gitmektedir. Zira kişinin kullandığı ifade eğer bir olguysa bunun doğruluğu veya yanlışlığı ispat edilebilir. Bu sayede hakaret, karalama veya iftiranın doğruluğu tespit edilebilir. Bu tespit de cezalandırmanın orantılılığında dikkate alınır. Ancak eğer kullanılan ifade kullanan kişinin bir değer yargısını ifade ediyorsa bunun doğruluğunu ispat etmenin imkanı yoktur⁴⁰¹. İfadenin niteliği gereği doğruluğunun ispat edilememesi durumunda kişiyi ifadesini ispat edemediği için cezalandırmak doğru olmayacaktır. AİHM *Kaboğlu and Oran v. Turkey* davasında bu konuya şu şekilde dikkat çekmiştir:

“Mahkeme... olgusal ifadeler ile değer yargıları arasında bir ayrım yaptığını hatırlatmaktadır. Olgusal ifadelerin gerçekliği kanıtlanabilirken, değer yargılarının doğruluğu ispat edilmeye elverişli değildir ve bu durumda, yerine getirilmesi imkânsız olan ispat yükümlülüğü, Sözleşme'nin 10. maddesi tarafından korunan hakkın temel unsuru olan düşünce özgürlüğünü ihlal etmektedir⁴⁰²”.

Ancak değer yargısının ispatının mümkün olmaması bu bağlamda kullanılan ifadelerin doğruluğuna dair hiçbir kuralın olmadığı anlamına gelmez. Bu halde müdahalenin orantılılığı değerlendirilirken değer yargısının nasıl bir temele dayandığına bakılmalıdır. Eğer değer yargısı olgusal bir temele dayanıyorsa korumadan yararlanabilecektir. Salt bir karalama amacı güdüyor ise korumadan yararlanamayacaktır⁴⁰³. Bu noktada “iyi niyet” savunması ve “olgusal bir temele dayanma” kavramları incelenmelidir.

⁴⁰¹Tümay, (2015), s. 365.

⁴⁰²İnternet: *Kaboğlu and Oran v. Turkey*, Application no: 1759/08 50766/10 50782/10, 30/10/2018, § 68. Adalet Bakanlığı çevirisi. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-200980%22%7D> E.T: 10.07.2020.

⁴⁰³*Kaboğlu and Oran v. Turkey*, Application no: 1759/08 50766/10 50782/10, 30/10/2018, § 68.

4.2.3.2. Değer yargılarının olgusal bir temele dayanması

Kullanılan ifadenin değer yargısı olduğu tespiti yapıldıktan sonra onu destekleyecek bir olgusal temel olup olmadığına bakılır⁴⁰⁴. Çünkü değer yargıları dahi en azından belirli gerçekliklere dayanmalıdır⁴⁰⁵. Örneğin bir gazetecinin Twitter’da gördüğü bir haberi doğrulatmadan doğrudan yayınlaması halinde olgusal bir temelin yokluğundan bahsedilebilir⁴⁰⁶. AİHM’nin *Kuliś ve Rózycki v. Poland* kararında belirttiği gibi: “*bir açıklamanın değer yargısı oluşturması durumunda, bir müdahalenin orantılılığı, dava konusu ifadenin yeterli olgusal temeli olup olmadığına bağlı olabilir, zira destekleyici herhangi bir olgusal temeli olmayan bir değer yargısı aşırı olabilir*⁴⁰⁷”.

Öte yandan bu olgusal temele dayanma gereğini de çok katı olarak değerlendirmemek gerekir. Örneğin AİHM, *Dyundin ve Kislov v. Russia* kararında bir bölge valisinin politikalarını yıkıcı olmakla eleştiren kişilerin bu eleştirilerinin doğru olarak kabul edilebilmesi için ancak sosyal ve ekonomik kapsamlı bilimsel değerlendirmelere dayandırmaları gerektiği yönündeki yerel mahkemenin yaklaşımını aşırı bulmuştur⁴⁰⁸. Başvurucu eğer ilk bakışta haklı görülecek ölçüde bir gerçekliğe dayanıyorsa, artık bunun aksinin ispatını hükümetin yapması gerekir. Yani ispat yükü karşı tarafa geçer⁴⁰⁹.

Thorgeir Thorgeirson v. Iceland davasında, polis teşkilatının kötü muamelelerine ilişkin içinde ağır ithamlar olan iki makale yazan başvurucuya yönelik verilen mahkûmiyet kararı sonrası dava AİHM’nin önüne taşınmıştır⁴¹⁰. AİHM bu davada, makalede yer verilen hususların yeterli olgusal temelden yoksun olduğu yönündeki iddiada bulunan hükümet⁴¹¹ tarafına katılmamıştır. AİHM her ne kadar makalede geçen ithamların belirli hikaye ve dedikodulara dayandığını kabul etse de bunların gazetecinin kendi görüşleri olmadığına dikkat çekmiş ve bu yöndeki belirli tanıklıklara

⁴⁰⁴Harris ve diğerleri, (2018), s. 675.

⁴⁰⁵Şimşek, C. (2017). İfade Özgürlüğü Kapsamında Medyanın Özen Gösterme Yükümlülüğü. *İfade Özgürlüğü Üzerine Makaleler* (s. 51-86). Ankara: Türk Yargısının İfade Özgürlüğü Konusunda Kapasitesinin Güçlendirilmesi AB-AK Ortak Projesi, s. 66.

⁴⁰⁶Arden, L. (2012). Medyanın Özel Alana Müdahalesi ve İnsan Hakları: Denge Gözetmek. *İfade Özgürlüğü* (s. 65-80). Ankara: Türk Yargısının İfade Özgürlüğü Konusunda Kapasitesinin Güçlendirilmesi AB-AK Ortak Projesi, 75.

⁴⁰⁷Bychawska-Siniarska, (2018), s. 89.

⁴⁰⁸Harris ve diğerleri, (2018), s. 676.

⁴⁰⁹Harris ve diğerleri, (2018), s. 676.

⁴¹⁰Thorgeir Thorgeirson v. Iceland, Application no: 13778/88, 25/06/1992, § 7-28.

⁴¹¹Thorgeir Thorgeirson v. Iceland, Application no: 13778/88, 25/06/1992, § 62.

dayandığını belirtmiştir. Başvurucu başkalarının polisin zalimce muamelesine yönelik iddialarını dile getirmiştir. Bu noktada başvurucunun dile getirdiği iddiaları ispatlamasını istemek imkansız olmasa bile makul olmayan bir görev olacaktır⁴¹². Görüldüğü üzere bu davada AİHM bir gazetecinin ileri sürdüğü iddiaları çeşitli tanıklara dayandırmasını yeterli bir olgusal temel olarak kabul etmiştir.

4.2.3.3. İyi niyetle hareket etme

AİHM ifade özgürlüğünün kullanım biçimlerinden birisi olan basın özgürlüğü ile kişinin itibarının çatışması halinde genelde basına ayrıcalıklı bir konum atfetmektedir. Ancak AİHM basının ödev ve sorumluluklarına sık sık gönderme yapmakta ve basın özgürlüğünün de sınırının gazetecilerin doğru olgusal temele dayanan ve iyi niyetle, güvenilir bilgiler vermelerine bağlı olduğunu belirtmektedir⁴¹³.

AİHM'nin *Feldek v. Slovakia* kararı başvurucunun gazetede yayınlanan “Slovakya İçin Daha İyi Bir Resim – Faşist Geçmişli Bakan Olmadan” yazısı dolayısıyla para cezasına mahkûm edilmesi ile ilgilidir⁴¹⁴. Bu olayda başvurucu yazısında eski Kültür Bakanı olan Dušan Slobodník'in 1944'teki Almanlarla ilişkilerine dikkat çekerek bakana ağır eleştiriler yöneltmiş ve onun geçmişte faşist olduğunu, bakanlıktan istifade etmesi gerektiğine ilişkin bir yazı yazmıştır⁴¹⁵. Bunun üzerine Bay Slobodnik itibarının zedelendiği dolayısıyla dava açmıştır⁴¹⁶. Yapılan yargılama sonucunda mahkûm edilen başvurucu AİHM'ye ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasıyla dava açmıştır. Başvurucu AİHM'ye yaptığı savunmada yaptığı değerlendirmeleri Slobodnik'in kendi otobiyografi kitabında yer alan olaylar ve bilgiler sebebiyle yaptığını belirtmiştir. Kamuya mal olmuş kişilerin geçmişi hakkında da kamuoyunun bilgi sahibi olma hakkı olduğu için bir görevi yerine getirdiğini belirtmiştir. Yine başvurucuya göre kendisi “faşist geçmiş” ifadesini yaygın olarak bilinen gerçeklere dayanarak yapmıştır ve bu bağlamda kötü niyetli hareket ettiği söylenemez. Ayrıca

---

⁴¹²Thorgeir Thorgeirson v. Iceland, Application no: 13778/88, 25/06/1992, § 65.

⁴¹³Harris ve diğerleri, (2018), s. 669..

⁴¹⁴Feldek v. Slovakia, Application no: 29032/95, 12/07/2001.

⁴¹⁵Feldek v. Slovakia, Application no: 29032/95, 12/07/2001, § 11.

⁴¹⁶Feldek v. Slovakia, Application no: 29032/95, 12/07/2001, § 15.

iddia edilen şey doğru olmasa dahi kişilerin makul bir yanılma payı vardır ve bu durum da iyi niyeti ortadan kaldırmaz⁴¹⁷.

Bay Slobodnik'e göre ise başvuru 1992 seçiminde siyasi olarak kendisinden farklı düşündüğü için gerçekleri çarpıtmıştır. Kitap ilk çıktığında başvuru "Nazik ve affedici bir Hristiyan tarafından yazılmıştır" yorumu yaptığını hatırlatmış ve bir yıl sonra ise "faşist geçmiş" ifadesinde bu kitaba dayandığını söylemesi iyi niyetli olmadığını göstermektedir⁴¹⁸.

AİHM ise kullanılan ifadenin bir olgu değil değer yargısı olduğunu belirtmiş ve yapılan tartışmanın siyasi bir bağlamda olduğuna dikkat çekmiştir. Siyasi tartışmalar ülkenin demokrasinin gelişimi için hayati önem taşımaktadır. Bu bağlamda yapılan eleştiriler çok sert olsa dahi olgusal bir temelden mahrum değildir. Dolayısıyla başvuru da vatandaşı olduğu yeni kurulan Slovakya devletinde demokrasinin gelişimini korumak amacı dışında ve iyi niyete aykırı olarak davrandığına ilişkin hiçbir dayanak yoktur⁴¹⁹.

4.3. İfadenin İçeriği, Şekli ve Etkileri

4.3.1. İfadenin İçeriği ve Şekli

AİHM'ye göre ifadenin şekli de ifadenin içeriğiyle beraber ifade özgürlüğünün koruma alanından yararlanır⁴²⁰. İfade özgürlüğünün koruma alanına baktığımız zaman, yapılan yayının belirli bir seviyeye kadar abartı içermesine ve hatta provokatif olmasına izin verdiğini söyleyebiliriz⁴²¹. Ancak kabul edilebilir abartının da sınırı vardır. Örneğin gerçeklerin bilerek çarpıtılması bu kapsamda görülmez⁴²². Ayrıca ağır

⁴¹⁷Feldek v. Slovakia, Application no: 29032/95, 12/07/2001, § 61-63.

⁴¹⁸Feldek v. Slovakia, Application no: 29032/95, 12/07/2001, § 70.

⁴¹⁹Feldek v. Slovakia, Application no: 29032/95, 12/07/2001, § 83-84.

⁴²⁰Tuşalp v. Turkey, Application no: 32131/08 41617/08, 21/02/2012, § 48.

⁴²¹Editorial board of Grivna Newspaper v. Ukraine, Application no: 41214/08 49440/08, 16/04/2019, § 85. Do Carmo De Portugal E Castro Câmara v. Portugal, Application no: 53139/11, 04/10/2016, § 43. Kaboğlu and Oran v. Turkey, Application no: 1759/08 50766/10 50782/10, 30/10/2018, § 66. Paraskevopoulos v. Greece, Application no: 64184/11, 28/06/2018, § 41. Mac Tv S.R.O. v. Slovakia, Application no: 13466/12, 28/11/2017, § 49. Redaktsiya Gazety Zemlyaki v. Russia, Application no: 16224/05, 21/11/2017, § 36. Oster, (2019), s. 78.

⁴²²Verlagsgruppe Droemer Knaur GmbH & Co. KG v. Germany, Application no: 35030/13, 19/10/2017, § 54. Tümay, M. (2015). Kişilik Hakları ve Basın Hürriyeti Çatışmasında İfade Hürriyeti Dengesi. *Anayasa Yargısı Dergisi*, 32, s. 363.

eleştiri içeren ifadeler⁴²³ ve hiciv niteliğindeki ifadeler de korumanın kapsamındadır⁴²⁴. Saldırgan ifadeler belirli şartlar altında ifade özgürlüğü kapsamının dışında bırakılır; ancak bu ifade türü ile kaba ifadeleri de birbirinden ayırmak gerekir. AİHM, *Tuşalp v. Turkey* kararında bu ayrıma ilişkin şu değerlendirmeyi yapmıştır:

“Mahkeme örneğin, saldırgan ifadenin tek niyetinin hakaret etmek olması gibi durumlarda, ifade kontrolsüz aşışılama ile sınırlıysa, ifade özgürlüğü kapsamından çıkacağı eklemek istemektedir; fakat kaba ifadeler biçimsel amaçlarla da kullanılabilceğı için tek başına saldırgan bir ifade olarak değerlendirilemez⁴²⁵”.

Daha önce belirttiğimiz gibi ifadenin içeriğıyle birlikte ifadenin biçimi veya şekli de koruma altındadır⁴²⁶. Bu konuda AİHM'nin *Mengi v. Turkey* kararı örnek verilebilir. Bu davada başvuru gazete yazarı, “Takıntılı profesör” ve “Kurtulamıyorsan keyfini çıkar” başlıklı iki makale yazarak iki hukuk profesörünün TCK'ya ilişkin görüşlerini eleştirmiştir. Bunun sonucunda kişilik haklarının ihlal edildiğı iddiasıyla her iki profesör de başvurucuyu ayrı ayrı dava etmişlerdir. Bu olayda yerel mahkeme, ifade özgürlüğü ile itibarın korunması hakkı arasında bir denge gözetirken itibar lehine karar vermiştir:

“Başvuranın ‘Takıntılı Profesör’ başlıklı ilk yazısı anlamında yerel mahkemeler, davacının itibarını koruma yönündeki kişisel çıkarlarının, başvuranın ifade özgürlüğü hakkına ağır bastığını tespit etmiştir. Bu bağlamda, yazıda yer alan yorumların, diğer hususların yanı sıra, kabul edilebilir eleştiri sınırlarını aştığını ve davacının kişilik haklarına saldırı niteliğinde olduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda asliye hukuk mahkemesi, yazıdaki belirli pasajların davacıyı, takıntılı, gerici ve kadınlara ayrımcılık uygulayan ve kadınlarla konuşmayan bağınaz bir kişi olarak nitelendirdiğine ve dolayısıyla davacıya hakaret niteliğinde olduğuna karar vermiştir. Başvuranın ‘Kurtulamıyorsan, keyfini çıkar’ başlıklı ikinci yazısı ile ilgili olarak ise yerel mahkemeler, yazıda yer alan görüşlerin, kabul edilebilir eleştiri sınırlarını aştığını tespit etmiştir. Bu bağlamda asliye hukuk mahkemesi, söz konusu yazı ile davacının akıldan yoksun, sağlıksız kafalı ve psikolojik tedaviye ihtiyacı olduğunun ve davacının profesör olmaya uygun olmadığını ima edildiğine karar vermiştir⁴²⁷”.

⁴²³Thorgeir Thorgeirson v. Iceland, Application no: 13778/88, 25/06/1992, § 67. Lyashko v. Ukraine, Application no: 21040/02, 10/08/2006, § 56.

⁴²⁴Tuşalp v. Turkey, Application no: 32131/08 41617/08, 21/02/2012, § 48.

⁴²⁵İnternet: Tuşalp v. Turkey, Application no: 32131/08 41617/08, 21/02/2012, § 48. Adalet Bakanlığı çevirisi. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-120445%22%5D%7D> E.T: 10.07.2020.

⁴²⁶Uj v. Hungary, Application no: 23954/10, 19/07/2011, § 20.

⁴²⁷İnternet: Mengi v. Turkey, Application no: 13471/05 38787/07, 27/11/2012, § 56. Adalet Bakanlığı çevirisi. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-120445%22%5D%7D> E.T: 10.07.2020.

Her iki davada da mahkûm olan yazar ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiği iddiasıyla AİHM'ye başvurmuştur. AİHM konumuzla ilgili olan yazının şekline ilişkin olarak yazarın kendi siyasi görüşü ve perspektifinden çok da ciddi olmayan bir üslupla yazıldığını kaydeder. Ancak yerel mahkemeler yazılarda kullanılan ifadeleri doğrudan almışlar ve ifadeleri kendi bağlamları içerisinde değerlendirmemişlerdir:

“... kaba ifadelerin kullanılması kendi başına, saldırgan bir ifadenin değerlendirilmesi için karar verici nitelikte olamaz, çünkü bu kullanım yalnızca üslup amacına da hizmet edebilir. AİHM'e göre üslup, bir ifade biçimi olarak iletişimin bir parçasını teşkil eder ve bu nedenle, ifadenin içeriği ile birlikte teminat altına alınır⁴²⁸”.

Anılan sebeplerle AİHM bu davada ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir.

AİHM daha önce ele aldığımız *Axel Springer AG v. Germany* davasında yayının içeriği, şekli ve etkileri üzerinde değerlendirme yaparken; bu olayla yayının kişinin özel hayatına ilişkin ayrıntılar içermediğini yalnızca tutuklanmasına ilişkin durumu ortaya koyduğuna dikkat çekmiştir. Yayın aşağılayıcı veya asılsız iddialar içermiyordu. Bununla beraber hükümet bu yayınların X üzerinde ciddi olumsuz etkileri olduğunu da kanıtlayamamıştır⁴²⁹. Bu sebeplerle başvuruçunun ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir⁴³⁰.

Kullanılan ifade ya da fotoğrafın yayınlanma tarzı ile itibarı zedelenen kişinin nasıl gösterildiği (temsil edildiği) de ifadenin içeriği ve şeklinde dikkate alınması gereken hususlardır⁴³¹. Bu konuda *Wirtschafts-Trend Zeitschriften-Verlagsgesellschaft M.B.H. v. Austria (no. 3)* davası örnek olarak gösterilebilir. Bu davada başvuruçucu “Profil” dergisinin yayıncısı ve sahibidir⁴³². 15/06/1998 yılında başvuruçucu şirket milletvekili Bay R. Ve sevgilisi Bayan G. Hakkında “kaçış günlükleri” adında bir makale yayınlamıştır. Bu makalede Bay R. Ve Bayan G. Ünlü soyguncu çift “Bonnie and Clyde”a benzetilmiştir⁴³³. Bunun üzerine Bayan G. Başvuruçucu şirket aleyhine hakaret

⁴²⁸Internet: Mengi v. Turkey, Application no: 13471/05 38787/07, 27/11/2012, § 58. Adalet Bakanlığı çevirisi. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-120445%22%5D%7D> E.T: 10.07.2020.

⁴²⁹Axel Springer AG v. Germany, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 108.

⁴³⁰Axel Springer AG v. Germany, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 111.

⁴³¹Axel Springer AG v. Germany, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 94. Von Hannover v. Germany (no. 2), Application no: 40660/08 60641/08, 07/02/2012, § 112.

⁴³²Wirtschafts-Trend Zeitschriften-verlagsgesellschaft M.B.H. v. Austria (no. 3), Application no: 66298/01/01 15653/02, 13/12/2005, § 9.

⁴³³Wirtschafts-Trend Zeitschriften-verlagsgesellschaft M.B.H. v. Austria (no. 3), Application no: 66298/01/01 15653/02, 13/12/2005, § 10,11.

davası açmıştır ve yerel mahkemede başvurucu şirket mahkûm edilmiştir. Daha sonra Başvurucu ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiği iddiasıyla AİHM'ye başvurmuştur. AİHM önüne gelen davada Bayan G.'nin kamu yararı açısından son derece büyük bir olay olan milletvekilinin dolandırıcılıkla suçlanması ve kaçması olayında onunla hareket ederek kamu ilgisini üzerine çektiğini belirtmiş ve bu sebeple Bayan G.'nin kamu ilgisine katlanması gerektiğini söylemiştir⁴³⁴. AİHM'ye göre Bay R. ve Bayan G.'yi beraber gösteren fotoğrafların hemen altında veya bu fotoğrafla bağlantılı bir şekilde Bonnie and Clyde yakıştırması yapılmamıştır. Bunun yerine bu ifade arka sayfalarda makalenin içerisinde bir bağlamda yer almıştır. Makale esas olarak Bay R.'nin ülke dışına kaçmasına odaklanıyordu. Bayan G.'yi doğrudan suçlu olarak adlandırmıyordu yalnızca kaçan bir çift olarak Bonnie ve Clyde ile benzerlik kuruyordu. Dolayısıyla hükümetin iddiası olan makalenin Bayan G.'yi suçlu göstererek halkı yanılttığı iddiasını kabul etmemiştir. Sonuç olarak başvurunun ifade özgürlüğü hakkı ihlal edilmiştir⁴³⁵.

Başka bir dava ise AİHM yeni doğan çocuklarının kendilerinden izin alınmadan hastanede fotoğrafının çekilmesine dair karara ilişkindir⁴³⁶. Bu davada AİHM, başvurunun çocuğunun fotoğrafında aşağılayıcı veya kişilik haklarını ihlal edici bir nitelik bulunmadığını belirtmiştir. Ancak yine de bu olay bağlamında önemli olan fotoğrafların içeriğinin rahatsız edici olması veya olmaması değil fotoğrafçının ebeveynlerin rızası dışında böyle bir eylemi gerçekleştirmesidir⁴³⁷.

---

⁴³⁴Wirtschafts-Trend Zeitschriften-verlagsgesellschaft M.B.H. v. Austria (no. 3), Application no: 66298/01/01 15653/02, 13/12/2005, § 47.

⁴³⁵Wirtschafts-Trend Zeitschriften-verlagsgesellschaft M.B.H. v. Austria (no. 3), Application no: 66298/01/01 15653/02, 13/12/2005, § 39-48.

⁴³⁶Reklos and Davourlis v. Greece, Application no: 1234/05, 15/01/2009, § 6-7.

⁴³⁷Reklos and Davourlis v. Greece, Application no: 1234/05, 15/01/2009, § 42.

İfadenin ne kadar yaygınlık kazandığı da AİHM'nin dikkat ettiği konulardandır. Yapılan yayının ulusal mı yoksa yerel bir mecrada mı yayımlandığı veya yayının bulunduğu mecranın geniş bir yayılım ağına sahip olması bu bağlamda değerlendirilebilir⁴³⁸. *Karhuvaara ve Iltalehti v. Finland* davasında başvuruçular Iltalehti isimli gazetenin sahibi olan şirket ve bu gazetenin genel yayın yönetmenidir. Gazetede yayımlanan makalede Bay A. ile ilgili bir polis memuruna saldırı da dahil olmak üzere asayiş ihlal edici davranışları gündeme getirilmiştir. Bu makalede Bay A.'nın eşi olan Bayan A.'nın parlamento üyesi olduğuna vurgu yapılmıştır⁴³⁹. Bunun üzerine Bayan A. başvuruçulara hakaret ve özel hayatın gizliliği davası açmıştır⁴⁴⁰. Suçlu bulunan başvuruçular bu davayı ifade özgürlüğü hakları ihlal edildiği iddiasıyla AİHM'ye taşımışlardır. AİHM'nin ihlal verdiği bu kararda çalışmamız için önemli olan yapılan yayının yaygınlığının hakkın ihlalinin derecesine etki edeceğini belirtmesidir. Bu olayın daha önce yerel basın tarafından ele alınması ve Bayan A.'ya yönelik bir televizyon programında politik hiciv yapılmış olmasına rağmen AİHM yerel mahkemelerin, ulusal düzeyde yayın yapan Iltalehti'nin, yerel yayın yapan mecralara göre kişinin özel hayatının bir parçası olan gizlilik hakkına çok daha fazla etki edebileceğini belirtmiştir. Ancak yine de bu olayda başvuruçuların mahkûm edilmesi için yeterli değildir⁴⁴¹.

4.3.2. İfadenin Etkileri

AİHM kişinin itibarına yönelik saldırılarda kişinin bundan nasıl etkilendiğini de değerlendirmektedir. Yani kişinin itibarını ciddi şekilde yıpratın ve kişinin profesyonel veya özel hayatına olumsuz etkileri olan bir saldırıyla; etki değeri son derece küçük olduğu için kişiye herhangi bir zarar vermeyen saldırıları farklı değerlendirmektedir.

AİHM'nin *Tuşalp v. Turkey* kararında başvuruçular günlük gazete yazarıdır⁴⁴². Başvuruçular 24/12/2005 tarihinde yayınladığı "istikrar" başlıklı yazısında hükümet

---

⁴³⁸Axel Springer AG v. Germany, Application no. 39954/08, 07/02/2012, § 94. Von Hannover v. Germany (no. 2), Application no: 40660/08 60641/08, 07/02/2012, § 112. *Karhuvaara and Iltalehti v. Finland*, Application no: 53678/00, 16/11/2004, § 47. *Gourguénidzé and Géorgie*, Application no: 71678/01, 17/10/2006, § 55.

⁴³⁹*Karhuvaara and Iltalehti v. Finland*, Application no: 53678/00, 16/11/2004, § 7-8.

⁴⁴⁰*Karhuvaara and Iltalehti v. Finland*, Application no: 53678/00, 16/11/2004, § 10.

⁴⁴¹*Karhuvaara and Iltalehti v. Finland*, Application no: 53678/00, 16/11/2004, § 47.

⁴⁴²*Tuşalp v. Turkey*, Application no: 32131/08 41617/08, 21/02/2012, § 4.

üyelerine sert eleştiriler yöneltmiştir⁴⁴³. İlerleyen tarihlerde “Geçmiş olsun” başlıklı bir yazı daha yazarak bu eleştirilerini sürdürmüştür⁴⁴⁴. O dönemki Başbakan bu yazıya ilişkin, kişisel haklarına saldırı olduğu gerekçesiyle dava açmıştır. Nihayetinde başvuru mahkûm edilmiş ve ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle AİHM’ye başvurmuştur. AİHM ifadelerin şekline ilişkin sert ve hiciv niteliği taşıdığını kabul etmiştir. Ancak yerel mahkemelerin biçim ve içerik açısından gerekli incelemeyi yapmadığına dikkat çekmiştir⁴⁴⁵. Konumuz bağlamında önemli olan yazının etkilerine ilişkin ise şu değerlendirme yapılmıştır:

“..... Mahkeme söz konusu makalelerdeki çeşitli sert ifadelerin, özellikle yerel mahkemeler tarafından vurgulananların, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’a karşı saldırı niteliği taşımadığı kanısındadır. Bunlara ilaveten, Mahkeme dava dosyasında makalelerin Sayın Recep Tayyip Erdoğan’ın siyasi kariyeri, mesleği veya özel yaşamına etkide bulunduğunu iddia edecek hiçbir şey olmadığını gözlemlemiştir⁴⁴⁶”.

Bu sebeplerle itibar hakkının korunması için ifade özgürlüğüne getirilen sınırlandırmaların orantısız olduğu belirtilmiş ve başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

AİHM, *Rodina v. Latvia* davasında ise başvuru hakkının yapılan yayınlardan olumsuz yönde etkilendiği tespitini yapmış ve Sözleşme’nin 8. maddesi bakımında ihlal kararı vermiştir. Bu davada başvuru uzun yıllardır doktorluk mesleğini yapan Letonya’lı Bayan Rodina’dır⁴⁴⁷. 2005 yılında Čas isimli gazetede “Aile Draması” başlıklı bir yazı kaleme alınmış ve bu yazıda 76 yaşındaki bir kadının evlatları tarafından bakılmadığına değinilmiştir⁴⁴⁸. Ayrıca doktor olan büyük kızının annesinin psikiyatri kliniğine yatmasının ardından annesine ait daireyi sattığını, ancak annesinin iyileşmeye başlamasından sonra ona destek olmadığını iddia etmiştir. Yazıda bahsedilen büyük kız başvuru hakkının ihlal edilmiş, başvuru hakkının adı makalede açıkça yazılmamıştır. Ancak makaleye eklenen aile fotoğrafında Bayan Rodina’nın da resmi vardır ve ayrıca başvuru hakkının mesleği gibi bazı başka bilgiler de verilmiştir⁴⁴⁹. Aynı yıl başvuru özel hayatın gizliliğinin ve itibar hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yayıncıya dava

⁴⁴³Tuşalp v. Turkey, Application no: 32131/08 41617/08, 21/02/2012, § 5.

⁴⁴⁴Tuşalp v. Turkey, Application no: 32131/08 41617/08, 21/02/2012, § 17.

⁴⁴⁵Tuşalp v. Turkey, Application no: 32131/08 41617/08, 21/02/2012, § 48.

⁴⁴⁶İnternet: Tuşalp v. Turkey, Application no: 32131/08 41617/08, 21/02/2012, § 49. Adalet Bakanlığı çevirisi. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-120445%22%5D%7D> E.T: 10.07.2020.

⁴⁴⁷Rodina v. Latvia, Application no: 48534/10 19532/15, 14/05/2020, § 1.

⁴⁴⁸Rodina v. Latvia, Application no: 48534/10 19532/15, 14/05/2020, § 5-6.

⁴⁴⁹Rodina v. Latvia, Application no: 48534/10 19532/15, 14/05/2020, § 6-11.

açmıştır. Başvurucu yerel mahkemelerden sonuç alamayınca AİHM'ye başvurmuştur. Başvurucu yayının etkisi bağlamında, makalenin yayınlanmasından sonra aile yakınları ve iş arkadaşlarından pek çok olumsuz yorum aldığını belirtmiştir⁴⁵⁰. Hükümete göre ise başvurucu yapılan yayınların kendisi üzerinde oluşturduğu olumsuz etkileri ispat edememiştir⁴⁵¹. Mahkeme bu davada başvurucuyu haklı bulmuş ve başvurucunun bu yayın sebebiyle olumsuz yönde etkilendiği iddiasını tatmin edici bulmuştur⁴⁵².

---

⁴⁵⁰Rodina v. Latvia, Application no: 48534/10 19532/15, 14/05/2020, § 91.

⁴⁵¹Rodina v. Latvia, Application no: 48534/10 19532/15, 14/05/2020, § 100.

⁴⁵²Rodina v. Latvia, Application no: 48534/10 19532/15, 14/05/2020, § 125.

5. SONUÇ

İfade özgürlüğü hakkının olmadığı bir toplumun demokratik bir toplum olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Bu derece önemli bir hakkın karşısına onunla eşit değerde korunması gereken kişinin itibarı hakkı çıktığı zaman mahkemelerin nasıl bir yol izlemesi gerektiği son derece önemli ve bir o kadar da içinden çıkılması zor bir sorundur. Çalışmamız, bu soruna, AİHM perspektifinden nasıl bir cevap verildiğine odaklanarak doktrine ve uygulamaya katkı sunmayı amaçlamıştır.

İtibarın korunması, ifade özgürlüğüne getirilen meşru sınırlandırma sebeplerinden birisidir. Ancak itibar hakkı da özel ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında korunmaktadır. Bu durumda AİHM'nin önüne gelen davalarda sıklıkla bu iki hak arasında bir tercih yapması gerektiğini görmek mümkündür. Fakat bu iki hak da eşit derecede korunan haklardır. Bu sebeple AİHM karşı karşıya gelen bu haklar arasında adil bir denge kurmak için belirli kriterler geliştirmiştir.

AİHM'nin ifade özgürlüğü ve itibarın korunması arasındaki adil dengenin sağlanması için ilk olarak *Axel Springer AG v. Germany* kararındaki ortaya koyduğu ilkeler sonuç bulguları açısından önem arz etmektedir. Bu kriterler şunlardır:

- Kamuoyunu ilgilendiren genel yarara ilişkin bir tartışmaya sağladığı katkı
- Hedef alınan kişinin tanınmışlık düzeyi ve aktarılan konu
- Hedef alınan kişinin yayından önceki davranışları
- Bilginin elde edilme yöntemi ve doğruluğu
- Yayının içeriği, şekli ve etkileri
- Uygulanan yaptırımın ağırlığı

AİHM'nin üzerinde en fazla durduğu kriter ifade özgürlüğü kullanımının kamu yararına ilişkin olup olmadığı hususudur. Eğer kullanılan ifade kamu yararına bir katkı sunmaktaysa prensip olarak ifade özgürlüğünün koruma alanı itibarın koruma alanından daha geniştir. Bu kriterle ilgili daha da ileri giderek aslında bu kriterin tüm kriterleri kuşatan bir nitelik taşıdığı iddia edilebilir. Çünkü örneğin bir başka kriter olan kişinin tanınmışlık düzeyi değerlendirilirken kişilerin mesleklerine veya toplumdaki tanınırlıklarına ilişkin değerlendirmelerin temel sebebi, bu kişilerin itibarına yönelik saldırının toplumun geneli için bir fayda sağlayıp sağlamadığını tespit etmektir. Siyasetçi veya kamu görevlisine yönelik ifade özgürlüğünün geniş

yorumlanma sebebi bu kişilerin korkusuzca eleştirilebilmesinin demokratik toplumun oluşması açısından fayda sağlayarak kamu yararına hizmet etmesidir. Kamuoyunu ilgilendiren konulardaki tartışmaya katkı sunulması konusundaki eleştiriye açık olan husus hangi konularda kamu yararının bulunduğu dair belirliliğin olmamasıdır. Yine de çalışmamızda AİHM'nin çeşitli kararlarından yola çıkarak bir kapsam belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda siyasi konuların, işlenen suçların, ünlü kişilerin, sporun ve performans sanatçılarının, devam eden yargılama süreçlerinin, ülke ekonomisiyle ilgili meselelerin, söz konusu olduğu hallerin kamuoyunu ilgilendiren konular olduğu tespiti yapılmıştır.

Kişilerin itibarlarına yönelik maruz kaldıkları saldırılarda dikkate alınan başka bir husus da bu kişilerin önceki davranışlarıdır. Bu kriterin kullanılan ifadenin hakaret olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğinin belirlenmesinde çok önemli bir işlev üstlendiği söylenebilir. Her olayın özelinde yapılacak değerlendirmeler bu kriter sayesinde daha kolay değerlendirilebilir olmaktadır. Çünkü mizahla hakaretin birbirinden ayırt edilmesi kimi zaman çok güç olabilmekteyken; bu noktada kişilerin önceki davranışlarına referans veren mizahi eleştiriler anlam kazanmaktadır. Örneğin “defol git, gerizekalı” ifadesi normalde hakaret olarak değerlendirilebilecekken, kişinin önceden başka birisine kullandığı bu ifadenin mizahi bir şekilde hatırlatılması anlamını taşıdığı zaman ifade özgürlüğü bağlamında değerlendirilebilmektedir. Benzer şekilde toplum tarafından tanınmak ve ilgi görmek isteyen birisinin sıradan bir kişiye nazaran olumlu eleştirilerin yanında olumsuz eleştirilere de daha fazla maruz kalması hayatın olağan akışı gereği doğal karşılanmalıdır. İşte Mahkeme bu noktada devreye girerek sahne ışıklarının sürekli üzerinde olmasını isteyen bir kişinin sıradan bir kişiye göre eleştiriye daha fazla açık olması gerektiğini belirtmekte ve ifade özgürlüğü ile itibar arasındaki dengede, adil bir denge için ifade özgürlüğü lehine daha geniş bir koruma alanına izin vermektedir.

İfade özgürlüğünü kullanırken kullanılan bilgilerin elde edilme yöntemi ve bu bilgilerin güvenilir olup olmadığı da kişinin itibarına yönelen saldırıda dikkate alınması gereken bir kriterdir. Kolayca erişilebilen, aleni bilgiler ile kişinin rızası alınmadan gizlice yapılan bir kayıttın yayınlanması ifade özgürlüğünün koruma kapsamı bakımından eşit görülmemektedir. Ayrıca bilginin elde edilme yöntemiyle birlikte bu bilginin doğru olup olmaması da değerlendirilmelidir. Ancak basın yayın

organlarından yalnızca kesin olarak doğru olduklarını bildikleri şeyleri ifade etmelerini beklemek demokratik toplumdaki özgür tartışma ortamını kısırlaştırıcı etki doğurabilir. Bu sebeple Mahkeme elde edilen bilgilerin iyi niyetli olarak ve belirli olgusal temellere dayanmak şartıyla gerçekliğinden şüphe duyulsa bile yayınlanabileceğini ifade özgürlüğü bağlamında güvence altına almıştır. Bu sayede kişinin itibarını zedeleyen ifadelerin sonradan doğru olmadığı anlaşılrsa bile yine de ceza gerektirmeyeceği bir alan açılmıştır. Bu kriter sayesinde kullanılan ifadeler yanlış dahi olsa belirli şartlar altında kişiler ceza almaktan kurtulabilmekte ve bu sebeple kişiler otosansüre daha az yönelmektedir. Bu durumun ise demokratik toplumun olmazsa olmazı olan özgür tartışma ortamına katkısı büyüktür.

AİHM kullanılan ifadelerin ne kadar yaygınlık kazandığına, kişilerin nasıl temsil edildiklerine ve bunların sonucunda kullanılan ifadelerin kişinin itibarı üzerinde meydana getirdiği etkiyi de incelemektedir. Bu bağlamda Mahkemeye göre bir internet bloğunun yorum kısmına yazılan ve dikkat çekmeyecek bir ifadeyle ulusal bazda yayın yapan bir gazetede yayınlanan ifade eşit görülemez. Gerçekten de bu iki durumun kişinin itibarı üzerinde oluşturacağı etkinin farklı olacağı açıktır ve bu kriterin varlığı adil dengenin sağlanmasına kritik bir katkı sunmaktadır.

Çalışmamızda son olarak başkalarının itibarını zedeleyen kişilere uygulanan yaptırımlar ele alınmıştır. Mahkemenin konu ifade özgürlüğü olduğu zaman hürriyeti bağlayıcı cezalara hükmedilmesini son çare olarak gördüğü tespitini yapabiliriz. Bunun yanında hükmedilen para cezalarına ilişkin de Mahkeme her olay ve kişiyi ayrı olarak değerlendirmektedir. Kişilerin statülerine, yaptıkları görevlere ve malvarlıkları ile aylık gelirleri gözönünde bulundurularak bir kişi için makul görülebilecek bir para cezası başka bir başvurucu için fazla bulunarak ihlal verilebilmektedir. Bununla birlikte bazen yalnızca sembolik bir cezanın verilmesi dahi ihlal sebebi olabilmektedir. Çünkü daha önce de ifade ettiğimiz gibi AİHM demokratik toplum ve özgür tartışma ortamına büyük önem atfetmektedir. Bu noktada kişilerin hiç ceza almadan uzun süre yargılama işlemleriyle uğraşmak durumunda kalması veya sembolik bir ceza alması dahi kişinin ileride otosansüre başvurmasına yol açabilecektir. Mahkeme bu durumun kişinin ifade özgürlüğünün kullanımını açısından caydırıcı bir etki doğurabileceğinin üzerinde önemle durmaktadır. Gerçekten de toplumda ifade özgürlüğünü engellemenin önemli bir yolu kişileri özgürce düşündüklerini ifade ettikleri takdirde

ceza ile karşılaşacakları konusunda en azından bir şüpheye sahip kılmaktır. Mahkeme bu açıdan takdire şayan bir şekilde sembolik olarak görülebilecek cezaları bile değerlendirmeye tabi tutmakta ve ihlal verebilmektedir.

Şu ana kadar Mahkeme'nin ifade özgürlüğü ve itibar arasında bir denge kurmak için hangi kriterleri kullandığı üzerinde durduk ancak Mahkeme'nin bu dengeyi her zaman adil bir şekilde kurabildiğini söylemek güçtür. Çünkü Mahkeme her somut olayda kriterlerin değişebildiğini söylemekte ancak bu değişikliğe ilişkin bir ölçü koymamaktadır. Hangi davada yukarıda anılan kriterlerin kullanımından vazgeçilebileceği net bir şekilde belirlenmiş değildir. Mahkemenin bu yaklaşımına karşı oy yazılarında bizzat Mahkeme üyeleri tarafından da eleştiri getirildiği görülmektedir. Yerel mahkemelerin takdir alanının belirtilen kriterlere uygun bir yargılama yapılıp yapılmadığına bağlı olduğunu belirten Mahkemenin kendisinin belirli davalarda bu kriterleri uygulama gereği duymaması eleştiriye açık bir konudur.

Hukukun günümüzde geleneksel yorum ilkelerinden ayrılarak felsefik bir yorum yapımına yönelmekte olduğu söylenebilir. AİHM de kişinin itibarı ile ifade özgürlüğü arasında adil bir denge kurarken konuyu dinamik bir yaklaşımla ele almakta ve yukarıda yer alan bu ilkeleri her davada olayın özelliklerine göre ve “yaşayan belge” yöntemiyle yorumlamaktadır. Bunun örneklerini Mahkeme'nin “key case” olarak sınıflandırdığı 27/06/2017 tarihli *Medžlis Islamske Zajednice Brčko and Others v. Bosnia and Herzegovina* veya 29/03/2016 tarihli *Bédat v. Switzerland* kararlarında görmek mümkündür. Bu davalarda Mahkeme, ifade özgürlüğü ile itibar arasında adil bir denge kurmak için yukarıda sayılan altı kriter dışında olayın özelliklerine göre başka kriterler kullanmıştır. Anılan durum dinamik yorum ilkesi gereğince bir gelişim veya ilerleme anlamına gelebileceği gibi yer verilen ve uygulamadıkları takdirde yerel mahkemeleri eleştiren AİHM'nin kendi kriterlerinden sapması olarak da yorumlanabilir.

Günümüzde teknolojinin çok hızlı bir gelişim süreci içinde olması itibar ve ifade özgürlüğü arasındaki gerilimi çözmek için farklı arayışlara girilmesinin gerekli olduğu söylenebilir. Çünkü ifade özgürlüğü ve itibar özellikle basında yer alan bir yazı veya ifade sebebiyle sıklıkla gündeme gelmektedir. Günümüzde ise basın yayın organları büyük bir değişim içerisine girmişlerdir. Twitter, Youtube ve Facebook gibi sosyal medya platformlarının yoğun bir şekilde kullanılması bu hak açısından sorunlar ve

yeni tartişmalar doğurmaktadır. Örneğin normal şartlar altında gazetecilerin sıradan insanlardan farklı olarak belirli sorumlulukları vardır. Ancak örneğin kendi adıyla twitter hesabında paylaşımlar yapan bir gazetecinin bu sorumluluklara uyması gerekecek midir sorusu gibi bir çok mesele tartişılmaktadır. Dolayısıyla davanın şartları farklı değerlendirmeleri gerekli kılabilmektedir. Sonuç olarak günümüzde gelişen teknolojiyle birlikte “yeni medya” diyebileceğimiz alanların ortaya çıkması ve geniş kesimlere sesini duyurmanın kolaylaşması sebebiyle mahkemeler de bu yeni koşullara yeni kriterler ve yeni çözümler getirmek mecburiyetindedirler. Örneğin son zamanlarda gelişen ve yaygınlık kazanan sosyal medya bu konuda dinamik bir yaklaşım benimsenmesini zorunlu kılmaktadır. Bu açıdan bakıldığı zaman ifade özgürlüğü ve itibar çatışmasının önümüzdeki yıllarda gittikçe artan bir önem kazanacağı açıktır.

KAYNAKLAR

- Alexander, L. (2005). *Is There a Right of Freedom of Expression?* Cambridge: Cambridge University Press.
- Anayurt, Ö. (2000). Hakların Bütünlüğü İlkesi Açısından İnsan Haklarına İlişkin Sınıflandırmaların Değerlendirilmesi. *TODAİE, Türkiye'de İnsan Hakları*, 47-58.
- Anayurt, Ö. (2004). *Avrupa İnsan Hakları Hukukunda Kişisel Başvuru Yolu*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Anayurt, Ö. (2019). *Anayasa Hukuku: Genel Kısım*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Arden, L. (2012). Medyanın Özel Alana Müdahalesi ve İnsan Hakları: Denge Gözetmek. *İfade Özgürlüğü* (s. 65-80). içinde Ankara: Türk Yargısının İfade Özgürlüğü Konusunda Kapasitesinin Güçlendirilmesi AB-AK Ortak Projesi.
- Arslan Öncü, G. (2011). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Özel Yaşamın Korunması Hakkı*. İstanbul: Beta.
- Arslan Öncü, G. (2019). *Özel Yaşama ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı (Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El kitapları Serisi - 8)*. Ankara: Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi.
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde 8 Rehberi*. (2019). Ankara: Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Sisteminin Desteklenmesi Avrupa Birliği - Avrupa Konseyi Ortak Projesi.
- Bychawska-Siniarska, D. (2018). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında İfade Özgürlüğünün Korunması, (Çev: Tuğçe Duygu Köksal)*. Strazburg: Avrupa Konseyi.
- Carver, R. (2016). *İfade Özgürlüğü Basın Hukuku ve Hakaret, (Avrupa İçin Bir Kaynakça ve Eğitim Kılavuzu)*.
- Christoffersen, J. (2009). *Fair Balance: Proportionality, Subsidiarity and Primarity in the European Convention on Human Rights*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers.
- Cohen-Almagor, R. (2001). *Speech, Media and Ethics The Limits of Free Expression*. New York: Palgrave.
- Doğan, İ. (2019). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku*. Ankara: Astana Yayınları.
- Doğru, D. (2019). *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Yargılamasında Takdir Marjı Doktrini*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Doğru, O. (2004). *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtihatları* (Cilt 1). İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Doğru, O. (2008). *İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi İçtihatları* (Cilt 4). İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Doğru, O., & Nalbant, A. (2012). *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar* (Cilt 1). Ankara: T.C. Yargıtay Başkanlığı.

- Doğru, O., & Nalbant, A. (2013). *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Açıklama ve Önemli Kararlar* (Cilt 2). Ankara: T.C. Yargıtay Başkanlığı.
- Döner, A. (2003). *İnsan Haklarının Uluslararası Alanda Korunması ve Avrupa Sistemi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Dutertre, G. (2005). *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatlarından Alıntılar*. Avrupa Konseyi.
- Erdoğan, M. (2007). "İfade Özgürlüğü ve Sınırları". Tanıl Bora (Editör). *İfade Özgürlüğü İlkeler ve Türkiye*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Erdoğan, M. (2007). *İnsan Hakları Teorisi ve Hukuku*. Ankara: Orion Yayınevi.
- Erdoğan, M. (2019). *Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuruda Temel Hak ve Özgürlüklerin Yorumu*. Ankara: LYKEION Yayınları.
- Eren, A. (2004). *Özgürlüklerin Sınırlanmasında Demokratik Toplum Düzeninin Gereklere*. İstanbul: Beta Basım.
- Galtung, J. (2013). *İnsan Hakları Başka Bir Açıdan Bakış*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Gemalmaz, M.S. (2012). *Devlet, Birey ve Özgürlük*. İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Gomian, D., & Harris, D. (1998). *Düşünce, İnanç ve İfade Özgürlüğü*. İstanbul: Belge Uluslararası Yayıncılık.
- Görel, Ö. (2015). *Türkiye'de İfade Özgürlüğü*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları.
- Gözübüyük, A. Ş., & Gölcüklü, F. (2016). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulaması*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Grabenwarter, C. (2014). *European Convention on Human Rights Commentary*. München: Verlag C.H. Beck oHG.
- Greer, S. (2006). *The European Convention on Human Rights: achievements, problems and prospects*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gülmez, M. (2004). *Birleşmiş Milletler Sisteminde İnsan Haklarının Korunması*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği.
- Harris, D., O'Boyle, M., Bates, E., & Carla Buckley. (2018). *Law of the European Convention on Human Rights*. Oxford: Oxford University Press.
- Howard, E. (2018). *Freedom of Expression and Religious Hate Speech in Europe*. London and New York: Routledge.
- İnternet: "Afrika İnsan ve Halkların Hakları Sözleşmesi", <https://www.achpr.org/legalinstruments/detail?id=49>, Erişim tarihi: 01.05.2020. (tarih yok).
- İnternet: "Amerika İnsan Hakları Sözleşmesi", <https://www.cidh.oas.org/basicos/english/basic3.american%20convention.htm>, Erişim tarihi: 01.05.2020.
- İnternet: "Avrupa Birliği Temel Haklar Bildirgesi", <https://www.avrupa.info.tr/tr/avrupa-birligi-temel-haklar-bildirgesi-708>, Erişim tarihi: 01.05.2020.
- İnternet: "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi". https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf, Erişim tarihi: 12.07.2020.

- İnternet: "Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası", <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/08-ALMANYA%20209-276.pdf>, Erişim tarihi: 01.05.2020.
- İnternet: "İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi", http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/h_rights_turkce.pdf E.T: 01.05.2020.
- İnternet: "Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi", http://www.unicankara.org.tr/doc_pdf/metin133.pdf E.T: 01.05.2020.
- İnternet: Mendel, T. "Freedom of Expression: A Guide to the Interpretation and Meaning of Article 10 of the European Convention on Human Rights". <https://rm.coe.int/0900001680650af2> E.T: 10.06.2020.
- Janis, M., Kay, R. S., & Bradley, A. (2010). *European Human Rights Law Text and Materials*. Oxford: Oxford University Press.
- Kaboğlu, İ. Ö. (2002). *Özgürlükler Hukuku*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Karan, U. (2013). İfade Özgürlüğü Hakkı. *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa. Sibel İnceoğlu (Editör)* (s. 355-380). içinde Ankara: Yüksek Yargı Kurumlarının Avrupa Standartları Bakımından Rollerini Güçlendirilmesi Ortak Projesi.
- Karan, U. (2018). *İfade Özgürlüğü (Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi - 2)*. Ankara: Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi.
- Korkmaz, Ö. (2014). *Düşünceyi Açıklama Özgürlüğü ve Sınırları*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Kuçuradi, İ. (2016). *İnsan Hakları: Kavramları ve Sorunları*. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Kuhn, P. Y. (2019). "Reforming the Approach to Racial and Religious Hate Speech under Article 10 of the European Convention on Human Rights", *Human Rights Law Review*, 19(1), 119 - 148.
- Küzeci, E. (2007). "AİHS'nin 10. Maddesi Işığında Nefret İçerikli ve İrkçi Nitelikli Düşünce Açıklamaları", *TBB Dergisi* (71), 174-199.
- Leach, P. (2017). *Taking A Case To The European Court Of Human Rights*. Oxford: Oxford University Press.
- Macovei, M. (2005). *İfade Özgürlüğü: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. Maddesinin Uygulanmasına İlişkin Kılavuz*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları.
- McGonagle, T. (2016). *Freedom of Expression and Defamation*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Mowbray, A. (2014). *Cases, Materials and Commentary on the European Convention on Human Rights*. Oxford: Oxford University Press.
- Oster, J. (2019). *European and International Media Law*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Özbey, Ö. (2004). *İnsan Hakları Evrensel İlkelerinin Avrupa Mahkemesinde Uygulanması*. Ankara: Adalet Yayınevi.

- Pekel, A. (2014). "İfade Özgürlüğünün Sınırlandırma Sebeplerinden Biri Olarak "Yargı Organının Otorite ve Tarafsızlığının Sağlanması", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XVIII(2), 367-394.
- Rainey, B., Wicks, E., & Ovey, C. (2017). *Jacops, White, Ovey: The European Convention on Human Rights*. Oxford: Oxford University Press.
- Roagna, I. (2012). *Protecting the right to respect for private and family life under the European Convention on Human Rights*. Strasbourg: Council of Europe.
- Rolph, D. (2008). *Reputation, Celebrity and Defamation Law*. Hampshire: Ashgate Publishing.
- Salihpaşaoğlu, Y. (2007). *Türkiye'de Basın Özgürlüğü*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Salihpaşaoğlu, Y. (2013). "Özel Hayatın kapsamı: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İhtihatları Işığında Bir Değerlendirme", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XVII(3), 227-266.
- Schabas, W. A. (2015). *The European Convention on Human Rights*. Oxford: Oxford University Press.
- Sunay, R. (2001). *Avrupa Sözleşmesinde ve Türk Anayasasında İfade Hürriyetinin Muhtevası ve Sınırları*. Ankara: Liberal Düşünce Topluluğu.
- Şahin, K. (2009). *İnsan Hakları ve Özgürlük Boyutuyla İfade Özgürlüğü*. İstanbul: ON İKİ LEVHA Yayıncılık.
- Şimşek, C. (2017). İfade Özgürlüğü Kapsamında Medyanın Özen Gösterme Yükümlülüğü. *İfade Özgürlüğü Üzerine Makaleler* (s. 51-86). içinde Ankara: Türk Yargısının İfade Özgürlüğü Konusunda Kapasitesinin Güçlendirilmesi AB-AK Ortak Projesi.
- Tanör, B. (1969). *Siyasi Düşünce Hürriyeti ve 1961 Türk Anayasası*. İstanbul: Öncü Kitabevi.
- Trager, R., & Dickerson, D. (2003). *Yirmibirinci Yüzyılda İfade Hürriyeti*. Ankara: Liberal Düşünce Topluluğu.
- Tümay, M. (2015). "Kişilik Hakları ve Basın Hürriyeti Çatışmasında İfade Hürriyeti Dengesi", *Anayasa Yargısı Dergisi*, 32, 355-378.
- Ünal, Ş. (1995). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ve Divan Kararları Işığında Sözleşme Hükümlerinin Açıklanması ve Yorumu*. Ankara: TBMM Basımevi.
- Van Dijk, P., Van Hoof, F., Van Rijn, A., & Zwaak, L. (2018). *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*. Cambridge: Intersentia.
- Voorhoof, D. (1995). *Critical Perspectives on the Scope and Interpretation of Article 10 of the European Convention on Human Rights*. Strasbourg: Council of Europe Press.
- Wacks, R. (2010). *Privacy: A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press.
- Yokuş, S. (2002). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde ve 1982 Anayasası'nda Hak ve Özgürlüklerin Kötüye Kullanımı*. Ankara: Yetkin Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Hatip, İsmail
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 1992, İstanbul
Medeni hali : -
Telefon : -
Faks : -
e-mail : ismail.hatip@hbv.edu.tr

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Ankara Hacı Bayram Veli Üniv.	2020
Lisans	İstanbul Şehir Üniv.	2017

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2018-	Ankara Hacı Bayram Veli Üniv.	Araştırma Görevlisi
2017-	Tokat Gaziosmanpaşa Üniv.	Araştırma Görevlisi

Yabancı Dil

İngilizce (çok iyi), Fransızca (başlangıç)

